

ՀԱՅԿԱՅԻՆ
ՆՈՒՆԻՍԻՅԱՆ

ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

198

ყურნალ „ჯეჯილისა“

I	ვირი და სოფლოელი ლექსი—აკაკის	3
II	მხედარი, იგაეი—აფ. შიჩანაშვილის	6
III	მერცხლობანა პატარა ამბავი—მანამ დემურასი	8
IV	„ლამაზა“ თარგმანი—ფეფო კობახიძისა	13
V	მეფე და გლახა თარგმანი—გლადო ბუგანელისა	16
VI	ორი ვაჭარი თარგმანი—თორნიკისა	17
VII	თითისტარი, საფეიქრო მაქო და ნეესი, გრიმის ზღაპარი თარგმანი - აფ. ნათაძისა	19
VIII	საუბარი ცხოველებზე პოლბერისა—კოტკისა	25
IX	ვასოს საიდუმლო თარგმანი (დასასრული)—ს. ციციშვილისა	29
X	პატარა ქურდი ამბავი—სიფ. თავაკაქიძისა	36
XI	პირველი ექიმი ქალი, ელისაბედ ბლევუელი (შედგენილი)—ან. წერეთლისა	42
XII	ძველი ისტორია ერნესტ ლაფისისა, (გერმანია და იტალია საშიალო საუკუნოებში) თარგმანი—ნ. შენგელასი	48
XIII	საშიში მეგობარი (რუსულიდან)—ტასოსა	56
XIV	წერილმანი: ანდაზები, გამოცანები, არითმეტიკული ამოცანა, სიტყვების ამოცანა, ჩქარა-გამოსათქმელი, შარადა, რებუსი და სხვ.	59

თანახმათ მათი ყოვლად უსამღვდელოების საქართველოს ეგზარხოსის დამტკიცებისა, თფილისის საეპარქიო რჩევამ, 17 ოქტომბერს, 1897 წ. გადაწყვიტა ქართული საემაწვილო ყურნალი „ჯეჯილი“ საქართველოს ეპარქიის სამრევლო სკოლებში მიღებულ იქმნას სახმარებლათ.

ქართული
ზოგრაფია

ქართული საბავშვო

ჟურნალი

იზარდი, მწკანე ჭიჭილო,
დაბურდი, გასდი უანო!..
ი. დ.

№ X

წალიწალი მეთოთხმეტი

თბილისი

სტამბა ტ. შ. როტინანცისა, № 41 | Тип. Т. М. Ротинянца, Гол. пр. № 41
1903

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 14-го Октября 1903 г.

ვირი და სოფლელი.

ოფლის კაცმა ბოსტანი
გაიკეთა კარგი რამ;
ამოვიდა ნათესი,
გაიხარა კი, მაგრამ

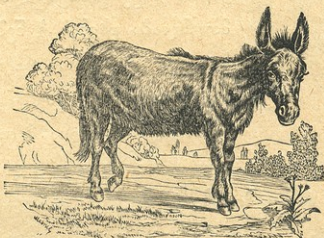
შეეჩვიენ ჩიტები,
აღარ აძლევდენ საშველს
და აოხრებდენ ბოსტანს...
გულს უწყუბდენ სოფლელს.

პატრონმა, რომ თავიდან
აიციდინოს ეს ჭირი
დააყენა მეყელედ
ბოსტანში ერთი ვირი;

ეს რომ პატრონმა ნახა
მთლად სისხლი აემღვრია
და ერთგულ—ვირს მან უვერი
ზურგზე გადაამტვრია.

—

ახიც იყო იმაზე!..
აბა, ხელი რათ მიკყო
ბრიყვმა, რაც მისი ჭკუის
შესაფერი არ იყო?

მაგრამ ესეც უნდა ვსთქვათ:
ვირი ხომ მტყუანია!..
ჩსიც კი მოივირებს,
ვისაც აუყვანია.

აკაკი.

გიშვებდი: რათ წაიქცე, რათ გადმომაგდე და სულ ერთიან დამამსხვრიეო?

— ჩემი სული შენ ხელშია,—მიუგო ცხენმა,— გინდა მომკლავ, გინდა დამარჩენ; მხოლოდ ეს-კი ისოდე: კიდევ გამაქციე, კიდევ წამაქციე, შენც დაშავდი, მეც დავშავდი; შენ რომ ჩემზე ჰყრილობ ჯავრს, მითხარ—ჩემი ჯავრის პასუხი ვისლა თუნდა მოვთხოვო?

ალ. მირიანაშვილი.

ლობანა ვითამაშოთ; ვითომ მერცხლები ვართ, ფრთები შევიბათ და გავფრინდეთ საჭმლის საშოვნელათ ჩვენი ჰაწაწა ბარტყებისათვის. მე ძალიან მამწეინდა ერთი და იგივე თამაში: ცხენობანა, თვალხუჭუნა, ძეგობა; არიფანა-სტუმრობანას კიდევ არა უშავს-რა, მაშინ ცოტასანს დიდი ქალი მაინცა ვარ სოღმე და დედასაებ გრძელი კაბა მაცვია. ტიკტიკებდა თავ-მომწონეთ თინა.

— ძალიან კარგი, ვითამაშოთ. წამოიძახეს ერთ-სმათ ბავშვებმა. გოგია-კი ჩაფიქრებული იდგა ჰატარახანს, ბოლოსა თქვა:

— არა, მე არ მინდა მერცხლობანა, ჰატარა ბარტყებს სად ვიძოვით. ის არა სჯობია მერცხლის ბარტყები ჩამოვასხათ და ჩვენ გავინაწილოთ! მერე ბუდეც დაფუნგროთ. რაკი სასლი აღარ ექნებათ ისინი მუდამ ჩვენთან დარჩებიან.

— რას ამბობ, გოგი, არა გრცხვენინან! უპასუხა თინამ — ცოდვა არ იქნება დედ-მამას ბარტყები მოვტაცოთ და ბუდეც დაფუნგროთ? იპინი მუდამ ჩვენთან ვერ გასძლებენ და ძალე დაისოცებიან. დედამ რომ წიგნი წაგვიკითხა, სომ გასსოვს, მერცხლები ჩვენს ქვეყანაში მარტო საფხულობით მოფრინდებიან სოღმეო.

— სამთარში სადღა ცხოვრობენ, თინიკო?

— კარგათ აღარ მახსოვს, მკონია თბილ ქვეყანაში, გოგიჯან.

— კარგი, აბა, ბუდე რისგან გავიკეთოთ? წაიღანპარბ-
კა გულ-მოსულმა გოგიამ, რაკი თავისი სურვილი ვერ და-
იკმაყოფილა და მერცხლის ბარტყები ხელში ვერ ჩაიგდო.

ნათელა კი ჩუმათ შეპარულიყო ოთახში და გრძელ კა-
ლათას მოათრევდა. ბავშვები გასწარებული მისცვინდენ ნათე-
ლას და კინაღამ წააქციეს.

— რა კარგია, შიგ რომ ჩავსდებით ნამდვილ ბუდეს
ეგვანება, შეჭვირეს ევალამ ერთ-სმათ.

თინამ თვალი რომ გადაავლო და-შემეს უცბათ სახე
შეეჭმუნა...

— ვაიძე, რაღა გვეშველება!

— რა, არის, რა, თინიკო? ეკითხებოდა გოგია.

— ოთხი ბარტყი უნდა იუოს და ორიც დედ-მამა; ჩვენ-
კი სულ ოთხნი ვართ!.. პატარასნანს შემდეგ სახემ გაუღიმა
და წამოიძახა:— შენი ჭირიძე რა მამაგონდა! და სასწრაფოთ
ოთახში შეცქერიალდა — თან ორი დიდი დედოფალა გამოი-
ტანა.

— აბა, ნათელა, სანდრო, თქვენ შიგ კალათაში ჩასხე-
დით: ეს ერთი ევლეკია აქეთ მოისვით და დარეჯანა დედო-
ფალა იქით.

— ალა, ჩემო თინიკო შე ბალტკობა ალ მინდა, დიდი
მელცხალი ვიქნები — ტყიპ-ტყიპებდა სანდრო.

— არა, არც მე მინდა შიგ ჯდომა, არა, სჯობია ფრთე-
ბი მქონდეს და დავფრინავდე? უარობდა ნათელა. თინა-კი

სან ერთს ესეოდა და სან მეორეს და ეუბნებოდა, ფრთები უველას გვექნებაო. ბავშვები როგორც იყო ერთმანეთში მორიდდნ და რის ვაი-ვაგლახით ერთმანეთსე მიჭყუტულნი — ორი დედოფალა, ნათელა და სანდრო კალათაში ჩასვეს. თინამ ქალაღდისაგან ფრთები გამოსჭრა თითონაც გაიკეთა და დაძმებსაც გაუკეთა.

გოგი, ახლა-კი გაუფრინდეთ, თუ გიუვარვარ, შენიჭირიმე, ჰირველათ მე გაუფრინდები. ფრ ფრ-ფრ დაიძახა თინამ და გვერდ-გვერდ გასრიალდა სამხარეულოსაკენ. მხარეულის შეუქმნევლათ მაგიდიდან ჩამჩა აიღო და სორცის ნაჭერი უნდა ამოეტაცნა, მაგრამ ამ დროს ქვაბი ჰირქვე გადაბრუნდა, წვენი დაიქცა და ქონის წინწკლები კაბასე შეესხა.

მხარეულის ევირილსე ბავშვების მასწავლებელი ფრანგის ქალი გამოვარდა აივანსე.

— რა საშინელი ცულები ხართ — შეჭვივრო შეშინებულმა ფრანგის ქალმა. ესენი სადღა ჩაკუნჭულან! რას ჩადისხართ, გადმოდით ახლავე. შერცხვენილი ბავშვები გადმოვიდენ კალათიდან და ფესაკრეფით ოთახში შევიდენ.

მარიამ დემურია.

ლამაზა.

ე და ჩემ ძმას ძალიან გვინ-
 დოდა, რომ ზატარა ცხენი
 გვეოლოდა, ამიტომ ძამას ეო-
 ველთვის ვესხვეუბოდით, რომ
 მას ჩვენთვის ზატარა კვიცი
 ეუიდა.

ერთხელ ჩვენს ესოში შე-
 მოვიდა ერთი გლეხიკაცი და

შემოიყვანა ზატარა კვიციანი ცხენი, თან იმასდა — ვი-
 საც გინდათ იუიდეთ კვიციო. ჩვენ ძამინვე გავიქეცით ძა-
 მასთან და დაუწვეთ სვეწა, კვიცი გვიუიდეო. ძამაჩვენი და-
 ეკითსა გლეხს, როგორ ჭეიდი მაგ ცხენებსათ. გლეხმა უზა-
 სუსა:

— შე, ბატონო, ძარტო კვიცსა ვუიდი, ცხენი შე თვი-
 თან მინდაო.

— აბა შეილება, როგორ იქნება—მარტო კვიცი ვიუი-
დო და დედას მოვაშორო? დაგვეკითხა მამა.

ჩვენ მაინც იმდენს ვესვუწეთ მამას, რომ დაგვთანხმდა
და გვიუიდა ზატარა კვიცი, რომელიც ისე ლამაზი სანახა-
ვი იყო, რომ სასეღათ «ლამაზა» დავარქვით.

მოვინდომეთ «ლამაზას» ბოსეღში წაუვანა, მაგრამ ის
ძალიან გაჯიუტდა და არ მოგვედგა, სულ დედანს ეკვროდა.
ბოლოს გლეხმა ძლივს შეიმაგრა და ჩავეტეთ ბოსეღში,
მაგრამ «ლამაზა» დაკეტილიდანაც საცოდავად სვინჯინებდა,
თითქო დედას შესწივის რამესო. იქნება ჩვენსედაც შესწი-
ვდა!

«ლამაზას» დასამშვიდებლათ დაუწუწუთ სიღვა: ზურს,
კამფეტებს, ერთის სიტყვით ყველა ტკბილეულობას, რაც-კი
სახლში მოგვეძეოდა, მაგრამ «ლამაზამ» შედ არაფერს და-
სედა, გარბოდა ჩვენგან და სვინჯინებდა, თითქოს დედას
უძასდა.

დავადგით უნაგირი ჩვენ «ლამაზას», მაგრამ იმან ისე
საცოდავად დაიწყო კანკალი, რომ მე ხელი გავუშვი აღვირს
და შევედი სახლში.

მთელ ღამეს არ დამეძინა, სულ «ლამაზას» საცოდავი
სვინჯინი მესმოდა, თითქო დედაც ესოდან ბანს აძლეოდა.
მომეჩვენა, ვითომ მეც «ლამაზასაებ» მომაშორეს დედას და
ტირილი დავიწეე, ისე შემეცოდა საწყალი კვიცი.

მეორე დღეს მოვიდა კვიციანის ჰატორი, მოიტანა «ლამასი» აღებული ფული და დაუწყო სვეწის პამახემს:

— მოძევი კვიცი უკან, ღმერთი გადღეგრძელებთ, იხვეწებოდა გლესი — მთელ ღამეს ცხენმა მოსვენება არ მოგვცა, მეტათ ნაღვლობს, მეძინიან არ მომიკვდეს.

— თუ ჩემი შვილები მოგკეძენ, წაიუვანე. უპასუხა მამამ. მე გული ამიდუღდა და ამოხსვრით წამოვიძახე:

— წაიუვანეთ. მეც ძალიან მეცოდება, საწუალი ჰატორ კვიცი.

იმ წამსვე გამოუძვეს «ლამასი», რომელიც სისარულით და სტუნვა-კუნტრუშით გაჭქანდა დედისაკენ. გლესმა დიდი მადლობა გადაგვისადა და გამოუდგა უკან «ლამასს».

ფეფო კობახიძე.

(თარგმანი)

ორი ვაჭარი.

რთ ღარიბ-ვაჭარს მოუხდა შორეულ ქვე-
 უანაში წასვლა და რაც რამ ქონება ება-
 და მიაბარა თავის შესობელს—მდიდარ
 ვაჭარს, ამ საქონელში ვრთა 100 ფუთი
 რკინა. მდიდარმა ვაჭარმა მიბარებული სა-
 ქონელი გაჭეიდა, ფული თვითონ მოიხ-
 მარა და, როცა უკან დაბრუნებულმა ღა-
 რიბმა ვაჭარმა მოთხოვა თავისი საქონე-
 ლი, ასეთი პასუხი მისცა:

— შენ რკინას უბედურება დაემართა, წახვედი თუ
 არა ის მე ბედელში შევინახე. შენც კარგათ იცი ბედელ-
 ში ბევრი თავგებიან, აი ამ თავგებმა ძთლათ ერთიან შესწა-
 მეს შენი რკინა, თუ არა გჯერა წადი და ნახე!

ღარიბმა აღარ დაუწეო აუბლ-მაუალი, რადგანაც და-
 რწმუნებული იყო, რომ არა გამოვიდოდა-რე და ასეთი პა-
 სუხი მისცა:

— რა საჭიროა ბედლის დათვალიერება, მე ისეც მჯე-

რა, რომ თავგები რკინას შესჭამდენ, მშვიდობითო! და გა-
 ისურა კარი.

გამოვიდა გარეთ თუ არა, დაინახა ეზოში მდიდარ ვაჭ-
 რის ჰატარა შკილი. ღარიბმა ვაჭარმა მოუაღწერს ბავშს,
 აიყვანა ხელში და წაიყვანა სახლში.

მეორე დღეს მდიდარი ვაჭარი შესვდა ღარიბს გზასე
 და შესწივლა, ბავში დამეკარგა და სომ არ გინახავსო.

— როგორ არა, მიუგო ღარიბმა ვაჭარმა: გუშინ გა-
 მოვედი თქვენი სახლიდან თუ არა, დავინახე, რომ შენ ბავშს
 შელიამ დახვლო ზირი და მიარბეინებდაო. ამ ჰასუსესე ვაჭარს
 გული მოუვიდა და საუვედურის კილოთი უთხრა:

— ჯერ არ გაგონილა, რომ შელიას ბავში წაეყვანოსო.
 ქათამი სომ არ იყო.

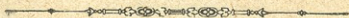
— ყოველისფერს უნდა მოელოდეს კაცო, უთხრა ღა-
 რიბმა ვაჭარმა:— მის ძერე, რაც ასი ფუთი რკინა თავგებმა
 შესჭამეს, რა გასაკვირველია, რომ შელიამ ჰატარა ბავში
 წაიღოსო! მდიდარს შერცხვა და მიუგო:

— თავგებს შენი რკინა არ შეუჭამია, მე ის ვაჭვიდე
 და ერთი-ორად დაგიბრუნებ იმ ფულსაო.

— თუ აგრეა, არც შენი ბავში წაუყვანია შელიას, ის
 მე წაუყვანე სახლში და ახლავე მოგკვირო, — მიუგო ღა-
 რიბმა ვაჭარმა.

თორნიკე.

(თარგმანი)

თითისტარი, საფეიქრო მახო და ნეესი.

(გრიმის ზღაპრიდან)

იყო ერთი ქალიშვილი. ეს სულ ზაწაწინა იქნებოდა, როდესაც მას მშობლები დაესოცა. ნათესავებიდანაც აღარავინ დარჩენია, გარდა ერთი ნათლიისა. ამ ნათლიასაც არაფერი არა განაჩნდა-რა თითისტარისა, საფეიქრო-მაქოსი და ნეესის გარდა; იკვებებოდა იგი რასაც ამ იარაღების შემწეობით მოიგებდა და ცხოვრობდა სოფლის ბოლოს, ღარიბ ქოხში.

კეთილმა დედებერმა — ნათლიამ აიუვნა სამადლოთ ეს საცოდავი ობოლი ნათლული, ასწავლა მუშაობა და ღმერთის სიუვარული.

ერთხელ, როდესაც ობოლი 15 წლისა გახდა, ნათლიამ როგორღაც ცუდათ იგონა თავი, დაუძახა ნათლულს და უთხრა:

— გენაცვალოს ჩემი თავი, მე, შვილო, როგორღაც ვგონებ რომ ძალე უნდა დავტოვო ეს წუთისოფელი; მო-

მიცია შენთვის ეს ქოსი, რომელიც დაგიფარავს შენ სიცოცხისაგან და ავღრიანობისაგან. ამას კარდა მიჩუქებია შენთვის თითისტარი, საფეიქრო-მაქო და ნეესი; ესენი შენ კიშველიან ლუკმა-ჭურის შოვნაში.

ძერე დედებრძა დაადო თავის ნათლულს თავსე სელი, დალოცა იგი და უთხრა:

— ღმერთს ნუ დაივიწყებ და ბედნიერი იქნებიო. ამას შემდეგ იგი გადიცვალა.

საცოდავმა ქალმა ტირილით და ვიძით დამარსა თავისი ნათლია, დასასლდა ქოსში და მსნეთ ართავდა, ქსოვდა და ჰკერავდა სოლმე. დედებრის დალოცვამ მას ბედნიერება მოუტანა. სელი გამოუღეველი ჰქონდა და მოქსოვდა, ან შეჰკერავდა რამეს თუ არა, მაშინვე განხდებოდა მუშტარი და კარვს ფასს მისცემდა სოლმე. ამგვარადობოლს არა უძავდა-რ, იმდენიცა რჩებოდა, რომ ღარიბებს უნაწილებდა.

იმ ხანებში ერთი მეუის შვილი გაემგზავრა სხვა-და-სხვა ქვეყნებში საცოლოს სამებნელათ. ღარიბს ვერ ირჩევდა და მდიდარი-კი არ უნდოდა. ამისათვისაც მეუის შვილმა გამოაცხადა: — მე იმას შევირთავ ცოლათ, ვინც ეველასე მდიდარი იქნება, ან ეველასე ღარიბიო. მივიდა იმ სოფელში, სადაც ეს თბოლი ცხოვრობდა და უბრძანა ეჩვენებინათ მისთვის სასლი, სადაც ცხოვრობდა ეველასე მდიდარი, ან ეველასე ღარიბი ქალი. ხალხმა იმწავსე აჩვენა

უველასე მდიდარი ქალი; რაც შეეხებოდა უველასე ღარიბ ქალს, მოახსენეს, რომ ამ სოფლის გამართლებულ ქოხში ცხოვრობს იგიო.

როდესაც ხელმწიფის შვილი მიუხსლოვდა უველასე მდიდარი ქალის სახლსა, ეს უკანასკნელი მორთულ-მოკასმული თავის სახლის-წინ იჯდა. დანახა თუ არა ხელმწიფის შვილი, ქალი ადგა და თავი დაუკრა. ხელმწიფის შვილმა მხოლოდ შეჭყედა მას და სძა-ამოუღებლივ გასწია უველასე ღარიბ ქალისაკენ.

ობოლი ამ მოულოდნელ სტუმრობას არ მოელოდა. იგი იჯდა თავის ქოხში, რომელშიაც მსეს თავისი სსივები შეენათებანა. ხელმწიფის შვილმა შეაყენა ცხენი და შეისედა ფანჯარაში; ქალიშვილი იჯდა, ართავდა და ახვევდა ნართს. ხელმწიფის შვილი მისხერებოდა მას; ამანაც მოჭკრა თვალი და გაწითლებულმა და დარცხვენილმა ჩაღუნა თავი, თუმცა-კი მუშაობისთვის თავი არ მიუნებებია. ეს იყო მხოლოდ, რომ იმ წუთში ძაფი ისე წმინდათ და სწორეთ აღარ ირთებოდა, როგორც წინეთ იყო ხოლმე. ვინემ არ წავიდა მეფის შვილი, მას მუშაობა არ შეუწყვეტია. მერე-კი კაბლო ფანჯარა.

— აქ რანაირათ ცხელა, — თქვა ქალმა და დაუწყო ცქერა იმ თეთრ-ფრთიან ქუდა რანინდს.

მერე ისევ მიუჯდა საქმეს და უეცრივ მოაგონდა ის

სიტუებები, რომლებსაც სძირათ იმეორებდა სოლმე მისი ნათლია: «ჩემო ერთგულო მეგობარო, თითისტარო, წადი ახლავ და მომიყვანე ის, ვინც ჩემი ნუგეში და ცრემლის მომწმენდია».

ოჰ, ღმერთო ჩემო! რა მოხდა? თითისტარი უეცრივ გამოუვარდა ხელიდან და გავარდა კარეთ. ობოლი გაკვირვებული ადევნებდა თვალს ამ თითისტარს და ხედავდა, რომ იგი თამაშობით მირბოდა მინდვრათ და ოქროს ძაფის კვალსა ტოვებდა. ისე შორს წავიდა, ისე შორს, რომ ობოლმა თვალი ვეღარ მოჰკერა. თითისტარი რომ აღარ ჰქონდა, მერე საფეიქრო ძაქოთი დაიწყო მუშაობა.

თითისტარმა იარა, იარა და ძაფი მეფის შვილის სადგურამდის მიიტანა.

— ამას რასა ვხედავ? წამოიძახა მეფის შვილმა. — მე მგონი, რომ ეს თითისტარი სადღაც მეხიდება. მოატრიანა ცხენი უკან და ნავარდით გასწია ოქროს ძაფით მოფენილ კსაზე.

ობოლი-კი მუშაობაში იყო და სანდასან ძაქოს მიმართავდა სოლმე ამ სიტუებებით: «აბა, ჩემო ძაქო, დავუხვდეთ ღირსეულათ იმას, ვინც ჩემს ბედათ ღმერთმა გამომიგზავნა».

ამ სიტუებებზე დაიძრა ძაქო და გაექანა კარებისაკენ. მივიდა რა კარის სღურბლთან, უეცრივ დაიწყო ქსოვა ისე-

თი მშენიერი ხალიჩისა, რომ ქვეანასე უკეთესი არ მო-
იქებებოდა. აქეთ-იქით ჩაუსხა ვარდისა და ზამბახის ყვა-
ვილები, თქროს ზოლებზე ჩამწკრივებულიყო ვახის ფოთ-
ლები, მწვანე ველად დასტოდენ კურდღლები და ციკნები,
ხეების კენწეროზე შეიმოსნდარიუკენ სხვა-და-სხვაფერის ფრინ-
ველები; მხოლოთ ისდა აკლდათ, რომ ეძღვრათ კი-
დეუ. მქოს-კი გაჭქონდა და გამოჭქონდა და ხალიჩა იზრ-
დებოდა უოველ წუთისა.

ობოლი რომ სეჟი ცარიელი დარჩა, მიპრთა ახლა თა-
ვის ერთად ერთს მეგობარს ნეესსა, ამ სიტყვებით: «მენც,
ჩემო ნეესო, დამენძარე ამაში მანც, რომ სახლში კარგათ
დაგუსკდე ჩემს სტუმარსა».

თქვა თუ არა ეს სიტყვები, ნეესი ხელიდან გაუვარდა
და ელვასაებ დაიწყო ფრენა და ციმციმი ქოსში. კაცს
ეგონებოდა მას რაღაც საიდუმლო სულები ამოქიედებენო:
მაგიდები და ტახტები იფინებოდა მწვანე ხალიჩებით, სვა-
მები იმოსებოდენ მშენიერი სავერდით, კედლები იმკობო-
და აბრეშუმის ნაქსოვებით.

ნეესმა ვერც-კი მოაწწრო ქოსის დაღაგება, რომ ობოლ-
მა უაგრივ ძვალი მოჭკრა ფანჯრიდან თეთრ ფრთებსა; ეს
ძეუის შვილი იყო, რომელიც თითისტარს მოეუვანა. —
ძეუის შვილი გაცდა, რომ დარბ-დატაკი, დამონძილ-და-
ფლეთილი ქალი საუცხოვო ხალიჩასე იჯდა და სილამა-

ზისაგან ისე ბრწყინავდა, როგორც გაძლილი ევაველი ჩირგვსე.

— სწორეთ შენა ჭყოფილხარ ეველასე მდიდარიც და ეველასე ღარიბიცო, წამოიძახა სელმწიფის შვილმა. — წამოდი ჩემთან, შენ მე ცოლათ ამომიწვევისარო.

ობოლმაც თანსობის ნიშნათ გაუშვირა სელი; შეისვა სელმწიფის შვილმა ცხენსე და წავიდენ სასახლეში. ქორწილი ძალიან მდიდრული და მხიარული გადაინადეს. თითისტარი, მახო და ნეკსი სამეფო საღაროში დაბინავეს და ინახავდენ, როგორც ძვირფას კანს.

აღ. ნათაძე.

(თარგმანი)

საუბარი ცხოველებზე.

(პოლბერისა)

რასა ჰქვინ ცხოველი?

ესველია გავიგონიათ, ჩემო წატარებელი მეგობრებო, სწილოების, ვეფხვების, მარდი ძაიძუნების, საშიში გველების და ზღვის ლამასი ცხოველების ამბები. ამ ქაძათ გავისწენოთ ეველა ეს, მოკუეუართ თაჲი და ცხოველთა საძეფოს თვალიგადავალოთ.

ყოველ დღე ხედავთ ცხოველებს. აბა ერთი დამისახელეთ რა და რა ცხოველსა ხედავთ სოღმე?

— ცხენსა, ძროხასა, ცხვრებსა, თხებსა.

— კარგი! ეველა ეგანი ცხოველები არიან და იძავე დროს შინაური ცხოველებიც—საქონელი, მაგრამ ძაგათ გარდა, გარდა შინაური საქონლისა, ჩვენს ახლოს მოიპოვებიან სხვა ცხოველებიც თუ არა?

— მოიხოვებინან. აი ძაღლი, კატა.

— ეგენი სომ ისევ შინაური ცხოველებია. დღეს ზეტრე რომ ამბობდა, ჩვენ ტყეში დათვი გაჩენილაო, — აბა, ზეტრე, რა არის დათვი?

— დათვი ნადირია.

— რასაკვირველია, დათვი შინაური ცხოველი არ არის, მაგრამ დათვიც სომ ოთხ ფეხზე დადის ძაღლივით, როცა გააბრაწებენ — ჯავრობს და იღრინება. აი რა ძლიერ ჭკავს დათვი ძაღლს, დათვიც ცხოველია. ასლა-კი მგონი ბევრ ცხოველებს დამისახელებთ.

აბა ჩამოთვალეთ, ვინ იცის?

— ძველი, კურდღელი, ძელა, თაკვი, ვირთაკვა, სღარბი, ბაუაუი, სულიკი, ლომი, ნიანგი!

— კძარა, დაიცადეთ! თქვენ სულ ოთხ-ფეხ ცხოველებს იგონებთ. როგორა ჭკვონათ, მტრედი, ბუსი, ფუტკარი რადანი არიან? აბა, სანდრო შენა, თქვი!

— მტრედი ფრინველია, ბუსი-კი.....

— მე ვიცო, მე! ბუსი მწერია, ფუტკარიც მწერია.

— ძართალია! მაგრამ აბა ასლა დაუუიქრდით: მტრედი, ბუსი და ფუტკარი — დადიან, ამას კარდა დაფრინავენ კიდევ ფუტკარს რომ ხელში აიყვანთ იგი თქვენ თითებსა გრძნობს, ბუსის და უნდა რომ გიკებინოს, ნესტარი ჩავუაროს. ფრინველებიც და მწერებიც — უკვლა ცხოველია.

თევზები, გველები--ესენიც ცხოველები არიან. აბა შემონედეთ და მითხარით—რას ზის ამ წელთ სავსე ჭიქაში?

— ვიცით! ეგ წურბელაა. იმ კვირას ეგ სომ ჩვენ თვითონ დაუჭირეთ და თქვენ მოგკვარეთ საჩვენებლათ.

— მართალია, ეს თქვენი მოუვანილი წურბელაა. სომ სედავთ არც ფეხები აბია, არც თვალები აქვს, მთელი კვირა არაფერი მიჭმევია. როგორა გგონიათ, ცხოველია ესეც თუ არა? აბა ვინ მიპასუხებს?

— რასაკვირველია, ცხოველია, ეგეც სომ ცოცხლობს!

— აი ჭკვიანი პასუხი! წურბელა ცოცხლობს, მაშ ოდესღაც გაჩენილა, სიცოცხლე დაუწევია, მოუვა დრო და მოკვდება—სიცოცხლე მოესზობა.

წურბელამ რომ ვადაძე იცოცხლოს, საჭიროა ჭამა, კვება. წურბელაც იკვებება, სჭამს; როცა-კი მოასწრებს—მიეკვრის რომელიმე ცხოველს და სისხლს გამოსწოვს.

თქვენ, უმჯველია, ისიც გეცოდინებათ, რომ მცენარეებიც ცოცხლობენ. აი მაგალითათ: ჰურის-თავთავი და ღერი მარცვლიდან ჩნდება, სასრდლობს ნოტიო დედაძიწიდან ამოწოვილი წვენი, იზრდება, მწიფდება, სრულდება, მერე ხმება და მით თავდება მისი სიცოცხლე.

მცენარეც მაშ ცოცხალი არსებაა.

აი რითი განირჩევა მცენარე ცხოველებისგან. ხომ სე-
 დავთ ფანჯარასე რამდენიმე მცენარეს; ხელსაც ვასლებ,
 შტოებსაც და ფოთლებსაც ვღუნავ, მაგრამ ისინი ვერა-
 ფერს იგებენ, ვერაფერს გრძნობენ. ახლა აქ უყურეთ. აი,
 რა ფრთხილათ ვესები ფანქართ წურბელას. ხედავთ, რო-
 კორ იკლანება? წურბელას რომ შეესებინან, იგი გრძნობს
 და მოძრაობს, წურბელა ცხოველია და არა მცენარე.

კობე.

ვასოს საიდუმლო.

IV

თელი ღლე ვასომ მოუსვენრათ გაატარა. ის მეტათ აღელვებული იყო, ერთ ადგილს ვერ ჩერდებოდა, სულ იმის ფიქრში იყო, როგორ მოეხერხებინა ტანისამოსის მოპარვა. ერთხელ ის არ მოსვლია ფიქრათ, რომ თუ შინაურები გაუგებდნენ რა ღლე დაადგებოდა. იმან ყველაფერი წინათვე დაათვალიერა, სად იდო ჩაქუჩი და სად ეკიდა ძიძას კაბა. ღლე საშინლათ გაგრძელდა ვასოს აზრით. ის ხან ბაღში ჩარბოდა და დაფიქრებული დადიოდა, ხან მაქსიმესთან მიიხრბენდა და რალსაც ეჭურჩულვებოდა.

— მშვიდობით, ჩემო მაქსიმე... იქნება ხვალ ამდროს შენ ძალიან შორს იყო! უთხრა თვალ-ცრემლიანმა ვასომ, როდესაც ტყვეები ბაღიდან ლამის ბინაზე მიჰყავდათ.

— მშვიდობით, ბატონიშვილო! წასჩურჩულა მაქსიმემ და გამოუთქმელის მადლობით გააყოლა თვალი კეთილ ბავშვს.

ტყვეები რიგ-რიგათ დააყენეს და ბოროკილების ჩხარა-ჩხურით გაუყენეს გზას. ვასომ დიდხანს უყურა მათ მანამ თვალიდან სრულიად არ მიეფარენ. ვასოს ბედათ სახლში მისთვის ყურადღება არა ვის მიუქცევია, თორემ ადვილათ შენიშნავდნენ მის მოუსვენარ მოძ-

რაობას და ამღვრეულ თვალებს. სადილობის დროს მამამ ორჯელ-სამჯერ გადახედა შეილს, რომელსაც შიშის ქრუანტელმა დაუარა ტანში. ვასოს მოეჩვენა თითქო აღმირალს ამის თქმა უნდოდა: მე ვიცი შე საძაგლო, რასაც აპირებ ამაღამო, მაგრამ ამის მაგიერ მამამ ჰკითხა:

— რატომ არასა ჭამ, ბიჭო?

— აკი ვჭამ, მამილო.

— ეგ ცოტაა. სადილათ უნდა ბლომით ჭამდე!

ვასოს თუმცა არა შიოდა, მაგრამ რაც შეეძლო იტენდა პირ-ში საჭმელს და უხაროდა, რომ მამა სხვას არაფერს ამჩნევდა.

საღამოს ვასომ დაწოლამდისეე ჩაქუჩი თავ-ქვეშ ამოიღო. დასაძინებლათაც ჩეულებრივზე ადრე წავიდა, თუმცა მაგიდას ბევრი სტუმრები შემოსხდომოდენ გარს და ბევრ კარგ ამბებს ლაპარაკობდენ.

როდესაც დედასთან საკოცნელათ მივიდა, მან თავზე ხელი დაადო და შეშინებით კითხა:

— შენ მგონი უქეიფოთა ხარ, ვასო?.. მთელი სახე ცეცხლივით გიხურს.

— სრულებით კარგათა ვარ, დედა... ალბათ დავიღალე. ვასო საჩქაროთ გამოეთხოვა დედას, დებს, სტუმრებს და გაიქცა თავის ოთახში. იმას ძალიან უხაროდა, რომ გამოთხოვების დროს მამა სახლში არ იყო.

— ძიძიკო, მეძინება! შეჰყვირა ვასომ, როდესაც შეალო ოთახის კარი.

— დღეს რა ადრე მოინდომე ძილი? უთუოთ ბევრი ირბინე და დაიღალე.

— ბევრი ვირბინე... უჰ, დავიღალე ძიძა! იძახდა ვასო და ცდილობდა ძიძისათვის პირდაპირ თვალეში არ შეეხედა.

ძიძამ გახადა, დააწვინა და უთხრა, თუ გინდა ზღაპარს გეტყვიო,

მაგრამ ვასომ უარი თქვა: - არ მინდა ძალიან მეძინება, ახლავე დაეძინებო.

— დაძინე, გენაცუალე. უთხრა ძიძამ, აკოცა, პირჯვარი გადასწერა და უნდა გასულიყო, მაგრამ ვასომ შეაჩერა.

— იცი, ძიძა, ჩემი ღლეობის მერე მე შენ ახალ კაბას გიყიდი.

— მაღლობელი ვარ, ჩემო სიცოცხლე, საიდან მოვაგონდა ჩემი კაბ-ს ყიდეა? რად მინდა კაბა! იმდენი კაბები მაქვს ნეტა ის გვეცეითო.. მიუფო ძიძამ.

— რამდენი კაბა გაქვს ძიძა?

— ორ შალის კაბას გარდა ექვსი კაბა მაქვს, შეილო.

— მართლა! კმაყოფილებით წარმოთქვა ვასომ — კარგი, ძიძა, აბა სხვა რამეს გიყიდი. ჩემი ღლეობის მერე მე ბევრი ფულები მექნება.

— ჩემო კეთილო, ჩემო კარგო... გმადლობ ხსოვნისთვის... ახლა-კი დაძინე, ძიძა გენაცუალოს! მეც წაეალ და დაეძინებ.

რამდენსამე ხანს შემდეგ ვასოს ცხადათ შემოესმა ძიძის ხერინეა. ვასო მოუსვენრათ ტრიალებდა ლოგინში, იმან გადასწყეიტა: არ დაეძინებ მინამ ყველას არ დაეძინება და როდესაც სახლში აღარაეის ეღეძება ადვილათ გავიპარები სასტუმრო ოთახიდან, გაველი დერეფანს, გავაღებ ბალისკენ კარს და თავისუფლათ ჩაეალ ბალშიო. დედა ეერას გაიგებს და მამას ოთახი მეორე კუთხეზეაო. თუ ასე არა და ფანჯრიდანაც კარგა გადაეხტები, ისე მაღალი არ არისო...

ამ ფიქრებში გართულს შემოესმა შუა-ღამის ზარის რეკა, შემდეგ დარაჯების ძახილი — აქა ვარ... მესმის... ძილიც თითქო ევა რებოდა ვასოს, მაგრამ ფთხილობდა არ დასძინებოდა. იმან წარმოიღვინა როგორ გააღებს ფანჯარას, ყურს დაუვდებს ხომ არაეის ღეძაეს, მერე ნელა-ნელა შეიპარება ძიძას ოთახში, წამოიღებს კაბას, მიუტანს მაქსიმეს და რა სიხარულით გაისტუმრებს აესტრიაში. საწყალი მაქსიმე, რა კარგათ მოეწყობა იქ, აღარაეინ დაიჭერს.

ვერაინაც ვერ გაიგებს, რომ ეს ყველა მე, ვასომ, მოვანერხე, ფიქრობს ვასო და სიხარულით გული უკანკალებდა, რომ ის იქნება მაქსიმეს მხსნელი. ამ ფიქრებს სხვა ფიქრებიც მოჰყვა.

— მეც გავიპარები ავსტრიაში, თუ სკოლაში ცემას დამიწყებენ, ფიქრობდა ვასო.—აქ მამა რომ მცემს ხოლმე ეს სულ სხვაა, მამას შეუძლიან, მაგრამ იქ რა ნება აქეთ. უთუოთ გავიპარები, ეიპოვი მაქსიმეს და ერთათ ვიცხოვრებთ, და ეს ფიქრი ვასოს მეტათ სასიხარულოთ მოეჩვენა, მაგრამ მალე სხვა ფიქრებმა უფრო აღტაცებაში მოიყვანეს. მოეჩვენა, რომ ვასო უკვე ღენერალია და კარგა ხნის უნახავს სახლობას მიაღება კარს თეთრ ცხენზე მჯდომი! რა სიხარული შეუღლებათ ყველას და გაცვებით დაუწყებენ ცქერას ვასო—ღენერალს, მამაც აღარ გაღახავს, მხოლოთ გაცვდება რომ ასე ყმაწვილია და უკვე ღენერალი გამხდარაო, ერთის სიტყვით ყველას გაეხარებდა: დედას, დებს, მოსაქსახურებს—ახ, რა კარგია ასე ცხოვრება!.. ფიქრობდა ვასო და ამ დროს ჩაეძინა.

უცებ თითქო ვიღამაც გვერდში წაჰკრაო, ვასოს გამოეღვიძა. წამოჯდა ლოგინზე და აქეთ-იქით დაიწყო ყურება. მეტათ შეაწუხა იმან, ვაი თუ დაეიგე-ანე და მაქსიმე მოვატყუეო. პირველ ხანს ვერ მიხედა რა დრო იყო, თვალები მოისრისა და თანჯრისკენ მიბრუნდა.

— მადლობ ღმერთს, ჯერ მგონი აღრეა, თენდება... სწორეთ კაი დროა, წაველ ძიძასთან, გაიფიქრა ვასომ და ჩუმათ შეიპარა ძიძის ოთახში, ჩამოიღო კედლიდან კაბა, ტახტიდან თავზე მოსახვევი აიღო და ყველაფერი ერთათ გამოახვია. გამოვიდა ისევ თავის ოთახში, საჩქაროთ ჩაიცვა და შეჩერდა.

— როგორ და რა გზით წავიდე — გაიფიქრა იმან. თანჯრიდან გადაეხტე თუ დერეფნიდან? ნელა გააღო თანჯარა და გადინდა: — არა ძრიელ მაღალია! გაიფიქრა ვასომ, გაიხდა ფეხსაცმელები და წინდების ამარა გავიდა დერეფანში. გულის კანკალით გაიარა დების, დედის და სასადილო ოთახების წინ და გავიდა სასტუმრო ოთახში... აი კარიც... ფთხილათ გადაატრიალა გასაღები, გაიხმაურა გასაღების

ზარმა და ერთ წამს ვასო გაშეშდა ერთ ალაგს, მაგრამ იმავე წამს გაფარდა გარეთ და სირბილით გაექანა ქვეით ბალისაკენ; გულისხმეთქებით მიიზრბინა ქობთან, დადო ტანისამოსი და ჩაქუჩი დანიშნულ ალაგს, დააყარა ზედ ვაზის ფოთლები და საჩქაროთ გამოექანა სახლისაკენ; ესევე ისე შეუშინებლათ დაბრუნდა თავის ოთახში და როდესაც ლოგინში ჩაწვა მთლიან კანკალებდა, თითქო ციება შეჰყრილა; თავს-კი ბედნიერათ გრძნობდა, თუმცა ეშინოდა—ეაი თუ მამამ ყველაფერი გაიგოს და მეც დამატყვევოსო.

V

მეორე დღეს ვასოს გვიან გაეღვიძა, როდესაც თვალი გაახილა ძიძა თავს ადგა. ეგონა ყველაფერი იცისო, მაგრამ არაფერი ეტყობოდა, ის ისევე ისე ალერსით დასცქეროდა თავის საყვარელ ვაზდისს, თავზე სხვა მოსახვევი ეხვია.

— აი, შე მძინარაჲ... დღეს რამოდენა გძინაეს... ადევ ზეზე. აგერ მეცხრე საათია.

ვასო საჩქაროთ წამოდგა, ჩაიცვა და ძიძას ნება მისცა, როგორც უნდოდა ისე დაეეარცხნა მისთვის თმა.

— ვასოჯან, ჩემი თავზე მოსახვევი ხომ არ გინახავს გენაცვალე? ვეძებე, ვეძებე და ვერსად ვიპოვე, თითქო მიწაში ჩაძვრაო. შეწუხებით გაიძახოდა ძიძა და ვასოს საწოლზე ათვალიერებდა თავზე მოსახვევს.

— არა, ძიძა, არ მინახავს.

— საკვირველია! ბუტბუტებდა ძიძა.

— შენ, ჩემო ძიძიკო, ნუ იწუხებ, მე შენ სხვას გიყიდი.

— საქმე ეგ-კი არ არის, მე თავზე მოსახვევი-კი არ მენანება, მე მივირის თუ სად გაქრა. და როდესაც ვასოს თმის ვარცხნა ვათავა ძიძამ დაუმატა:

— იცი, ვასოჯან, ღღეს ადმირალი ისეთი გაჯაერებულია რომ

— რათა?

— გლანა საქმე დაგვემართა, ვასოჯან!

— რა საქმე? რა ამბავია, ძიძა?

— ერთი ტყვე გაიპარა დილას ბალიდან!

ვასოს გულმა სიხარულით კანკალი დაუწყო, მაგრამ რომ ძიძას არაფერი შეემჩნია, გულ-გრილათ ჰკითხვა:

— ტყვე გაიპარა?! რანაირათ გაიპარებოდა?

— საკვირველიც ეგ არის. ეს არის ეხლა გაიგეს. ტუსალის ტანისამოსი ბაღში დაუტოვებია და გაქცეულა... ყველას უკვირს სად იშოვა ტანისამოსი. ტიტველი ხომ არ წაეიდოდა!.. ახლა დიდი გამოძიებაა, ყველა ტყვეებს ცალ-ცალკე ჰკითხავენ. ადმირალსაც შეატყობინეს. საშინელებაა... გუბერნატორის ბალიდან ტუსალი გაიპაროს!

გულის-კანკალით გამოცხადდა ვასო მამის წინაშე. მართლა ადმირალი ცუდ გუნებაზე იყო და ვასოს ჩვეულებრივ მისალმებაზე მხოლოდ ოდნავ თავის დაქნევით მისცა პასუხი. ვასო დარწმუნდა, რომ მამამ არაფერი იცოდა და გულ-დამშვიდებული გამოვიდა ოთახიდან. მთელი ღღე ვასომ მოუსვენრათ გაატარა, სულ ებღანდებოდა, აი ახლა დამიძახებენ მამასთან და აი ახლაო.

მაგრამ არაფის მოუკითხავს. სადილზე მამა კარგ ქეიფზე იყო, ისე რომ ცოლს კიდევ დაუწყო ლაპარაკი გაქცეულ ტუსალის შესახებ.

— გაიგე რომ ღღეს, შეჩვენებული ტყვე გაიპარა ჩენი ბალიდან?

— რანაირათ მოახერხა?

— ტყვეები ამბობენ, როდესაც ბაღში მოედოდი იმას ხელში რალაც ეჭრა განეულოო. ალბათ ტანისამოსი იყო და იმ ტანისამოსით გაიპარა.. ზედამხედველმა სულ გაასულოლა ტყვეები... რამდენჯერ ვუთხარი, დარაჯები ვერ უგდებენ ყურსა-მეთქი. უეჭველია ღღეს

ან ხელ დაიჭერენ... როდესაც გაროზგენ მეზე აღარ ინებებს გაპარვას.

ვასოს ელდა ეცა.— „დავიჯერო დაიჭერენ? გაიფიქრა იმან.

რამდენიმე დღის შემდეგ ცოლმა ჰკითხა ადმირალს.

— დაიჭირეს ის ტუსალი თუ არა?

— არა... თითქო ზღვაში კენჭი გადაადგდესო ისე გაქრა შეჩვენებული! ვერაფრით ვერ გავიგეთ სად იშოვა ტანისამოსი... მიუგო ადმირალმა ცოლს გაბრაზებით.

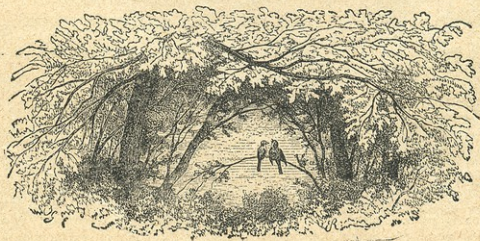
ერთ კვირას შემდეგ, როდესაც ვასო სრულიად დამშვიდდა, ჩაევიდა ბაღში ტყვეების დასათვლიერებლათ. შაგერემანმა, ჭალარამორეულმა ტყვემ ხელი დაუქნია და თავისთან მიიპატიჟა. როდესაც ვასო მიუახლოვდა ტყვემ ჩუმად ხელში პატარა ხის ჯვარი ჩაუღო და უთხრა:

— მაქსიმემ მითხრა ეს თქვენ გადმოგცემთ, „პაწია ბატონო!“ და აღერსით გადუსევა თავზე ხელი.

— ღმერთმა ყოველი სიკეთე მოგცეს კეთილო ანგელოზო! ხმის კანკალით დაუმატა იმავე ტყვემ.

ს. ციციშვილი

(თარგმანი)

პატარა ქურდი.

იხო ხუთი წლისა ძლიეს იქნებოდა, მამა რომ მოუყვდა. დედამ ხომ სრულიად პატარაობისას მიატოვა ერთადერთი პირმშო და თავისი მადლით საესე უცოდველი სული ღმერთს მიაბარა. პაწია უკანასკნელ სულის გაყრამდის არ მოუშორებია დედას, სულ იმას ევედრებოდა საყვარელ ქმარს, ჩემი სიკვდილისათვის ნუ იტირებ, ოღონდ ეს გამოზარდე, როგორც მის დედ-მამას შეჰყურისო.

მიხოს მამაც საესებით ასრულებდა დაუვიწყარ ცოლის თხოვნას და ერთადერთ შეილს ერთობ სიფრთხილით ზრდიდა, მაგრამ პატარა მიხოს ბედმა აქაც უმუხთლა და, როგორც ზემოთ ვთქვეით, მამაც სამარადისოთ მოაშორა. ერთადერთი მისი მფარველი მოხუცი, ძალღონე გამოღეული და ბევრი შრომისაკან დაღალულ-დაქანცული ბებია შეიქნა. ისიც, რა თქმა უნდა, სულით და გულით შეუდგა მის მოვლა პატრონობას, მაგრამ უდელ-მამო მიხო ჩქარა გაერთო

ტოლ-ამხანაგებში, რის გამოც ერთობ გაეშმაკლა და ბებიას დარიგებას ყურს აღარ უგდებდა; მთელ ღღეს ისე აღამებდა, რომ ერთ კოკა წყალს სახლში არ შემოიტანდა.

საცოდავ ბებიას რა ექნა აღარ იცოდა, საშინლათ აწუხებდა მიხოს ასეთი გაცუღლუტება, ხშირათ ცხარე ცრემლს ღვრიდა. ერთად ერთი იმედი მიხოს კარგ გზაზე დაყენებისა, ბებიას აზრით, სკოლა იყო და რა თქმა უნდა ეს ასეც უნდა ყოფილიყო, მაგრამ ბებიას იმედი აქაც გაუცრუვდა. მიხოზე ვერ იმოქმედა ახალმა წიგნებმა, ახალმა საწიგნემ და ვერც იმდენმა ერთად თავ-შეყრილმა პატარა მოწაფეებმა პირ-იქით თავში შემდეგმა აზრმა გაუელევა:—აი, აქ არ მომწყინდება, მუდამ შემდეგდება დროს გატარება და ცელქობაო.

მიხოზე ვერც კეთილი მასწავლებლის რჩევა-დარიგებამ და ვერც კარგმა ამხანაგებმა გავლენა ვერ იქონია. მისი ახლათ ნაყიდი დღენა და რეეულები ერთი კვირის ხმარების შემდეგ, რომ გენახათ ხელში აღება შეგეზარებოდათ, ისე იყო მელანში გათხუზული. ღღე ისე როგორ გაეიდოდა რომელიმე მიხოს ამხანაგს მასწავლებლისათვის ტირილით არ მიემართა: მიხომ ტალახში გამსვარა, მიხომ ქუდი ჩამიგდო წყალში, მიხომ ხალათი გამიხია, მიხო არ მაყენებსო და სხვა.

ეს კიდევ არაფერი, მიხომ ცელქობა არ იკმარა და ერთ იმგვარ ხელობას მიჰყო ხელი, რომლის გავონება კაცს ტანში ქრუანტელს მოჰგვრის. ეს ხელობა გახლდათ ქურდობა.

ერთხელ გაკვეთილების შემდეგ მიხომ ბაზარში ორი კვერი მოიპარა და ურცხვათ შეჭამა. ეს ისე მოახერხა, რომ არაფის არაფერი გაუგია. ამით გათამამებულმა მართო კვერები აღარ იკმარა და სხვა რამეების მოპარეასაც მიჰყო ხელი. ღღე არ გაეიდოდა სკოლაში კალამი, ყარანდაში, კალმის ტარი, სამელნე და ზოგჯერ წიგნიც არ დაკარგულიყო. მიხო-კი ისე ოსტატურათ ახერხებდა ამ სისაძაგლეს, რომ ვერაფერ იგებდა. ამ ამბით მასწავლებელი ერთობ შეწუხებული იყო და ხშირათ მთელ კლასს უსადილოთ ტოვებდა.

ერთ დღეს ერთ მოწაფეს ახალ-ნაყიდი ყარანდაშის წვერის სა-
თალი დაეკარგა, იმნაც მაშინვე ეს ამბავი მასწავლებელს უამბო.
მასწავლებელმაც გაკვეთილს თავი მიანება და თითოეულათ მოწა-
ფეების გასინჯვას შეუდგა. მიხოსთან რომ მიაწია, მიხო მართალსა-
ვით ცქეცათ ზეზე წამოვარდა და თავათვე გადმოაბრუნა საწიგნე.
მასწავლებელმა შემდეგ მიხოს გვერდით მჯდომ ამხანაგის, ანდროს,
საწიგნე გამოიღო, სადაც მოპარული ნივთი აღმოჩნდა. მასწავლე-
ბელს ხელი ჰაერში გაუშეშდა. ანდრო ერთი წამის განმავლობაში
ხან გაწითლდა, ხან გაფითრდა, მიწისფერი დაედგა და საშინლათ ქეი-
თინი მორთო.

— ღმერთმანი, ბატონო, მე მაგისი არაფერი არ ვიცი, ეილაკას
განგებ ჩაუდგია ჩემ საწიგნეში! ცრემლების ყლაპვით ამბობდა უდა-
ნაშაულო ანდრო. ნამდვილი ქურდი-კი, თითქოს აქ არაფერიარო, ისე
მართალსავეთ იდგა ამხანაგებში და გულ გრილათ შესცქეროდა უდა-
ნაშაულო ამხანაგის ტირილს.

მასწავლებელმა არ იცოდა რა ეთქვა. ანდროს გულწრფელმა
ტირილმა ის უფრო შეაწუხა, დაღვრემილი კუთხეში მაგიდასთან გა-
ჩერდა. ცოტახანს შემდეგ ნივთი პატრონს გადასცა და მეცადინეო-
ბას შეუდგა, იმ გადაწყვეტილებით, რომ ანდროს სადილის შემდეგ
სახლში მოეიხმობ და თუ მართლა დამნაშავეა უსათუოთ ვამოვ-
ტებო.

ანდროს სიმართლეში მასწავლებელი დარწმუნდა, მაგრამ ქურ-
დის აღმოჩენა მაინც არ იქნა და არა.

ამ ამბავს შემდეგ არ გასულა სამი დღე, რომ მიხომ ერთ ამხა-
ნაგს ახალი ნაყიდი საღმრთო რჯულის ისტორია მოჰპარა და წიგნის
მალაზიაში მიიტანა, შემდეგი სიტყვებით:

— ეს წიგნი ვიყიდე მე აქ გუშინ, მაგრამ აღარ დამჭირდა და
თუ შეიძლება ფული დამიბრუნეთო. მალაზიის პატრონმაც წიგნის
ღირებულები ფასი იმწამსვე დაუბრუნა.

ფულების შოენახე მალა-გალეიძებულმა მიხომ ახლა თითონ

წიგნის მალაზიაში სცადა ქურდობა. მიზანსაც მიახწია; გაცხარებულ ვაჭრობის დროს მალაზიაში სამი დედა-ენა თავის წიგნებს შეურია და ფიცხლავ კარში გამოეარდა. არ იცოდა მხოლოდ სად წაელო ნაქურდალი წიგნები. ცოტა ფიქრს შემდეგ ერთ ღუქანში შევიდა, წიგნები თაროზე შეაწყო და ნოქარს თხოვა, ჩემ გამოვლამდის ეს წიგნები შემინახეო. აი სწორეთ აქ უმუხთლა ბედმა მიხოს და სისამაძლე გამოუმძლანდა. ღუქნის პატრონი პატიოსანი კაცი იყო, წიგნების შესახებ ეჭვი დაებადა და მაშინვე ეს ამბავი წიგნის მალაზიის პატრონს გააგებინა. იმანაც თხოვა, როცა ბავში წიგნებს მოიკოთხავს გამაგებინეო.

სკოლაში მეცადინეობა გათავდა. მიხო ყველაზე წინ გამოიქცა, იმ აზრით, რომ ერთ დედა-ენას დღესვე მივიტან და წიგნის მალაზიაში ჩვეულებრივად დაეუბრუნებ, როგორც ჩემი საკუთარი ფულით ნაყიდსო და დანარჩენი ორი წიგნის გასაღებასაც შემდეგ-სათვის ეცდებო. ამ გადაწყვეტილებით ღუქანში შევიდა და ის იყო წიგნები უნდა აეღო, რომ ღუქნის უფროსმა მოულოდნელათ ჰკითხა:

— ეს დედა-ენები შენია?

მიხო შედგა, ენა დაება, მაგრამ ისევ ჩქარა გონს მოვიდა და ცივი უარი განაცხადა.—რა წიგნები, ესენი ჩემი რატომ იქნება?! ჩემი ეს არის ხელში რომ მიჭირავსო, ურცხვად მიუგო მან და წასვლა დააპირა, მაგრამ მდღუქნემ არ გაუშვა და ნაპარევი ნივთებით წიგნის მალაზიაში მიიყვანა.

— შენ რად მოიპარე წიგნები? არ გრცხვენია?!—შეუტია მალაზიის პატრონმა.

— მე რად მოვიპარედი?! არაფერიც არ მომიპარავს, უზრუნველათ მიუგო მიხომ.

— უარს ამბობ, არა გრცხვენია? ეგ გასწაელეს სკოლაში? წადი, წაეთრიე და დღეის შემდეგ ფეხი არ შემოღდა აქ, შეე ქურდო, უსირცხვილო. გუშინ-წინ საღმრთო სჯულის სახელმძღვანელო მო-

მიტანა—„აქ ვიყიდე, აღარ დამჭირდა და ფული დამიბრუნეო“. მეც დაფუბრუნე, უსათუოთ ისიც ნაპარევი იქნებოდა.

— ვაიმე, ბატონო, ისტორია მე დამეკარგა—უცებ წამოიძახა იქვე მდგომმა მიხოს ამხანაგმა.

— სწორეთ ის იქნება. მე ფული გამომართვა. ეს თქვენი ამხანაგია? მერე რატომ არ შეარცხვენთ, მაგისტანა უსინდისო ამხანაგს, იქნება მოიშალოს საზიზღარი ხელობა! ყვიროდა მაღაზიის პატრონი. მოწაფეები დაფიქრებულნი წავიდნენ სახლში.

მეორე დღეს მთელმა კლასმა გაიგო, თუ ვინ იყო მათი შემარცხენელი; ყველა არცხვენდა, ყველამ ქურდის სახელი უწოდა მიხოს, მაგრამ მარტო ესეც არ აკმარეს; გადაწყვიტეს გაკვეთილის შემდეგ მასწავლებლისათვის ეთქვათ ეს ამბავი და უღირსი ამხანაგი თავიდან მოეშორებიათ. მაგრამ თითონვე მასწავლებელს ყველაფერი გაეგო, გადაეწყვიტა მხოლოდ მიხოს სახლში მიხმოზა და იქ იმისი დარიგება. ლოცვის წაკითხვის შემდეგ ერთი მოწაფე პირდაპირ მივიდა მასწავლებელთან და აკანკალებული ხმით უთხრა:

— ბატონო მასწავლებელო, მიხომ გუშინ წიგნის მაღაზიაში სამი დედა-ენა მოიპარა, გუშინ-ლამ რომ მე ახალ ნაყიდი „ისტორია“ დამეკარგა ისიც მიხოს მოუპარავს, წიგნის მაღაზიაში მიუტანია და ფული გამოურთმევია, რაც დღემდის აქ ჩვენ რამე დაგეკარგა ყველა მაგის მოპარულია, ამიტომ ჩვენ დღეის შემდეგ აღარ გვინდა იმნაირი მოწაფე გეყავდეს, რომელიც მთელ ამხანაგებს არცხვენს...

კიდევ უნდოდა რაღაც ეთქვა, მაგრამ აქ ძალა-უნებურათ შეჩერდა და თავი ძირს მორცხვით დახარა. ყველანი გაჩუმდნენ, არაფერ აღარ ინძრეოდა. მასწავლებელი დაფიქრებული იდგა, მას ეგონა, თუ მიხოს სისაძაგლე მის მეტმა არაფერ იცოდა.

— რას იტყვი მიხომ?—ცოტახანს შემდეგ მიმართა ნაღვლიანი ხმით მასწავლებელმა.—რას იტყვი, უბედურო, ამხანაგების შემარცხენელო, ქურდო! გესმის ქურდო? განა ეგ ისწავლე სკოლაში? წა-

დი, წადი სადაც გინდა... ოღონ ჩვენ-კი არ დაგვენახო... ქურდს და ცუდლუტს ჩვენში ალაგი არა აქვს... ენ იცის შენი გულისათვის შენს ამხანაგებს რამდენი შეურაცყოფა მივაყენე... გვეყოფა მიხო, გვეყოფა... ახლა-კი დროა თავიდან მოგვეშორდე... რას უდგენარ? აიღე წიგნები და წადი...

მთელი კლასი სმენათ გადაიქცა, ყველა შეაწუხა მიხოს საზიზღარმა საქციელმა, მიხოზედაც დიდი გავლენა იქონია მასწავლებლის სიტყვებმა, იმან ველარ მოითმინა... იგრძნო თავისი დანაშაული და თვალთავან ცრემლების ნაკადული წასქდა; ის ტირიდა, ტირიდა გულ ამოსკვნილი, მისი ცხელი ცრემლები დაბალუბით ცვიოდა და მაგიდას ასველებდა.

— მიხო! ტყუილია ტირილი, გვიანდაა, არ შემიძლია პატიება, აიღე საწიგნე და წადი—კიდევ გაუმეორა მასწავლებელმა.

— მა...პა...ტი...ე ბა...ტო...ნო—ნაწყვეტ-ნაწყვეტათ ამოიკენესა მიხომ.

— არა, არ შემიძლია, მე რომ კიდევ გაპატიო ეს შენი ამხანაგები არ გაპატიებენ, შენ ისინი შეურაცყოფ, შეარცხენიე, ვერა ვერ გაპატიებთ, წადი, გამეცალე.

— ლ...მე...რთ...მა...ნი აწი აღარ ეიზამ... მა...პა...ტიე,—კიდევ უფრო გულ-საკლავათ ლულულებდა დამნაშავე. ამხანაგებს შეეცოდათ მიხო.

— გაპატიოთ, ბატონო, ერთ-სმათ შესთხოვეს მასწავლებელს ყმაწვილებმა. იქნება კელავ აღარ იქურდოს.

— თქვენი ნებაა, მაგრამ მე არა მაქვს იმედი. მიხო, ხომ გაიგონე რა თქვეს შენმა ამხანაგებმა? გაპატიებთ, მაგრამ პირობა მოგეცი რომ აწი აღარ იქურდებ!

მიხომ პასუხის მაგიერ კიდევ უფრო მოუმატა ტირილს, კი... კი...ო ძლიეს თქვა და უღონოთ მაგიდაზე პირ-დაღმა ჩაემხო.

სიღ. თაკაძეთქილაძე.

პირველი ექიმი ქალი

ელისაბედ ბლეკუელი.

ამოცი წლის წინეთ არა თუ ჩვენში, ევროპასა და თვით ამერიკაშიაც არ მოიპოვებოდა ექიმი ქალი, რომელიც ექიმი კაცოვით სწავლა-ცოდნით აღჭურვილი ყოფილიყო და არც ვისმეს სჯეროდათ, რომ ქალებსაც შეეძლოთ კაცებზეთ შეესწავლათ მკურნალობა.

მართალია ჩვენში აქამომდე დედაკაცები ხშირათ სწავლობდნ სხვა-და-სხვა ავთმყოფობას, მაგრამ ამათი წამლობა ან შელოცვით და ან სხვა-და-სხვა ბალახების საშუალებით იყო ხოლომე და ამასაც საიდუმლოთ ერთი დედაკაცო მეორეს გადასცემდა, როგორც მემკვიდრეობას.

პირველათ ამერიკაში გამოჩნდა ერთი ქალი ელისაბედ ბლეკუელი, რომელმაც დასძლია ყველა დაბრკოლებას და გაიგნო გზა. ამ ელისაბედის ამბავს მოგითხრობთ, ჩემო პატარა მკითხველებო, და თქვენ თვითონ დაინახეთ, რომ ყოველთვის მტკიცე ხასიათი დასძლევს ყველა სიძნელეს.

ელისაბედი დაიბადა 1821 წელს ინგლისში, ქალაქ ბრისტოლში. მისი ოჯახი დიდი იყო, მუდამ მშვიდობა სუფევდა და ელისაბედის ყმაწვილობაც მხიარულათ და მყუდროთ იყო მოწყობილი. 1832 წელს საქმე ისე დატრიალდა, რომ მისი დედ-მამა გადასახლ-

და ამერიკაში. იქ ყმაწვილები, რასაკვირველია, სკოლაში მიაბარეს სასწავლებლათ, როდესაც სახლში ბრუნდებოდნენ ნასწავლ უფროსებთან ერთადებოდნენ. ყმაწვილები რომ ცოტა მოიზარდნენ მამა მოუყვდათ და დარჩნენ უსაზრდოაოთ. უნდა ყველას ეშრომა ლუკმაპურის საშოვნელათ. ელისაბედმა და მისმა დებმა მაშინვე გახსნეს სკოლა, ძმა-კი შევიდა სამსახურში და ასე ყველა დაადგა შრომის გზას. მერე ელისაბედმა იკისრა ერთი წლის განმავლობაში მეზობლათ მყოფ ქალაქში ქალების სკოლის ხელმძღვანელობა და როდესაც ოჯახმა იშოვა ცხოვრების სახსარი, ელისაბედი ისევ დაბრუნდა თავის სახლში. ოჯახის მყუდრო ცხოვრება არ აკმაყოფილებდა ელისაბედს: წიგნების კითხვა, მუსიკა, ენების შესწავლა, რასაკვირველია კარგი იყო, მაგრამ ქალს არ მიაჩნდა ეს ნამდვილ სასარგებლო საქმეთ. ელისაბედი ოცნებობდა იმისთანა ძნელ საქმეებზე, რომელიც ხალხს მოუტანდა უფრო თვალსაჩინო სარგებლობას. უცაბედათ ქალს გაუელევა თავში ერთმა აზრმა: „რაკარგი იქნება მე რომ ექიმობა შევისწავლო“.

იმ დროს უკადრისათ მიაჩნდათ, რომ ქალებს კაცებივით შეესწავლათ ექიმობა. ელისაბედმა ყური არ უვლო საზოგადოების ამგვარ შეხედულობას. „ერთოი ქალი რატომ ვერ გააკეთებს იმ საქმეს, რასაც კაცი გააკეთებს“, ფიქრობდა გულში ელისაბედი და გადასწყვიტა უსათუოთ ექიმობა შეესწავლა. ქალმა მეგობრებს და ნაცნობებს გაუზიარა თავისი სურვილი, მაგრამ იმათში თანაგრძნობა ვერ ჰპოვა. ბევრნი ცდილობდნენ კიდევ დაეშალათ, გული აეცრუებინათ. ზ. ი. გი უმტკიცებდა, რომ ქალისთვის შეუძლებელია ექიმობის შესწავლა, ზოგი ჰკიცხავდა კიდევ: — სად უნდა შეისწავლოს ქალმა ექიმობა, როდესაც საექიმო სკოლებში ვაჟებთან ერთათ ქალებს არასოდეს არ მიიღებენო; ზოგი იმასაც-კი ეუბნებოდა, რომ ქალისთვის სირცხვილია, საკადრისი არ არი ექიმობის შესწავლა. მაგრამ ელისაბედი არ შეუშინდა ამგვარ მსჯელობას და მტკიცეთ დაადგა თავის განზრახვის ასრულებას და, რადგან ამისთვის საჭირო იყო საკმაო სახსრის შოვნა,

ელისაბედი შევიდა სკოლაში მუსიკის მასწავლებლათ, რომ ფული მოეგროვებინა. ამასთანავე ქალი ჩაიდებდა ათ არა თავისუფალ დროს ემზადებოდა საექიმო სკოლისთვის. სწავლობდა ლათინურ და ბერძნულ ენებს, კითხულობდა საექიმო წიგნებს. ორ წელიწადში შეაგროვა საჭირო ფული და გაემგზავრა ფილადელფიაში, სადაც ოთხი საექიმო სკოლა ეგულებოდა, მაგრამ ტყუილი იყო ამისი ცდა, არც ერთ სკოლაში არ მიიღეს. ამათ თხოვედა და თავს აბეზრებდა პროფესორებს. ზოგი მათგანი დასცინოდა ამ უცნაურ ქალს, რომელსაც დაეჭინებინა, ექიმობა უნდა შეეისწავლოყო, ზოგი პირში ეუბნებოდა—შენი თხოვნის ასრულება შეუძლებელიაო, ზოგი-კი ელისაბედს გიჟათ თვლიდა.

ამ ამბავმა ელისაბედი არ შეაშინა, ის მტკიცეთ აღვა თავის აზრს. მაშინვე გაგზავნა ნიუორკის ყველა საექიმო სკოლებში თხოვნა, მაგრამ იქიდანაც უარი შემოუთვალეს. ბოლოს ქალმა იშოვა სია ჩრდილოეთ ამერიკის ყველა საექიმო სკოლებისა და თორმეტ სკოლაში გაგზავნა თხოვნა. უარი-უარზე მოსდიოდა ყოველ მხრიდან. ელისაბედს ის იყო იმედები უტრუფებოდა, მოთმინება ეკარგებოდა, როდესაც ნიუორკის შტატის ერთ პატარა ქალაქიდან—ჟენევიდან, მოუვიდა წერილი საიდანაც უთელიდენ, რომ მიღებული ზარ საექიმო სკოლაშიო. თურმე პროფესორები დაჰკითხებოდნენ სტუდენტებს, მიიღებთ ქალს თუ არა თქვენ წრეშიო და ისინიც დათანხმებულიყვნ.

ელისაბედი სიხარულით ფეხზე აღარ იდგა, მაშინვე გაემგზავრა თავის ბინაზე. იმის მისვლას პატარა ქალაქი მოუთმენლათ ელოდა. ყველას უნდოდა დაენახა საოცარი ქალი, რომელმაც გაბედა პირველათ საექიმო სკოლაში შესვლა. ამ საკვირველ ქალზე ბევრ საოცარ რამეს ლაპარაკობდნენ; ზოგი ამბობდა—გიჟაო, ზოგი განზრახ შედის სკოლაშიო. უმეტესი ნაწილი საზოგადოებისა სასაცილოთ ივდებდა. დიდ-ძალი ხალხი მოგროვდა ელისაბედის სანახავათ, როდესაც ის პირველათ მიდიოდა საექიმო სკოლაში. ბიჭუჭები თა

მისდევდნ და თითოთ უჩვენებდნ იმაზე. ახალგაზდა ქალის მდგომარეობა შემადრწუნებელი იყო; მარტო-მარტოთ უცხო ქალაქში, ყველა მას ერიდებოდა, ვერ გაეგოთ მისი მიზანი. მოსწავლე ამხანაგებმა ქალი კარგათ მიიღეს, მართალია ცოტა არ იყოს უეცხოვათ, რომ მათ გვერდში ამოუდგა ვიღაც მორცხვი ქალი, თაღნი ტანისამოსით, მაგრამ ისინი თავს ნებას არ აძლევდნ, რომ მასხარათ აეგლოთ ან დაეცინათ ქალისთვის. ამხანაგების ამგვარათ მიღებამ ელისაბედი გაამხნევა. ის მუყათათ დაადგა საქმეს, მხურვალეთ მოჰკიდა ხელი სწავლას და თან ისე მორცხვათ ექირა თავი, რომ ყველას პატივის ცემა დაემსახურა. სტუდენტებმა ის ღირსეულ ამხანაგათ მიიჩნიეს და პროფესორები სამართლიანათ აფასებდნ მის ნიქს და შრომას. ელისაბედი ითვლებოდა ერთ საუკეთესო მოსწავლეთ.

ქალმა სწავლა დაამთავრა. დიდ-ძალი საზოგადოება მოგროვდა დიპლომებრს დარიგების დროს, დიდი დღესასწაული გაიმართა. მოსწავლე სტუდენტობა, პროფესორები, დიდ-ძალი ქალაქის მცხოვრებლები დაესწრნ. აუარება სტუდენტებთა შორის იდგა ერთი გამხდარი ქალი, შავი კაბით. მოისმა მისი სახელი, გამოუძახეს დიპლომის მისაცემათ, ქალი მიუახლოვდა მაღლათ ამართულ მაგიდას. დიდი ტანის-ცემით და ვაშას ძახილით ელისაბედმა მიიღო ექიმი ქალის დიპლომი. მის ბედნიერებას სამზღვარი არ ჰქონდა. ქალთან მიდიოდნ უცნობნი და ნაცნობნი; ხელს ართმევდნ, ულოცავდნ, უკვირდათ მისი თავის გატანა, ხასიათის სიმტკიცე. ეინც წინეთ დასცინოდა, ახლა თითქოს ნანობდა და გულწრფელათ ულოცავდა ამ ექიმ-ქალს. ელისაბედმა ხომ ექიმობის უფლება მიიღო, ისეთივე როგორიც ჰქონდათ ექიმ კაცებს, ცოდნითაც უკან არ ჩამოუჩებოდა მათ, მხოლოთ ახლა ცხოვრებაში უნდა გამოეყენებინა ეს ცოდნა. ეს-კი ასე ადვილი არ იყო. ელისაბედს ყველა თანაგრძნობით ეგებებოდა, უკვირდათ, ულოცავდნ, მაგრამ როდესაც სამუშაოს თხოვდა— არას აძლევდნ. ელისაბედი წაეიდა პარიჟში სწავლის გათავების უმაღლ. მას იქ ნება მისცეს ყველა სამკურნალოები დაეთვალეირებინა, მაგ-

რამ იქაც სამუშაოთ არ მიუშვეს. ბოლოს დიდი ვაი-ვაგლანით ექიმობის ნება დართეს ლონდონის საავთმყოფოში, სადაც ბევრი უსიამოვნება დაატყდა თავს.

მალე ელისაბედი ისევ ნიუორკში დაბრუნდა და განიზრახა კერძო მკურნალობით თავი ეჩინა. ყველამ იცოდა, რომ მას შეენიერათ გაეთაყვებინა სწავლა საექიმო სკოლაში, რომ ის დიდხანს მუშაობდა სამკურნალოში, მაგრამ საწამლებლათ არაეინ, იკარებდა ექიმ ქალის არაეინ ენდობოდა. შეიდი წლის განმავლობაში არაეინ მისულა მასთან რჩევის და წამლის სათხოვნელათ. როგორც რომ ითხოვდა სადმე საავთმყოფოში ადგოს მაშინვე უარს ეუბნებოდენ. ეს საშინლათ აწუხებდა ელისაბედს, შეურაცყოფათ მიაჩნდა, სამუშაო რომ არ ჰქონდა ფულებიც გამოელია. მაგრამ მხნე ქალი არც ახლა დაცა სულით. მან მიჰყო ხელი საექიმო სტატიების წერას და ლექციების კითხვას. ამ სტატიებიდან და ლექციებიდან გამოჩნდა ექიმი ქალის საფუძელიანი ცოდნა და ამითა თანდათან მოიპოვა საზოგადოების ნდობა. ელისაბედი მით არ დაკმაყოფილდა, უნდოდა პრაქტიკულ წამლობით ეჩინა თავი. განიზრახა საკუთარი საავთმყოფო გაეხსნა. საქმე ძნელი ასასრულებელი იყო. ამ მიზნისთვის ფულის მოსაგროვებლათ საჭირო იყო მმართველობის ნება-რთვა. ელისაბედს შეელოდა მისი და და ერთი ახალგაზდა ქალი. იმ ორივეს ჰქონდათ ექიმობის დიპლომები, ელისაბედის შემდეგ უფრო ადელი იყო ექიმობის შესწავლა. სამი ქალი მხნეთ და მარჯვეთ შეუდგა საქმეს, ამათ თავის მიზანს მიახწიეს: ქალებისთვის და ყმაწვილებისთვის საავთმყოფო გახსნეს. საქმეზე მუყართობა, მცოდნე ხელით მოვლა და კაი წამლობა იზიდავდა ბევრ ავთმყოფებს და საავთმყოფომ სახელი გაითქვა. ელისაბედი დიდ შრომას ეწეოდა—სწამლობდა ავთმყოფებს და მართავდა კიდევ საავთმყოფოს. როდესაც საქმე საფუძელიანათ დააყენა—სავთმყოფო დას გადასცა და თვითონ ინგლისში წაეიდა.

ელისაბედი ცდილობდა, რაც შეიძლება მეტათ გაეერცვლებინა

ის აზრი, რომ ქალებსაც ნიჭი აქვთ და შეუძლიანთ ექიმობა. ინგლისის სხვა-და-სხვა ქალაქებში კითხულობდა ლექციებს და უმტკიცებდა ყველას, რომ ქალები ექიმობის სწავლაში კაცებს უკან არ ჩამორჩებიანო. ელისაბედი ხომ თვალსაჩინო მაგალითი იყო ყველასათვის და თან ის ისე აღტაცებით და მზურვალეთ იწვევდა ყველას სასწავლებლათ, რომ ამ კითხვებს დიდი გავლენა ჰქონდა საზოგადოებაზე. ბევრმა ქალმა, ახალგაზრდამაც და ხანში შესულმაც, დაიწყო ექიმობის შესწავლა. ამევე დროს მოთხოვნილებამ გამოიწვია, გაეხსნათ რამდენიმე საექიმო სკოლა ქალთათვის. ერთში პროფესორათ ჩადგა თვითონ ელისაბედი.

თანდათან გავრცელდა ელისაბედის აზრი, ახლა საზღვარ გარეთ საექიმო აკადემიებში ყველგან ლეგულობენ ვაჟებთან ერთათ ქალებსაც. რუსეთში—თვით პეტერბურგში—გახსნეს ქალების საექიმო ინსტიტუტი. ქალებისთვის ახლა ძნელი აღარ არის ექიმობის შესწავლა. ქალები ასობით ირჩევენ ამ გზას, რომლითაც შეუძლიანთ თავიანთ მოძმის შევლა და ხალისით მიდიან საექიმოთ სოფლებში, დაბებში და ქალაქებში.

ჩვენ ქართველებს უკვე გვყავს ორი ექიმი ქალი, ერთმა მარია ბაქრაძემ პარიჟში შეისწავლა ექიმობა და მეორემ მარია იოსელიანიმ—პეტერბურგში.

ერთხელ გაკვლევულ გზაზე, რასაკვირველია, უფრო ადვილათ გაივლის კაცი, საქმე პირველი ნაბიჯი იყო, ამიტომ ელისაბედ ბლეველი ყველასთკ-ს მუდამ დაუფიწყარი დარჩება.

ან. წერეთლისა.

მთები თავის ჯარით, შევიდა რომში და ეკურთხა იმპერატორათ (962 წ.)

ამ დროდან 500 წლის განმავლობაში ყოველი ახლათ არჩეული მეფე გერმანიისა მიდიოდა გერმანელ რაინდებისაგან შემდგარის საუკეთესო ჯარით იტალიაში; ჯერ ის მივიდოდა პავიაში ლომბარდიის სამეფოს რკინის გვირგვინის მისაღებათ და შემდეგ რომში იმპერატორის გვირგვინისათვის. ამგვარათ იტალიას და გერმანიას მუდამ ერთი იმპერატორი ჰყავდათ, მაგრამ რადგანაც იმპერატორი ცხოვრობდა გერმანიაში, იტალიელებს არა სურდათ მის მორჩილებაში ყოფნა, და ამისათვის იმპერატორს რომში მისვლის დროს ხშირათ მოუხდებოდა ხოლმე ბრძოლა.

2) ზაზუბა. პაპი მეფობდა რომში და მასთან იყო მოთავე საერთო ქრისტიანობისა. უწინ პაპს ირჩევდა გერმანიის იმპერატორი და პაპიც იმპერატორს მორჩილობდა. იმპერატორი ნიშნავდა აგრეთვე ეპისკოპოსებს და აბბატებს, იწვევდა კრებებს და ისე მოქმედებდა, როგორც შეჰფეროდა ეკლესიის უფროსს. ბოლოს პაპებმა აღარ ისურვეს, რომ ეკლესიის მმართველათ ყოფილიყო ერის კაცი და 1059 წელს იმათ გადასწყვიტეს, რომ პაპი აერჩიათ კარდინალებს, ე. ი. რომის უფროსს მღვდლებს.

3) ბრძოლა ზაზუბისა იმპერატორებთან. პაპებმა აღუკრძალეს იმპერატორებსა და მეფეებს ეპისკოპოსებისა და აბბატების დანიშვნა, მაგრამ რადგანაც ეპისკოპოსებს და აბბატებს ხელში ეჭირათ მეფეებისა და იმპერატორებისაგან ნაბოძები ადგილები, იმპერატორებმა წინააღმდეგობა გაუწიეს; აქედან წარმოსდგა ბრძოლა პაპებსა და იმპერატორებს შუა, რომელსაც უწოდებენ ბრძოლას ინვესტიტურის უფლებებისათვის. (ინვესტიტურა ნიშნავდა თანამდებობისა, ღირსებისა და წოდების ბოძებას, უფრო-კი ეპისკოპოსობისა და თავადობისას).

სხვებზე უფრო ენერგიული წინააღმდეგობა გაუწია პაპს გერმანიის იმპერატორმა ჰენრიხ მეოთხემ; პაპმა გრიგოლ მეშვიდემ (VII)

დასწყევლა და აუჯანყა მას მისი რაინდები. მიტოვებული ქვეშევრ-
 ლომთაგან იმპერატორი ჰენრიხი მოვიდა იტალიაში პაპისათვის მო-
 ტყეების სათხოვნელათ.

პაპი გრიგოლ VII იმ დროს იმყოფებოდა კანონის ციხეში
 და უბრძანა იმპერატორს სამის დღის განმავლობაში ფეხშიშველა მდგა-
 რიყო პაპის კარგბ-წინ (1077 წ.). იმპერატორი ჰენრიხ V შეურიგ-
 და პაპს 1122 წელს და დათანხმდა იმაზე, რომ ეპისკოპოსები და
 აბბატები ამოერჩიათ დეკანოზებს და ბერებს.

ოც-დაათ წელს შემდეგ, პაპისა და იმპერატორის შერიგებისა, იმ-
 პერატორმა ფრიდრიხ I-ლმა, ქერა-წვერად წოდებულმა, შეჰკრიბა დი-
 დი ჯარი, რათა იტალია დაემორჩილებინა. იმან დააქცია ქალაქი მი-
 ლანი (1166 წ.), მაგრამ სხვა ლომბარდიის ქალაქებმა შეჰკრეს ერთ-
 მანეთთან კავშირი. პაპმაც მათი მხარე დაიჭირა, რადგანაც არ უნ-
 დოდა იმპერატორის ბატონობა იტალიაში. პაპის მომხრეებს ერქვათ
 გველფები, ხოლო იმპერატორისას გიბელინები. ძლიუღმა იმპერა-
 ტორმა (1176 წ.) ითხოვა ზავი. ფრიდრიხ ქერა-წვერა იყო მამა-
 ცი და ყველა მისი გერმანელი ქვეშევრდამი წრფელის პატივის-
 ცემით ეპყრობოდა მას. ფრიდრიხ ქერა-წვერა ჯვაროსანთა ომში
 წავიდა და დაიხრჩო ერთ აზიის მდინარეში; გერმანელებმა არ და-
 ჯერეს მისი სიკვდილი. ამობდენ, ვითომც ვილაც მწყემსმა ნახა იგი
 მჯდომარე გამოქვაბულში ქვის მაგიდის წინ, რომელსაც სამჯერ შა-
 მოხვეოდა მისი წვერიო. მისის გვარის იმპერატორებმა ხელ-ახლათ
 დაიწყეს ომი. იმპერატორი ფრიდრიხ II გამოცხადდა ნეპოლის სა-
 მეფო ტახტის მემკვიდრეთ და მიიღო ჯარში მუსულმანები და და-
 აპარცხა ლომბარდიელები. პაპმა რამდენჯერმე დასწყევლა იგი, და
 ცდილობდა აეჯანყებინა მის წინააღმდეგ ქვეშევრდომები. ფრიდრიხ
 II-ის სიკვდილს შემდეგ ნეპოლის სამეფო პაპმა მისცა საფრანგეთის
 მეფას, წმიდა ლიუდუიკის ძმას, კარლოს ანჟუელს, რომელმაც სიკ-
 ვდილით დასაჯა უკანასკნელი ბარბაროსის შთამომავალი კონრადი-
 ნი (1268 წ.).

4) დატემა გერმანიის იმპერიისა. გერმანიაში მუდამ მეფობდნენ იმპერატორები, რომელთაც ირჩევდა შვიდი უმძლავრესი მთავარი. ამ შვიდ მთავარს, რომლებშიაც სამი ეპისკოპოსი იყო, უწოდებდნენ მთავრებს ელექტორებს (ამომრჩეველებს). ეს ელექტორები განგებ არჩევდნენ ყველაზე სუსტს მთავარს იმპერატორათ. იმპერატორს ამ დროს არც ფული ჰქონდა და არც ჯარი ჰყავდა, ამისათვის იმას არ ემორჩილებოდნენ. მთავრები და ბარონებიც დამოუკიდებლათ მართავდნენ თავიანთ სამფლობელოს. ბევრს ქალაქებში ცხოვრობდნენ ავაზაკი რაინდები, რომლებიც იჭერდნენ მოგზაურებს და ვაჭრებს, ართმევდნენ მათ საქონელს, თვით ამწყვევდნენ აკლდამისებურ საპყრობილეში და ახდევინებდნენ გამოსასყიდს. მართლ მსაჯულდება განკრა გერმანიაში, გამეფდა კრივის სამართალი, ე. ი. სამართალი უმძლავრესისა.

5) იტალიის ქალაქები. იტალიაში ცოტანი იყენ კეთალ-შობილნი. ყოველ ქალაქს შემოვლებული ჰქონდა გალავანი, ჰყავდა საკუთარი ჯარი, ჰქონდა თავისი სამსჯავრო და თვითონ განაგებდა თავის საქმეებს, როგორც პატარა სახელმწიფო. უმდიდრესი და უმძლავრესი ქალაქები იყვენ: ვენეცია და გენუა. თითოეულ მათგანს ჰქონდა საკუთარი ნავთსადგური და მრავალი გემები. ამ ქალაქების ვაჭრები დადიოდნენ ეგვიპტეში და აზიაში, საიდანაც მოჰქონდათ ინდოეთიდან მოსული აბრეშუმი, პილპილი, სპილოს ძელები და სხვა, რაც მეტის-მეტათ ძვირათ იყიდებოდა ევროპაში. ვენეციელებმა დაიჭირეს თითქმის სულ ყველა საბერძნეთის კონძულები და თვით საბერძნეთის ნაწილიც. იტალიის ქალაქები ებრძოდნენ ერთმანეთს მეთხუთმეტე საუკუნეში. მოქალაქე, იმის მაგიერათ რომ თითონ ებრძოლა, ქირობდა ჯარის-კაცებს, რომელთაც ეს ხელობათ ჰქონდათ გადაქცეული და უწოდებდნენ კონდოტიერებს. უმეტეს ნაწილათ ესენი ავაზაკები იყვენ, ხშირათ ამგვარ ჯარის-კაცების წინამძღოლი საპყრობილეში ამწყვედევდა ხოლო მოწინავე მოქალაქეებს, სიკვდილით სჯიდა მათ და იპყრობდა ქალაქს.

ვენეციას განაგებდა დიდებულ მოქალაქეთაგან შემდგარი საბჭო, ხოლო სხვა ქალაქებში გაბატონდნენ ტირანები (ძალით და თავის ნებით გაბატონებული მმართველები).

6) ჰანზის ქალაქები. გერმანიაში ზოგიერთს ქალაქებს ჰქონდათ თვით მმართველობა. მცხოვრებლები ამ ქალაქებისა ემორჩილებოდნენ ძველ გვართა შთამომავლებს, რომლებსაც ეძახდნენ პატრიციებს. ულონიერესი ქალაქები იყვნენ ჩრდილოეთ გერმანიაში: ლიუბეკი, ჰამბურგი, ბრემენი, დანციგი. ამათი გემები ეზიდებოდნენ რუსეთიდან და ნორვეგიიდან ხე-ტყეს, ქონს, ტყავეულობას, ინგლისიდან მატყლს. ამ საქონელსა ვაჭრები მთელ გერმანიაში ჰყიდდნენ. ერთმანეთის დასახმარებლათ მოქალაქეებმა შეჰქრეს კავშირი, რომელსაც უწოდებდნენ ჰანზას, რომელშიაც ოთხმოცი ქალაქი იღებდა მონაწილეობას.

7) შვეიცარიის კანტონები. ლიუცერნის ტბის ირგვლივ, მთებში გლენობა თავისუფალი იყო, არავის ემორჩილებოდა. ერთმა აესტრიის მთაწარმა, რომელსაც ამ ქვეყანაში დიდი მამული ჰქონდა, მოიწადინა გლენების დამორჩილება. გლენებმაც, რომლებიც შეიარაღებული იყვნენ, შეჰფიცეს ერთმანეთს, რომ ეომათ თავისუფლების დასაცველათ. რაინდების ჯარი შეესია ამ ქვეყანას, მაგრამ გლენებმა დაამარცხეს ისინი მორგარტენთან (1315 წელს). ამ დრომდე კავშირს შეადგენდა სამი კანტონი. 1353 წელს მას შეუერთდა რვა კანტონი; ბოლოს ყველა შვეიცარიელებმა მოისურვეს ერთად შეერთება და ამნაირათ შედგა ცამეტი კანტონის კავშირი.

შვეიცარიელები ხმარობდნენ ცრძელ შუბებსა და შეერთებულის რაზმებით მიდიოდნენ საბრძოლველათ. კარლოს გმირი, ბურგუნდიის უმძლავრესი ჰერცოგი, ფიქრობდა, რომ მისი რაინდები, აზნაურთა შთამომავალნი, გასრესენ ქვეითი მეომარ გლენებსო; მაგრამ რაინდები საბოლოოთ დამარცხებულ იქმნენ ორ ბრძოლაში: გრანსონთან და მორასთან (1476 წ.). ამ დროდან შედგა შვეიცარიის ერი ანუ ნაცია.

ამას შემდეგ არავის დაურღვევია შვეიცარიის ერის მყუდროება; იმათ თვლიდნენ ევრობაში საუკეთესო მეომრებათ და ყველა

მეფეები დიდის სიამოვნებით იღებდნენ შვეიცარიელებს ჯარისკაცებათ

8) შაჰის ბრძანებულების დატემა. პაპმა სძლია იმპერატორს და ორმოც-და-ათ წლის განმავლობაში ყველანი იმას ემორჩილებოდნენ, მაგრამ 1300 წელს პაპმა ბონაფაციუს მერვემ გაუგზავნა საფრანგეთის მეფეს ფილიპე ლამაზს ბუჯლას (პაპის ბრძანება), რომლითაც ის უკრძალავდა მეფეს საფრანგეთის ეპისკოპოსებისა და მონასტრებისაგან ხარკის აკრეფას. ფილიპე ლამაზმა, რომელსაც ფულებიც ეჭირებოდა და აგრეთვე უნდოდა, რომ ყოფილიყო სრული მბრძანებელი სამეფოში, ბრძანა ბუჯლას დაწვა. როცა პაპს უნდოდა მისი დაწყევლა და ეკლესიიდან განძეება, ერთმა ფრანგმა რაინდმა შეჰკრიბა დიდძალი ჯარი იტალიელ ავანტიურისტებისაგან და დაატყვევა პაპი თავისსავე სამფლობელოში, რომის ანლო (1303 წ.). შემდეგ კარდინალებმა მალე ამოარჩიეს პაპათ ფრანგი, კლიმენტი მეხუთე, რომელმაც დასტოვა რომი და დამკვიდრდა ავინიონში (1309 წ.). ამას შემდეგ სამოც-და-ათი წელიწადი იმყოფებოდნენ პაპები ავინიონში და მოქმედებდნენ თანახმად საფრანგეთის მეფის ბრძანებისა.

9) დიდი განსეტქილება. ამგვარ მმართველობას წინააღმდეგ იტალიელები. ბოლოს პაპი გრიგოლი XI დაბრუნდა რომში (1377 წ.), მაგრამ ავინიონში მეორე პაპიც აირჩიეს; ისე რომ ერთსა და იმავე დროს მმართველობდა ორი პაპი.

ქრისტიანები გაიყვენ ორ წრეთ: საფრანგეთი, ისპანია და შოტლანდია ემორჩილებოდა ავინიონის პაპის, სხვა ქვეყნები-კი რომისას. ამას ეძახიან ისტორიაში დიდ განსეტქილებას. ბოლოს ყველა ქვეყნების ეპისკოპოსები შეიკრიბნენ კონსტანტინის ტაძარში (1414 წ.), აიძულეს პაპი უარი ეთქვა თავის თანამდებობაზე და აირჩიეს ერთი ახალი; ამას შემდეგ საეკლესიო საქმეებს მართავდა ერთი პაპი.

1431 წ. ეპისკოპოსები ხელ-ახლა შეიკრიბნენ ბაზელში ეკლესიის წეს-წყობილების გასასწორებლათ, რადგანაც საზოგადო უკმაყოფილება და საჩივარი ისმოდა ამ წეს-წყობილებაზე. მაგრამ დიდმა

განხეთქილებამ შიიტანა დიდი ენება, ბერს სახელმწიფოებში წინა-
აღუდგენ პაპის მბრძანებლობას და ამიტომ არასოდეს აღარ ყოფილა
პაპი ისე მძლავრი და არასოდეს ისე აღარ ემორჩილებოდენ მას,
როგორც საშუალო საუკუნეების დასაწყისში.

10) კონსტანტინეპოლის დაპყრობა ოსმალებმა. კარლოს დიდის
დროს მთელი დასავლეთის ქვეყნები გაერთიანებული იყვნენ იმპერა-
ტორისა და პაპის მმართველობის ქვეშ, და საქრისტიანო საკმაოდ
მძლავრი იყო ურჯულოთა საწინააღმდეგოთ.

პაპი განაგებდა ქრისტიანების საქმეებს და გზავნიდა მხედრებს
აღმოსავლეთის დასაპყრობათ. მაგრამ როცა ბრძოლა დაიწყო იმპე-
რატორსა და პაპს შორის, ჯერ დაეცნენ იმპერატორები, შემდეგ-კი
პაპები შეიქმნენ იძულებულინი დამორჩილებოდენ საფრანგეთის მე-
ფის ძალას. ევროპის მეფეები მუდამ ებრძოდნენ ერთმანეთს. ნორ-
მანდიის ჰერცოგისაგან ინგლისის დაპყრობის შემდეგ საფრანგეთის
მეფეები ხშირათ ეომებოდნენ ინგლისის მეფეებს. ეს ომები გაგრძელ-
და ასის წლის განმავლობაში. იმ დროს, როცა ქრისტიანთა უფ-
როსები ერთმანეთს ედავებოდნენ, ოსმალებმა დაიპყრეს ჯერ მცირე
აზია და შემდეგ დაეცნენ ევროპას; ოსმალებს განაგებდა ხონთქარი
და მათი ჯარი მეტათ საშიში იყო. ოსმალების ჯარები შევიდნენ ე-
როპაში 1361 წ. მაშინ ბალკანეთის ნახევარ კუნძულზე ცხოვრობ-
დნენ მხოლოდ პატარ-პატარა ქრისტიანე ერები (ბოლგარები, სერ-
ბები). ეს ხალხი შეერთდა ოსმალთა წინააღმდეგ, მათ შეელოდნენ
ფრანგის, გერმანელების და პოლონელთა რაინდები. მაგრამ ოსმა-
ლებმა სძლიეს მათ სამს დიდს ომში 1389, 1396, 1444 წლებში,
და დაიმორჩილეს.

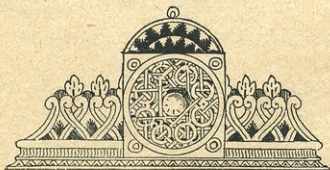
კონსტანტინოპოლი უფრო დიდ ხანს ვამაგრდა, მაგრამ ხონთ-
ქარი მეჰმედ II დაეცა ზარბაზნებით, ალყა შემოარტყა და ქალაქი
იერიშით აღიღო 1453 წ. ეს იყო მოსაზრება აღმოსავლეთის იმპერიის-
სა. კონსტანტინოპოლი შეიქნა ოსმალეთის სატახტო ქალაქათ და
არის აქამომდე. ის ქვეყნები, რომლებიც დაიპყრეს ოსმალებმა შედ-

გენენ აზიის ოსმალეთს და ევროპის ოსმალეთს. ამ ქვეყნებში დარჩა მრავალი ქრისტიანები. ოსმალები თუმცა არა ხოცავდენ მათ, მაგრამ უწოდებდენ პირუტყვებს (კიაურს), ცუდათ ეპყრობოდენ და ახდევინებდენ დიდს ხარკს.

11) დასასრული საშუალ საუკუნეებისა. ევროპის მდგომარეობა. ზოგი ისტორიკოსი საშუალო საუკუნეების დასასრულს კონსტანტინოპოლის აღების წლიდან ანგარიშობს, სხვები-კი ამერიკის აღმოჩენის წლიდან. მაშინ ევროპის მდგომარეობა ამნაირი იყო: საფრანგეთმა განდევნა ინგლისლები; მაშასადამე იგი მთლათ ეკუთვნოდა საფრანგეთის მეფეს, რომელიც დიდს ხარკს ადებდა თავის ერს და ჰყავდა კარგი ჯარი. ინგლისმა, რომელიც ასი წლის ომში ყველგან დამარცხდა და რომელმაც დაჰკარგა ყოველისფერი, გამართა შინაური (სამოქალაქო) ომი. ისპანია თანდათან დაიბრუნეს ქრისტიანე ხელმწიფეებმა. კასტილიამ და არგონიამ შეადგინეს ჯერ ცალკ-ცალკე სახელმწიფოები, მაგრამ მალე გაერთდენ ერთ სამეფოთ. ამნაირათ დასაეღეთ ევროპაში არსებობდა სამი დიდი სამეფო: საფრანგეთი, ინგლისი და ისპანია. გერმანიისა და იტალიის ქვეყანა-კი დაიყო მრავალ პატარ პატარა სახელმწიფოებათ და რესპუბლიკებათ. შვეციაზე და ნორვეგიაზე ჯერ არასუერი არა ისმოდა-რა. აღმოსაეღეთის ნაწილი ევროპისა დაპყრობილი იყო ოსმალებისაგან.

ნ. შენგელა.

(შემდეგ იქნება)

საშიში მავნებარი.

რთი ქალი მოგვითხრობს შემდეგ უცნაურს ამბავს: სამხრეთ აფრიკაში საუკეთესო დრო დილაა და ამიტომაც ყველანი ვცდილობდით რაც შეიძლება ადრე ავმდგარვიყავით. ერთხელ ჩვეულებისამებრ აღრიანათ წამოდექი, გადავიცვი დილის კაბა და გამოველ სახლის წინ აივანზე; იქ საუზმე მოემზადებინათ კიდევ ჩვენთვის. ჩემი ქმარიც გამოვიდა და ზანგის გოგომაც მომგვარა ჩემი ორი წლის ეაჭი. ბავშვმა ხმა მალლა მოითხოვა საუზმე და მეც მივაწოდე ჯამით რძის ფაფა. მინდოდა

რომ ამისთანა გრილ დილას ჩემ შეილს ბალახზე ეჭამა პური და ეუთხარ, ჩადი აიენიდან და იქ ძირს ბალახებში ქამე პურიმეთქი. მე მეგონა რომ იქვე ახლოს ბალახებში ჩაჯდებოდა, მაგრამ ის უფრო შორს წასულიყო და თავის საყვარელ ქვებთან ადგილში ჩამჯდარიყო. ეს ადგილი მაღალი წითელი და თეთრი კაკტუსებით და ლამაზი მცენარეებით გარშემოვლებული მეტათ მშვენიერი სანახეი იყო.

ჩემმა ქმარმა უცბათ გაათავა საუზმე და გავშურა საქმეზე ქალაქისაკენ. მე-კი დავიხურე შლიაპა და წავედი შეილის საქებნელათ. სახლის წინ მწვანე მინდორში ვერა ენახე. წავედი იქით, სადაც დიდრონი ქვები ეყარა. ხუჭუჭ-თმიანი ყმაწვილის თავი შორიდანვე და-

ვინახე. მე ნელის ხმით დაეუძახე, ბავშვა ვერ გაიგო, ხმა არ გამოცა. გაეიარე კიდევ ცოტა და გაქვევებულსავეით შეეჩერდი! ისეთი რამ წარმოუდგა ჩემ თვალებს, რომ ძარღვებში სისხლი გამიშრა, ვერც დაეიძახე, ვერც დაეიყვირე.

ჩემი შეილი ქვაზე იჯდა და გვერდით გაშლარტული იყო უშველებელი გველი, საშინელი გესლიანი ჯიშისა. ეს ორნი უცნაურნი არსებანი რიგ-რიგათ ჭამდნენ ჯაჰიდან რძის ფაფას.

გველმა აიწია თავი, თითქოს უნდოდა მიეარდნოდა ბავშვს, მაგრამ კისერი კონტათ მოიღერა და დაუწყაო ფაფას სლაპვა. ჩემ შეილს ეწყინა, გაჯავრდა, თავში კოვზი ჩაარტყა და უთხრა:

— არ იქნება, არ იქნება! ახლა ჩემი რიგია! წარმოიდგინეთ ჩემი განცვიფრება, იმის მაგიერ რომ გველი მიეარდნოდა ბავშვს, ფეხქვეშ გაერთხა და დაუწყაო თავისი ორი პატარა ბრჭყვიალა თვალეზით ცქერა, თითქოს გველსა და ყმაწვილ-შუა ღიღი მეგობრობა იყო. რამდენსავე ხანს თვალს ვადევნებდი, მეგონა სიზმარში ვიყავ! ბოლოს მოვედ გონზე, გადავდგი ბიჯი წინ და ნელის ხმით დაეუძახე შეილს. გველმა ჩემს ხმაზე აიხედა და რა მნახა უცბათ გაქრა. მაშინვე მიეარდი ბავშვს, ავიყვანე ხელში და ისე დაეუწყე კოცნა, თითქოს ღიღი ხნის დაკარგული შეილი მეპოვოს. მთელ ღღეს აღარ მოეშორებინარ ყმაწვილს.

მოუთმენლათ ეელოდი ქმრის დაბრუნებას. ბოლოს როდესაც მოვიდა და ეუამბე რაც მოხდა, იმას ჩემზე ნაკლებ არ შეეშინდა და გადასწყვიტა, რომ მეორე დილას უსათუოთ ლოგორამე მოეაშორებ შეილს საშიშარ მეგობარსო.

მთელ ღამეს მოუსვენრათ ვიყავ, წამდაუწყემ ვდგებოდი ქვეშაგებიდან და ეუცქეროდი ჩემ შეილს, ხომ არსად არ წასულა და ან რამე არ დამართნია-მეთქი.

მეორე დილას რის ვაი-ვაგლახით დაეიკავე ჩემი შეილი, რომ საუზმე ჩემთან ეჭამა. ჩემი ქმარი-კი წაეიდა დიდრონ ქვებთან, სადაც ეგულებოდა გველი და იქ მიიტანა ერთი ჯამი საესე ცხელი რძით,

იმ აზრით, რომ საყვარელი საქმლის სუნი გამოიწვევს სოროდან გველსაო. არც შესცდა. სულ ხუთ წამს არ გაუფლია, რომ გველი გამოცოცლა და განცვიფრებით შედგა, როდესაც მეგობარი ბავშვი ეწერა ნახა. ეჭვი შეეპარა, შეკრთა, მაგრამ თბილი რძის სიყვარულმა დასძლია, სიფრთხილედ დაიფიწყა და დაიწყო რძის სლაპა.

ამავე დროს ჩემმა ქმარმა დაუმიზნა თოფი და ესროლა. გველი იმწუთსვე მოკვდა, ჩემმა ქმარმა ის მაშინვე ჩაუღია მიწაში.

მეორე დილას ყმაწვილმა ჩვეულებრივ რძის ფაფით გასწია დიდრონ ქვებთან. დიდხანს ელოდა გველს და ძალიან შეწუხდა, რომ მეგობარი აღარ ნახა.

რამდენისამე კვირის განმავლობაში ბავშვი ნაღვლობდა და ყოველ დილით ელოდა თავის საშიშარ მეგობარს.

ტასო.

საჩუქრის მისაღები კითხვა.

„ჯეჯილის“ ხელის მომწერ ბეჟთაგანი ვინც თხუთმეტ ქრისტეშობისთვემდე წარმოადგენს მოკლეთ და გარკვევით დაწერილს ისტორიას ასპინძის ომისას მიიღებს საჩუქრათ „წერა-კითხვის საზოგადოების“ გამოცემას „რობინზონ კრუზე“-ს ვარაყიანის ყლით. საუკეთესო პასუხი დაიბეჭდება „ჯეჯილში“. წერილში უნდა აღინიშნოს დამწერის წლოვანება (მშობლებსა ეთხოვით არ დაეხმარონ დაწერაში).

ა ნ დ ა ზ ე ბ ი.

(წარმოდგენილი კატე სეხნაშვილისაგან).

თათლის მკამელსა დათესაო
 ბუზი დაბზუის თათესაო.

თუ ბედი მწყალობს არ ენაღელობ
ბატონის ჩემის წყრომასო.

—

ხეს ძირში სკრიდნენო,
ფოთოლო არ ჩამოვარდევო.

—

(წამოადგენილი ად. ჟუგაანელისაგან).

ხელის ღონესა ჰკუა სჯობს,
ყველა მას ემორჩილება;
ღონით რაც გინდა დასძლიო
ჰკუა მას შეეცოლება.

—

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი.

(წამოადგენილი წე — ბელისაგან).

ციდამ რამე წამოვიდა
დაჯდა ტყე, მინდორ-ველზედა;
აღვა და იქვე წავიდა
შეჯდა უსულო ცხენზედა.

—

მზემან ქვეყნათ გამოგზავნა
ერთფერი და სხივოსანი,
მაგრამ გზაში შეეხედი ღრუბლებს.
ტიროდენ და ღვრიდენ ცრემლებს.

გამოესტეორცნე ცრემლი ზღვაში
 და ვიქეცი შეიდფრათ ცაში.

(ფშაჟური ჩაწერილი თ ჩაზიკაშვილისგან).

ხუთნია ხუცურაულნი,
 ხუთთაე ფარები ჰკიდიათ.

(წამოდგენილი მღვ. სეს. გაშაძისგან).

ოთხი ძმა ერთათ მიზბიან და რამდენიც უნდა
 ირბინონ ერთმანეთს ვერ მოეწევიან.

თეთრ ღვინიან ბოჭკას
 არც ლურსმანი აქეს და არც ფსკერი.

არითმეტიკული ამოცანა.

(წამოდგენილი გ. სესნიასვილისგან).

სამს კალათში მიწყვია ას-ოცი ვაშლი, ამ ვაშლებით პირველი
 კალათა თავმოდგმულია, მეორე პირამდეა სანესე, ხოლო მესამე ნა-
 ხევრათაა. თუ პირველ კალათიდან ამოვიღებ თხუთმეტ ვაშლს, მეო-
 რედან ხუთს და ჩაეაწყობ მესამეში მაშინ სამივე კალათაში თანა-
 სწორათ ეწყობა ვაშლები. რამდენი ვაშლი მქოძია თითოეულ კა-

რებუსი

, მ

, მ

, ნ

, ,

, 100,

პირველი

კაცი

, მ

, ს

ღელს მზა

, მ

, ბ

, ს

, მ

, ი

პირველი

ქალი

, 10,

უნი ღელს
ქალები

, ზ

ლოცვის მახა-
რობელი

ს
'ო

№ IX გამოცანებისა.

გამოცანები: 1) კომბოსტო, 2) აღამი, 3) კიბო, 4) იესო ქრისტე.

შარადა: საყდარი.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი-წერეთლისა.

საქართველოს
საბავშვო ჟურნალი

უტრნალი „ჯეჯილისა“

I	ლორი იუვეი—ჯ. შირაანაშვილისა	3
II	პურის ნატენი თარგმანი—ჯ. ცუცუქაძისა	4
III	ფუტკარი ლექსი—შ. მღვამელისა	11
IV	ვაშლი (რუსულიდან)—გ. წყაღტუბელისა	13
V	სპილო და მკერვალი (ფრანგულიდან)—მ. ს. ლორთქი- ფანიძისა	15
VI	ღეთის მწერი (ფრანგულიდან)—ეკ. მესხისა	16
VII	რისთვის არის ზღვის წყალი მლაშე ზღაპარი—ნიკო მ- ჩაბელისა	24
VIII	ვასოს საიდუმლო (რუსულიდან)—ს. ციციშვილისა	35
IX	ბეჟანია (ქირიფი)—ლ. ლ. აღმაშვილისა	45
X	მეხოლდენი (ოვილიუსი)—ა. ყუშისთავისა	55
XI	ძველი ისტორია ერნესტ ლაფისისა, (ჯეაროსანთა ლაშქ- რობა) თარგმანი—ნ. შენგელასა	58
XII	წერილმანი: ანდაზები, გამოცანები, ჩქარა-გამოსათქმელი, შარადა და სხვა	62

თანხმათ მათი ყოვლად უსამღვდელოესობის სა-
ქართველოს ეგზარხოსის დამტკიცებისა, თფილისის სა-
ეპარქიო რჩევამ, 17 ოქტომბერს, 1897 წ. გადა-
წყვიტა ქართული საყმაწვილო უტრნალი „ჯეჯილი“
საქართველოს ეპარქიის სამრევლო სკოლებში მიღე-
ბულ იქმნას სახმარებლათ.

ქართული
ბიბლიოთეკა

საქართველოს სახატეგანი

ჟურნალი

ოსტე, მკანე ჟევილო,
დაბურდი, გასდი უანაო..
ო. დ.

№ IX

წელიწადი მეთოთხმეტე

ბფილისი

სტამბა ტ. მ. როტინანდისა, № 41 | Тип. Т. М. Ротинианца, Гол. пр. № 41
1903

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 20-го Сентября 1903 г.

ღორი.

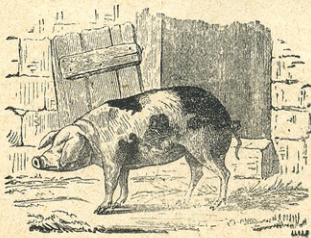
ი გ ა ვ ი.

ქოცხალ ღორს ჯაგარი გააგლიჯეს და გაჰყიდეს. გამწვავებული თავ ჩაღუნული დადიოდა და ღრუტუნ-ღრუტუნით ბედს უჩიოდა.

— რა ძალიან შეუპყრ ხარ დარდს, — უთხრეს ღორს, — თუ ჯაგარსა ჩივი — ხომ იცი, ისევ ახალი ამოგივა, თუ ტკივილს — ხომ ეგეც გაგივლის და დაგავიწყდებაო.

— ის-კი ვიცი, რომ ახალი ჯაგარი ამომივა; მაგრამ, ვაი, რომ ახალ ჯაგარს ახალი მყიდველიც ამოუჩნდებაო, მიუგო ღორმა.

ალ. მირიანაშვილი.

პურის ნაბუნო.

რთ მდინარის ნაპირზე იყო გა-
 შენებული ჰატარა ქალაქი. ანკა-
 რასებ წმინდა მდინარე არ იყო
 ღრმა. ქვიშიანი ნაპირები მარჯ-
 ხენა მხარეს დაფარული იყო მწვა-
 ნე ბალახით, მარჯვენა მხარეს
 ტუით. ბავშებს ძრიელ უეჯარდათ
 ეს ჰატარა მდინარე უეჯარდათ;
 ბანაობა მის წმინდა წყალში და
 გორაობა ნაპირებზე. ქალაქსე

მოშორებით, ამ მდინარის ახლო ჩავლებული იყო თხრი-
 ლი, რომელიც ხშირი ბალახით იყო დაფარული. შუა-
 გულ თხრილში ამოსულიყო ევაკილებას ჯგუფი, რომლე-
 ბიც მეტათ ამშვენებდენ თხრილის გარშემო არე-მარეს.

თხრილის ხშირ ბალახებში თავი შეეფარებინა ფეს-ში-
 შველა გოგონას, ესე ცხრა წლისას, რომლის მორთულო-

ბას შეადგენდა ძველი ცისფერი კაბა, ჭუჭყიანი კურტკა და ჰატარა თავ-საფარი. კუნაპეტე შავი თმა ერთთავათ გაწეწილი ჰქონდა და რუსვი თვალები ველურათ გამოიურებოდენ. ერთის სიტყვით ის მუდამ სწორეთ ჰატარა ნადიროვით ჩაწოლილი იყო სოლმე ბალახებში.

ობოლი, უნათესავო და უსასლ-კარო გოგონა ცხოვრობდა მით, რომ სტაცებდა მცხოვრებლებს ჰურს. დანახვად თუ არა სასლის კარს ღიას შეიპარებოდა შიგ, მოაფლებდა სელს რამდენიმე ჰურს და გააჩენინებდა. მცხოვრებლები გამოუდგებოდენ და მისძახოდენ უკან, როგორც მშიერ ძაღლს, და ავდებდენ სოლმე ესოდან, როცა-კი მოასწრებდენ. ის-კი ჩაწეებოდა თხრილში და მსეცურათ გამოიურებოდა.

ერთხელ ქალაქიდან გამოვიდა ჰატარა ბიჭი და გაემართა მდინარისაკენ წელისათვის. ეს ჰატარა ბიჭიც ობოლი იყო და ცხოვრობდა უცხო ოჯახში და მუშაობდა იმდენს, რამდენიც შეეძლო. მისი გამსდარი სახე, ქერა თმა და გამოიეტვეელი შავი თვალები ჰკვიანურათ და მრისხანეთ გამოიურებოდენ. ჰატარა ბიჭი მივიდა მდინარესთან იმ ადგილას, საიდანაც მცხოვრებლებს წყალი მიჰქონდათ. მაგრამ იქ ბავშები ბანაობდენ და წყალი ამღვრეული იყო. ამიტომ ბიჭმა შემოდან მოიარა წელის ასავსებათ და თვის და უნებურათ მიუხსლოვდა თხრილს. სმაურობა არსაიდან ისმოდა. მხეს გაეთბო იქაურობა. ჰატარა ბიჭმა დადგა წელის დოჭი ძირს,

დაჯდა სილასე, ამოიღო ჯიბიდან ჰურის ნატეხი და დაუწყო ნელ-ნელა ჭამა. ამ დროს ბაღასებში რაღაცა შეინძრა. ბიჭმა შესედა და დაინახა გაგარეულებული გოგონა. გოგო-

ნამ ხარბათ დაუწყო უურება ჭურის ნატესს, რომელსაც ბიჭი კემრიელათ შეექცეოდა. მისი რუსვი თვალები სუსტათ გამოიურებოდენ. ჰატარბ ბიჭმა აამსო დოქი წელით და გასწია ქალაქისკენ. წასვლის დროს გადაუგდო ჭურის ნატესი გოგონას და როგორც ძაღლს მიამძახა:

— აჭა!

ჭურის ნატესი ეგდო ბალახსე, მშიერი გოგონა ასლას არ ეკარებოდა. მისი თვალები ასლა უფრო ძრისხანეთ ანათებდენ. ჰატარბ ბიჭმა გაიარბ რამდენიმე ნაბიჯი დ ისევ მინედა, — ჭურის ნატესი ისევ ბალახებზე ეგდო. ბიჭი დაბრუნდა უკან, აილო ჭურის ნატესი, მივიდა გოგონასთან, დაუდო მუხლებზე და ალერსით უთხრბ:

— ჭამე!

გოგომ დარცხვენით აილო ჭური, უნდოდა მიეტანა ჰართან, მაგრამ გული ამოუჯდა და ქვითინი დაიწყო.

— ნუ ტირი, უბედურო! - მწუნარებით უთხრბ ჰატარბ ბიჭმა. — ჭამე! მშიერი ხარ? სვალ კიდევ მოგიტან ჭურს; ნუ ივლი ესოებში საქურდლათ, მე მოგიტან. კარგი, ნუ ტირი, ჭამე!

დიდხანს ქვითინებდა გოგონა, იმას თვალ-წინ წარმოუდგა რბც გაჭირვება მიაყენა მათხოვრულმა ცხოვრებამ. ვველა ეს ბავშვის თვალებიდან ცრემლებათ იღვრებოდა. დიდხანს იტირბ დვენილმა. ბოლოს დამშვიდდა, აილო ჭურის ნატერი, შესედა მოწიწებით თავისთან მდგომარე ჰატარბ ბიჭსა და ბავშური ღიმილით დაუწყო ჭურს ჭამა.

— ნუღარ იტოვებ! — უთხრა მას გამომშვიდების დროს ჰატარა ბიჭმა.

ამ დღიდან საწყალი გოგონა სრულებით გამოიკვალა. იმას აღარ უნდოდა ნადირივით თხრილში ცხოვრება, აღარ უნდოდა რომ ვისმე გაეგდო ესოდან, როგორც ძაღლი.

— მართალია, მე კიდევ ჰატარა ვარ, ღონე ცოტა სუსტი მხევეს, მაგრამ მაინც შემიძლიან მუშაობა, ქურდობას თავს დავანებებ და ხალხიც შემიძრალეებს, ფიქრობს დევნილი.

— აი დრობიში, ის ჰატარა ბიჭი რომელმაც ჰურის ნატესი მომცა, ცოტათი ჩემსე უფროსია, მაგრამ მუშაობს და ირჩენს თავს, არც თხრილში იმალება — იმეორებს ჰატარა გოგონა. მთელ დღეს გოგონამ თავისი ტანისამოსი რეცხა და როცა დრობიში მოვიდა წყლისთვის ვედარც-კი იცნო დევნილი. სუუველაფერი მის ტანსე იყო სუუფთა, თვალებიც აღერსიანათ გამოიუურებოდენ.

დრობიშმა მოუტანა ჰატარა კალათა, რომელშიაც ელავა: რბილი ჰურის ნატესი, შემწვარი კართოფილი და ცოტა კარაქი. დევნილს თავის დღეში არ ენახა ამისთანა საჭმელი.

— ჭამე! — უთხრა ჰატარა ბიჭმა და დადგა კალათა იმის წინ. დევნილი გაშტერებული იდგა.

— შენ ეს მოიპარე? — კითხა გოგონამ. ჰატარა ბიჭს სასე მოეღრუბლა.

— არა, მე არ მომიპარაძს! ჰური და კარაქი ვიუიდე, კართოფილი-კი გამოვუთხოვე ქალბატონს. ჭამე! — განიმეორა

ხელ-ასლათ ჰატარა ბიჭმა. — ცოტადენი ფული კიდევ მქვს, ხვალ შენთვის კიდევ ვიუიდი ჰურს და კარბქს. მშიერმა გოგონამ დაიწყო ჭამა.

დრობიში წავიდა, ცოტა ხანს შემდეგ დევნილიც კაიქცა ქალაქისაკენ. ის შევიდა ერთ ეზოში და ითხოვა რამე სამუშაო მიეცათ. სამუშაო იშოვნა — ბალახის გლეჯა. მთელ დღეს გოგონამ ერთგულათ იმუშავა; იქ კარგათ აჭამეს და საღამოს, როცა განსტუმრეს, ცოტადენი ფულიც მისცეს.

დევნილმა იმ ფულით იყიდა შაქრის კვრები და მოჭურცულა სინარულით თხრილისაკენ.

დილით მოვიდა წელისთვის დრობიში და ხელ-ასლათ მოუტანა ჰური და კართოფილი. გოგონა უუერებდა და იღიმებოდა, იმასაც შეეძლო თავის მეგობრის გამსახინძლებას. როცა შეჭამა ჰური და კართოფილი, მოიტანა შაქრის კვრები და მიაწოდა დრობიშს.

— ჭამე! — უთხრა გოგონამ ალერსით. ჰატარა ბიჭს სახე მოეღრუბლა.

— შენ მოინარე? — ჰკითხა მან.

— არა. — უპასუხა გოგონამ. — მე ვიუიდე სამუშევარი ფულით. ასლა აღარ ვიქურდებ! ჭამე!

ამ დღიდან გოგონა ყოველ დღე მიდიოდა სამუშაოთ, საღამოთი დასაძინებლათ ბრუნდებოდა თხრილის ბალახებში. მუშაობისაკან დაღალულს ყველა ტკბილათ ეჩვენებოდა; ასე ეგონა რომ ჰატარა მდინარე, რომელსაც გაჭქონდა დუღუნი ნანას ეუბნებოდა და ვარსკვლავებით მოჭედილი ცაყ ალერსით დაჭურვებდა.

დაიჭირა სიცოცხეები. დევნილი გოგონა დადგა მოსამსახურეთ ერთ ჰატარს ოჯახში. რადგან დიდი დოქებით მას არ შეეძლო წელის ზიდვა, ამიტომ უუადეს ჰატარს სურები, რომლებითაც ზიდავდა მდინარიდან წყალს. როდესაც-კი მოუსდებოდა წასვლა დრობიშთან ერთათ წელის მოსატანათ ისინი უთუთთ მივიდოდენ სოლმე თხრილთან, იქ სილასე დგამდენ წელის ჭურჭელს, სხდებოდენ ბალახებზე და ბასობდენ. ობოლი დრობიში და ჰატარს დევნილი გოგონა დამეგობრდენ, როგორც და-ძმა და ძრიელ მოეწეინებოდათ სოლმე, თუ რამდენსამე დღეს ერთმანეთს ვერ ინახულებდენ. მოუჭირა უინვამ, თხრილი დაცალიერდა, ბალახები კანძენ; მაგრამ ჰატარს დევნილს კარგათ ახსოვდა ის ადგილი, სადაც დრობიშმა ჰირველათ მაიწოდა ჰურის ნატეხი.

დადგა გასაფხული. ბავშვებმა ხელ-ახლათ იწეეს სიარული წელის მოსატანათ. ერთხელ ჰანანაქება სიცხეში შევიდენ ტყეში მდინარის ახლოს, დასხდენ ჩრდილოში და დაიწეეს ჩვეულებრივ ლაპარაკი წარსულზე. ჰატარს გოგონამ კანხედა მინდვრისკენ და თქვა:

— აი დრობიშ, ის ადგილი, სადაც შენ ჰირველათ კადმომიგდე ჰურის ნატეხი, როგორც ძაღლს, მერმე-კი ალერსით მომაწოდე, როგორც ადამიანს. სომ ტყუილათ არ დაკარგულა შენა ჰურის ნატეხი? კვითხებოდა გოგონა მძობილს.

აღ. ცუცქერიძე.

ფ უ ტ კ ა რ ი.

(ეუძღენი პატარა ეახტანგ ბარათაშვილს).

ასა სუსუნებ, ბსუილა
 ფუტკარო, შენ ამ დილითა,
 სომ არ დამთვრალსარ მითსარი
 თქვენებურ შარბათ ღვინითა?

არა, ჩვენ ღვინო არა გვაქვს,
 ისეც სავსე ვართ ღვინითა,
 სული და გული გვინარის,
 როცა არ გვძინავს ძილითა!

აი ამ დილას რიყრახსე
 მიუვლე და მოუვლე ველები,
 ვნახე შრავალი უვაგილი,
 ვარდები სასურველები,
 ათასნარი ბალახი
 მოძწვანო, სრელა — სრელები,

ვაშლი.

ყო ერთი მდიდარი კაცი, რომელიც ძრიელ მდიდრულათ ცხოვრობდა, მშვენიერათ იყი გამოაწყობილი და მის სასახლეში ხშირათ იმართებოდა ღზინი. ამ მდიდარ კაცს მეფის სასახლეშიაც პირველი ადგილი ეჭირა და ბევრნი შენატროდენ, ეგონათ მისთანა ბედნიერი მ ელ სახელმწიფოში არავინ იყო.

ერთხელ ამ მდიდარს შორიდან ძვირფასი მეგობარი ეწვია, რომელიც დიდი ხანია არ ენახა. ძრიელ იამა მისი ნახვა და დიდი პატივი სცა. მიიწვია სტუმრები და გაუმართა ღზინი. მშვენიერ თ შემკულ სუფრაზე ოქროსა და ვერცხლის პინაკები იდგა, რომლებზედაც სხვა-და-სხვანაირი საუკეთესო საჭმელები ეწყო; აგრეთვე ძვირფასი ჭურჭლებით სხვა-და-სხვაგვარი სასმელები ელაგა.

თვითონ მასპინძელი სუფრის თავში მოექცა. მარჯვნივ საყვარელი სტუმარი უჯდა, ამ რიგათ ღზინ-

ნობდენ და ქეიფობდენ. პურის ჭამის დროს სტუმარი წამოდგა, მასპინძელს ქება შეასხა და უთხრა:

— მთელი ქვეყანა დამივლია, მაგრამ არსად ასეთი საკვირველი სიმდიდრე და მშვენიერება არ მინახავს, როგორც აქ. უეჭველია, შენი თანა ბედნიერი ბევრი არ მოიპოვება ქვეყანაზე!

მასპინძელმა ჯერ მადლობა მოახსენა, შემდეგ ღიმილით აიღო ოქროს პინაკიდან ერთი მშვენიერი ვაშლი, რომელსაც ძლივს ეტყობოდა ერთ ადგილას პატარა შავი წინწკალი, მიაწოდა თვის ძვირფასს მეგობარს და უთხრა:

— ხომ ზედავთ ამ მშვენიერ ნაყოფს, რომელიც ოქროს პინაკზე იდგა. აბა ახლა გასჭერით და ნახეთ.

სტუმარმა გასჭრა ვაშლი და გამოჩნდა, რომ შიგულში პატარა მატლი იჯდა და ღრღნიდა. სტუმარმა გაკვირვებით მასპინძელს დაუწყია ყურება.

მდიდარმა მასპინძელმა თავი ჩაკვიდა და მწყურბრით ამოიოხრა.

წყალტუბელი.

სპილო და მკერვალი.

რთ პატარა ინდოეთის ქალაქ-
 ში ფანჯარასთან იჯდა მკერვა-
 ლი და ძვირფას ფარჩის კაბას ჰკე-
 რავდა. ამ დროს მის წინ ჩაიარა
 ერთმა სპილომ და თავის თეთრი
 ხორთუმბი ფანჯარაში შეკყო. მკერ-
 ვალმა აიღო ნემსი და სპილოს
 ხორთუმში გაუყარა. სპილოებს
 საზოგადოთ არ უყვართ, როდე-
 საც უმიზეზოთ ვინმე აწყეინებთ ხოლმე და ამ სპი-
 ლომაც სამაგიეროს გადახდა განიზრახა. ის წავიდა
 წყლისაკენ, გაივსო ხორთუმბი წყლით, დაბრუნდა მკერ-
 ვალთან და მივიდა თუ არა შეასხა წყალი და ძვირ-
 ფასი საკერაუცი სულ გაუფუჭა.

მ. ს. ლორთქიფანიძე.

(ფრანგულიდან)

ბით იყო მოფენილი ეს კვა და ღამით მკვლების დამუილი
ისმოდა, ისე რომ უსიუათოთ კაცი მნელათ ვაივლიდა.

ერთსელ ავინიონის მკსოვრები, აბრეშუმეულობის ვა-
ჭარი, კლოდიოსი აღარ დაბრუნდა ბასრობიდან სახლში და-
ნიმნულ დროსე.

სხვა იმასთან ერთათ წასული ვაჭრები-კი მოვიდენ.
ხალხმა იფიქრა, უთუოთ რამე შეემთხვა, ან ავასაკებმა მოჭე-
ლესო, რადგან ბასარში კლოდიუსს ფულით სახსვე მემის
ქისა ეჭირბ სელშიო. ხალხი წავიდა დაკარგულის საძებნე-
ლათ ტეეში და იქ ერთ სევის ჰირათ იაოვეს მუცელ ვა-
ფატრული მკვდარი კლოდიუსი, რომელსაც გვერდით და-
ხოქილი უდგა ემაწვილიკაცი, ასე ოცი წლისა. ის
ფრთხილათ და დაკვირვებით შინჯავდა მკვდარს, თითქოს
მისი შველა უნდოდა.

— აი! შე სასიხლარო, დაიუვირა უასაბმა, რომელიც
უველასე წინ მიდიოდა. აი ეს არის სწორეთ მკვლელი,
გინდოდა გაგეცარტვა საწქალი კლოდიუსი! მოიცა, ღირ-
სეულათ დაისჯები.

ამ სიტყვებზე მივარდა ემაწვილს და ხელები მაგრათ
თოკით შეჭკრა. ტეეე და საკაცესე დასვენებული კლოდიუსის
კვაში ჩამოიტანეს ქალაქში.

— უი! უი! იმასდენ ქალები, როდესაც ეს სამწუსარო სუ-
რათი დაინახეს. ახლანდელ დროში აბა ვის უნდა ენდოს

კაცი. ამისთანა ახალგაზდა, ჯერ წვერ უღვაშიც არა აქვს ამოსული და კაცის მკვლეელი იუოს!

— განა ეს შესაძლებელია, დაუმატა მეორემ, ამისთანა კეთილი სახე და ასეთი საქმის ჩადენა?!

როდესაც ციხეში მოიყვანეს ემაწვილს ჯიბეები დაუნსრიკეს და მარტო ერთი ჰატარა კაღმის დანა უზოვნეს, რომელიც კლოდიუსს ეკუთნოდა.

— ეჭვი აღარ არის, დაიუვირა უსაბბმა, — სწორეთ ეგ არის მკვლეელი.

ამ დროს მასრის მოსამართლეც მოვიდა, უბრძანა ტყვესთვის ხელები გაეხსნათ და გამოკითხვა დაეწყო. ემაწვილი გულწრფელათ იმართლებდა თავს.

— მე არ მომიკლავს ის საცოდავი კაცი, იმეორებდა ტყვე. ეს-კი მართალია, რომ იმის გვერდით დამოქილი ვიყავი. როდესაც დავინახე ხეგთან ახლოს ეგდო მეგონა ჯერ კიდევ ცოცხალია-მეთქი და ჭრილობას ვუშინჯავდი. მე განთქმულ მონაწილეს უნიკერსიტეტის საექიმო ნაწილის მოწაფე ვარ.

— მაგრამ, უთხრა მოსამართლემ, რომელიც ჰატიოსან და სასტიკ მოსამართლეთ ითვლებოდა, — შენ რომ კლოდისის დანა გიზოვნეს.

— მართალია, ბატონო მოსამართლე, მე ეს დანა ცხედართან ახლოს ბაღახებში ვიზოვნე, ვისარგებლე ამით და მინდოდა ჰერანგი გამეჭრა, მაგრამ არ დამცაღლეს. მინ-

ღოდა ეველბაფერი ამეხსნა ამ ხალხისათვის, მაგრამ მაშინვე შემბოჭეს და აღარაფერი მათქმევინეს. მე რომ ქურდობისთვის მომეკლა ეს ვაჭარი, როგორც ეგენი მწამებენ, განა ფულებს არ მიზოვიდენ? ეველამ ნახა, რომ იმის ქისა ცალიერი იყო.

— ამხანაგი გეოლებოდა და ფულს იმას გაატანდი, უთხრა ესაბმა. — ტუეილათ ავჩქარდით თორემ იქ ახლო-მასლოს იმასაც ვიზოვნიდით.

მნელი იყო საქმის გამორკვევა, მოსამართლემ ამორჩეული კაცები მოიწვია, რომლის უფროსი იერონიმი მეათე იყო და ემაწვილიკაცი სამართალში მისცეს. კლოდიუსის ნათესავები და ნაცნობები უფრო ბევრს მბურობდენ და ემაწვილის დასჯას თხოულობდენ. სრულიად უპატრონო საწვალ ემაწვილკაცს-კი დამცველი და მფარველი არავინა ჰქავდა და რასაკვირველია, რომ სიკვდილით დასჯა გადაუწვეტეს. დასასჯელათ დანიშნული დღეც დადგა ახალგაზდა სტუდენტი საპრობილედან გამოიყვანეს. ქალაქის დიდ მოედანზე სასწიობელა იყო მომზადებული.

— უდანაშაულოთ ვკვდები, ამბობდა საბრალო ემაწვილი — სიცოცხლე თუ მენანება მარტო დედა-ჩემის გულისთვის. დამავალეთ, ბატონო მოსამართლე, მისწერეთ დედაჩემს, რომ მე ვკვდები და სიკვდილის დროს სულ იმაზე ვეტირობ. დედა კარგათ მიცნობს და თაკის დღეში ჩემ უპანკობაზე ეჭვს არ შეიტანს. გთხოვთ აუხსნათ, რომ მე მნა-

სეს დაურღობილი იმ კაცთან. დედა კარგათ მიხვდება, რომ მე იმიტომ მივედი მომაკვდავთან, შველა აღმომიჩინა და ეს რწმენა იმას სიმხნევეს მისცემს. მე რომ გამეგლო და არ შემდგარვიყავ საწყალი კლოდიუსის საძველათ სომ არავინ დამიჭერდა.

— ეგ მართალია. თქვა მოსამართლემ და ამოიხსრა, ის დაწმუნებული იყო რომ ემაწვილი დამნაშავე არ იყო, მაგრამ გადაწვეტილება უნდა აესრულებინათ. ჯალათი მიუახლოვდა ტყვეს ხელების შესაგრავათ, ემაწვილმა კაცმა თითონვე გაუშვირა ხელები.

ამ დროს ერთი ბატონო მძვინიერი მწერი, მუმლი, ტყვეს ტიტველ მკლავზე დააჯდა. ემაწვილ-კაცს შეეშინდა, რომ ეს მწერი არ გაეჭვლიტა იმ თოკს, რომლითაც მას ხელებს უკრავდენ და სიფრთხილით, ნახათ აუცნია მწერს ხელი და გააფრინა. იმისი ამგვარი საქციელი შეუმჩნევლათ არ დარჩა. მოსამართლემ და იერონიმემ შეამჩნიეს.

— დანახე? ჩაუჩურჩულა იერონიმემ მოსამართლეს უურ-ში. შეამჩნიე, ბატონო მოსამართლე?

— დავინახე, ბატონო იერონიმე, შევამჩნიე; იმან ნახათ გაიქნია ხელი, რომ საცოდავი მწერი არ გაეჭვლიტა.

— გჯერათ, ბატონო მოსამართლე, რომ ამისთანა კეთილ ბავშს, რომელიც სამარის ჰიზათაც-კი იცავს საცოდავ მწერს, შეეძლო რომ კაცი მოეკლა?!

— მხელი დასაჯერებელია, ბატონო იერონიმე, ვინაც

ძეგრის სიუვარული და სიბრალული აქვს, არ შეიძლება აღამიანს ავით მოექცეს.

— მაშ რა დასკვნა გამოგვაუთ, ბატონო მოსამართლე?

— ის რომ ეს უმაწვილი დამნაშავე არ არის, უმან კობა.

— ბატონებო, მიმართა სმა-მაღლა იერონიმე ამხანაგებს.— მე და ბატონი მოსამართლე სხვა-და-სხვა მიზეზებისაგან, რომლის ახსნა ერთობ გავრძელებდა, ვთხოულობთ რომ სასჯელი სვალისთვის გადაიდოს.

— რა საჭიროა გადადება! დაიუვირა ესაბბა.

მეაფთიაქეს ბუძლის ამბავი არ უნდოდა გამოემქლავნებინა და ვერაფერი ვერ უპასუხა, მაგრამ მოსამართლე დაესმარა.

— დღეს გვიან არის, ბევრს ჩვენგანს სახლში დაბრუნება გვეჩქარება, მერე ჰარასკეკია, უბედურ დღეთ ითვლება. ერთი სიტყვით გვიან არის, ავღარისც აპირებს, თქვა მოსამართლემ.

— კარგი მიზეზია, წამოიუვირა გაბრახებულმა ესაბბა.

— დედაკაცები სომ არა ვართ, რომ ავღრისა გვეშინოდეს? ვინაჯ სახლში დაბრუნების სურვილი აქვს მიბრძანდეს. აქ საქმე კარგსა და ავღარსე არ არის. ეგ უბრალეა მიზეზებია, ან სხვა რაღაც სიბრალული, რომელიც, თუ არ ვცდები, ამ კონტა უმაწვ ღმა გამოიწვია. განა მისი დანაშაული ცხადი არ არის? ვერ შეამჩნიეთ ბატონებო, როგო-

რის მოხერხებით არის ჩადენილი ეს მკვლევლობა? დიდი ძარღვი სედ შუასეა გადაჭრილი და დანა შივ გულ-ღვიძლ-შია გატარებული, ეს მარტო ანატომიის კარგათ მცოდნეს შეეძლო, რომელიც სშირათ ადამიანის სხეულსა სჭრის სოლ-მე და განა მავ სულელმა, რომელსაც თავი ისე უმანკოთ უჭირავს, თითონვე არ გითხრათ, რომ საექიმო ნაწილის სტუდენტი ვარო?

— ანატომიის მცოდნესი, თუ ეასბის ნაკრავია დანა... წაიბუტბუტა იერონიმემ, თითქოს თავის თავს ელანარაკე-ბოდა.

იმ დროს, როდესაც ეასაბი ისე მჭერმეტყველათ ლანა-რაკობდა და სელებს იქნეკდა, მუძლი ფრენით დაღალული სელსე დააჯდა და უკბინა, ეს-კი ამ გაბრანებულმა კაცმა ველარ მოითმინა, დაიჭირა მუძლი და შუასე გაგლიჯა.

— დაინახეთ? უთხრა ეურში იერონიმემ მოსამართლეს.
— შეამჩნიეთ?

— დაუნახე, ბატონო იერონიმე. შევამჩნიე, რომ სა-ცოდავი, მწერი ეასაბმა გაჭელიტა.

ამ ორ კაცს შუა დიდი განსხვავება იყო. ერთი მშვი-დობიანი მომთმინო და ეველას შემბრალეებელი და მეორე ავ-გულა, ანჩხლი, რომელიც სმა-მადლა უვირის და ადამი-ანის დასჯასა და სიკვდილს თხოულობს. გაბრანებული ეა-საბი ისეთის აღტაცებით უხსნიდა მსაჯულებს, რომ ძარღვის გადაჭრა ადვილათ შესაძლებელიაო, რომ ორივე მსაჯული ამ აზრს დაადგა: ეასაბია დამნაშავე და არა ემაწვილი-კაცო.

— თანახმა ვარ, უნახუნა მოსამართლემ, მისი ჩასვლამ-

ღის უთუოთ ვისმეს დავსჯით, მაგრამ იმ ემაწვილ-კაცს-კი არა, რომელიც უმანკოა. შენ უსაბო!.. შენ მოკვალე კლოდიუსი! — მიძარტა მოსამართლემ ზირდაზირ უსაბს.

ამ სიტყვებზე უსაბი გაფითრდა, თრთოლა დაიწყო, ეგონა, რომ მოსამართლეს რამე დამამტკიცებელი საბუთი აქვს და იმიტომ ლაპარაკობს ასეო. ალბათ ამ დანაშაულობის დროს ვინმე იყო ტყეში და ეს აშხავი გამოამჟღავნაო.

— შეიძებრალეთ! მანატყეთ, ბატონო მოსამართლეო, დაიუვირა უსაბმა და დაინოქა; ეშმაკმა შემეცდინა, სიცოცხლე მანუქეთ. ფუულს უკან დაგებრუნებთ.

— არ შეიძლება ზატყება, დაიუვირა ერთ-სმად სალსმა, არ შეიძლება უფრო იმიტომ, რომ თავის დანაშაული უმანკოსთვის უნდა გადაებრალებინა!

მართლაც მზის ჩასვლამდის უსაბი დასაჯეს. ემაწვილ-კაცს სალსი აღტაცებით ულოცავდა გადარჩენას. მოსამართლემ თავისთან მიიზატყა. ემაწვილიკაცი რვა დღეს დარჩა იმასთან სტუმრათ. ქალები და კაცები ერთმანეთს ეჯიბრებოდნენ: სოგი ცხენს აძლეოდა, სოგი უნავირს, სოგი მოსართავს და ასეთი ზატყვისცემით გაისტუმრეს ბინასე.

აი, სწორეთ მას აქეთ ამ მწერს ემაზიან «ღუთის მწერს».

ეკ. მესხი.

(ფრანგულიდან)

რისტვის არის ზღვის წყალი გლახე.

ზღაპარი

I

დიდი ხანია მას აქეთ, რაც ოს-
 ძალეთში ცხოვრობდა ორი ძმა:
 აბდულა და ანძეტა. უფროსი ძმა
 აბდულა ბედნიერათ ცხოვრობდა, მას
 ეკელაფერი თავსე საურელი ჭქონდა; ქალაქში სხვათა შორის სა-
 უცხოვო სასახლე აშენებია, რომელსაც კარშემო მშენიერი
 ბაღი ჭქონდა გაშენებული. ამას კარდა ჭეაზდა ათი ცოლი და
 მრავალი მოსამსახურეები ახლდა, ასე რომ აბდულა ეოკე-
 ლისფრით ბედნიერი იყო. მის ბედნიერებას და სიძიდრეს
 ეკელა შენატროდა. თვით აბდულა-კი ეკელას სიხდით უეუ-
 რებდა. ის მეტათ ბოროტი ადამიანი იყო.

უნცროსი ძმა — ანძეტა ცხოვრობდა ქალაქსე მოძორე-
 ბით, ზღვის ნაპირას ერთ ღარიბ სოფელში. მის ავლა-
 დიდებას შეადგენდა ერთი ძველი ქოსი და ერთი ბაღე. ქოს-

მი რომ თავს შეაფარებდა და ბადით დაჭერილ თევსს ჭამდა ანმეტას თავი ბედნიერათ მიანხნდა. ეოველთვის დიდ სიღარიბეში ატარებდა დღეებს, მხოლოთ როცა ზღვა დელავდა მაშინ მამღარი იყო. რამდენჯერმე მოინდომა ანმეტამ უფროს ძმას მიჰკვდილებოდა, მაგრამ აბდულას ბიჭებთან ნაბძანები ჰქონდა, ანმეტა სასლში არ შემოუშავათო.

ერსხელ ანმეტას დიდი უბედურება დაატყდა თავსე. ბადის სროლაში ისე გაერთო, რომ კარგა შორს გასცილდა ზღვის ნაპირს. ამ დროს ცაზე შავი ღრუბელი გამოჩნდა, ზღვა აღელდა, წამოვიდა უშველებელი ტალღა, დაეტყა ანმეტას და თავისი ნავითა და ბადით უფსკრულისკენ გააქანა. იმედ დაკარგულმა ანმეტამ მხოლოთ ორი სიტყვის: ალლა! ალლა!-ს თქმა მოასწრო.

მაგრამ ბედმა სსჯანაირათ დაატრიალა საქმე და ორიოდ წამს შემდეგ ტალღებმა ცოცხალ-მკვდარი ანმეტა ნაპირსე გამოაგდო. საღამოს ჟამს ის მესობლებმა თავისსავე ქოხში დააბინავეს. საცოდავს დიდხანს ვერ წარმოედგინა, სად იყო და რა დაემართა, საშინლათ ტკიოდა მკლები, თავი, გული ერეოდა და ენა უშრებოდა. ბოლოს ეველაფერი გაითვალისწინა, მოიგონა და მიხვდა, რომ ძალიან ავათ იყო და ტირილი დაიწყო:—რაღა ვქნა ავათყოფმა, რაღა მე თევსე ვარ, რითი ვირჩინო თავი! გაიძნოდა საცოდავი ანმეტა — ვინ მამიჯლის, მოდი ისევ ძმასთან წავალ, იქნება

შემიბრალოს და უური მიგდოსო. და მეორე დღეს გაემართა ქალაქისაკენ.

როდესაც ძმის მოსამსახურეებმა დაინახეს ახმეტა — შეეცოდათ და შეატეობინეს აბდულას.

— გააგდეთ აქედან, არ შემოუძვანთ, ეგ დატაკი. შეჭევირს აბდულამ.

ბევრს ესვეწა ახმეტა, ბევრნაირათ ანიძნა თავისი წულულების მდგომარეობა, მაგრამ ამაოთ, აბდულა უცებ გატრიალდა და შევიდა სასლში. მოსამსახურეებს ძალიან ეცოდებოდათ საცოდავი ახმეტა და მეორეთ კიდევ სცადეს, ბატონისთვის შეებრალვებინათ, მაგრამ ის ძაინც თავისას გაიძინოდა:

— გააგდეთ აქედან, საჩმაყებს და მუქთა-მჭამლებს შესასლში არ შეუშვებო.

მოსამსახურეებმა ჩუმათ მისცეს ახმეტას ცოტა ჰური და გამოისტუმრეს. გამოვიდა ახმეტა ძმის ეზოდან და დაიწყო საცოდავთ ტირილი. — სად წავიდე, რითი ვიცხოვრო, ჩემი ძარჩენელი ერთი ბადე და ნავი იყო და ისიც ზღვამ ჩანთქაო.

II

ახმეტა გავიდა ქალაქს გარეთ, მინდორში და ჩამოჯდა ქვასე. უცბათ, თითქო მიწიდან ამოდგრაო, მის თვალ-წინ გაჩნდა ბებერი კაცი და ჭკითხა:

— რათა ტირი საცოდავო?

— როგორ არ ვიტყვო, მიუგო ასმეტამ—სღვამ ბაღე და ნაგი წამართვა, მე სულ დამაუძღურა, მუშაობა აღარ შექიძლიან და რითი ვიჩინო თავი. მივედი მხასთან, მე-გონა შემობრალედა ავთმოფს, მაგრამ იმან მოსამსახურეებს გამოაგდებინა ჩემი თავიო.

— კმარა ნუ ტირი! უთხრა ბერიკაცმა.— მე მოგემა-რები. ადექ და გასწი ტყე-ტყე, როდესაც ველზე გახვალ იქ ერთ ქოხს დაინახავ, იმ ქოხში დედბერი ცხოვრობს, მი-დი და ფანჯარა დააკაკუნე. ფანჯრიდან გამოიხედავს დედა-ბერი და გკითხავს: — რა გინდაო! შენ დაწვრილებით უამბე შენი თავ-გადასავალი და ის გიმკვლისო. მშვიდობითო — უთხ-რა ბერიკაცმა და გაქტრა.

ადგა ასმეტა და გაუდგა გზას. იზოვა ველი, ქოხი და დააკაკუნა ფანჯარა! ფანჯრიდან მართლა დედბერმა გადმო-იხედა და ალერსით ჰკითხა: რა გინდაო?

ასმეტამ უამბო თავისა თავ გადასავალი. ჯერ ჩაფიქრ-და დედბერი და მერე წარმოთქვა:

— დიდი უბედური ყოფილხარ, მე საცოდავო, მართლა უნდა გიმკვლოო. შებრუნდა დედბერი და გამოუტანა ხელ-საფეხავი.

— აი, წაიღე ეს ხელ-საფეხავი, თილისმინია და სიღარიბისაგან დაგისხნის. მაგრამ იცოდე ღარიბ-ღატაკი არ დაივიწყო. თუ განამართავნდები ხელ-საფეხავი ვეელა-

ფერს ისევ წაგართმევს და ხელ მეორეთ გადატაკდებო.

— მასწავლე, ბებია, როგორ მოვიხმარო ეს ხელ-საფეკვა? დაეკითხა ახმეტა.

— დატრიალე და თხოვე, ესა და ეს მამეციო, და ეველაფერს მოგცემს, მსოფლიო ფული არა თხოვო, არ მოგცემს. ახლა-კი წადი. უთხრა ბებერმა.

ახმეტამ მადლობა გადაუსადა დედაბერს და გასარებული გაეძარტა თავისი ქონისაკენ.

III

დამძეული ახმეტა შევიდა ქონში, დადგა ხელ საფეკვაო მაგიდასე და უთხრა:

— ხელ-საფეკვაო, ზური ძმინა და მამეციო.

დაიწყო ხელ-საფეკვაო ტრიალი და მაგიდა გაიძრო ზურით.

— მეოფა, მეოფა, ხელ-საფეკვაო! შეჭვირი გასარებული ახმეტამ, როდესაც მაგიდა ზურით გაიძრო. ხელ-საფეკვაო შეჩერდა.

ამას შემდეგ ახმეტა ბედნიერათ ცხოვრობდა, ხელ-საფეკვაოსთვის რაც უნდა ეთხოვა ეველაფერი ბლომათ მოსდიოდა.

ახმეტას კარგათ ახსოვდა თავისი წინანდელი გაჭირება და ამიტომ უხვათ ურიკებდა მოწულებას ღარიბ-ღატაკებს,

დიდის თანაგრძობით ეკიდებოდა ეველა ობლებს და უნუ-
გეშობებს.

ანმეტას ამბავი გავრცელდა ეველგან და აბღულას ეუ-
რამდისაც მიაღწია. აბღულამ არ დაიჯერა ეს ამბავი და
გაკზავნა მოსამსახურეები სიმართლის გასაცხადებთ. მოსამსა-
ხურეებმა კარგათ დაათვალიერეს ანმეტას ცხოვრება და ევე-
ლაფერი უამბეს ბატონს. აბღულამ გადაწევიტა წასვლა ან-
მეტასთან, რომ თავისი თვალთ ენახა ეველაფერი, იმას
არა სჯეროდა, რომ ღატაკ მეთევზის გამდიდრება შეიძლე-
ბოდა.

აბღულა თავისი მოსამსახურეებით მივიდა ანმეტასთან.
ანმეტა დიდის სიამოვნებით შესვდა ძმას.

— შენთან მოკვდი — უთხრა აბღულამ — ამბობენ, რომ
გამდიდრებულხარ და მინდა ჩემის თვალთ ვნახო შენი სი-
მდიდრე და დავრწმუნდეო.

— მადლობელი ვარ, ძმაო, რომ მომიგონე — უპასუხა
ანმეტამ — მოდი და ნახე ეველაფერი.

აბღულა ამაჯათ შევიდა ძმის სახლში, მოიკეცა ტახტზე
და უბძანა ეავა მოეერთმიათ.

ანმეტამ დაწეო მაგიდასე ფინჯნები და უთხრა ხელ-
საფეკავს:

— ხელ-საფეკავო, ხელ-საფეკავო, ეავა მოკვეციო. ხელ-
საფეკავებ შექნა ტრიალი და ფინჯნები გაიმსო ეავით. —

კმარა, მადლობელი ვარ. უთხრა ასმეტამ და სელ-საფქვავე გაჩერდა.

— ეს რა არის! ჭკითხა გაოცებულმა აბდულამ.

— ეს, ძმაო, სასწაულია, სწორეთ მაკ სელ-საფქვავემა გამამდიდრა ასე.

— სად იშოვე? კიდევ ეკითხება აბდულა.

ასმეტამ უველა თავისი თავ-გადანსავალი უამბო ძმას. აბდულა ჯერ ჩაუიქრდა და მერე უთხრა ასმეტას:

— მომეიდე ეკ სელ-საფქვავები. მითხარი რამდენათაც ღირს და მოგცემო.

— გასაყიდი არ არის—მიუგო ასმეტამ.

— რატომ?

— იმიტომ, რომ მაგან გამაბედნიერა და ვერ მოვიშორებ.

— კიდევ გეუბნები, მომეიდე...

— შე კიდევ გიზასუხებ, რომ ვერ მოკუიდი.

— ვერ მომეიდი და წაგართმევ. გაჯავრებით უზასუნა აბდულამ.

— ეგ შენი ნებაა. დამშვიდებით წარმოთქვა ასმეტამ.

— დაიჭირეთ ბიჭებო ასმეტა.— შეჭვირია აბდულამ როდესაც ბიჭებმა ასმეტა დაიჭირეს, აბდულამ წამოაწყო სელი სელ-საფქვავეს და გავარდა გარეთ.

სედავდა უველა ამას ასმეტა და ვერას აწუბობდა, რადგან მოსამსახურეები არა ჭეკადა, რომ ძალა ესმარა.

როგორც მივიდა აბდულა თავის სახლში მამინვე შე-
ჭევირა:

— ეი, შენ, ხელ-საფეკვაო! არიქა ჩქარა მამე ცხელი
ევაბო.

ხელ-საფეკვაუს დაიწყო ტრიალი, აიშნო ფინჯნები ე-
ვით, ევაბ მანც გადმოდის. ფინჯნებიდან, გადმოიქცა მ-
კიდასე, მაგიდიდან ძირს იატაკსე, აბდულა შეწუსდა და
დაიუკ არა:

— ეს რა ამბავია! შეჩერდი, შე წეეულო! აბდულა შე-
ჩეუული იყო, რომ მის დაუვირებასე უველა სმენათ გარდაიქცე-
ოდა სოლმე, ხელ-საფეკვაუ-კი უურს ზრ უკლებდა—ტრიალებდა
და ტრიალებდა, ევაბც მდინარესაებ მოჭქუსდა ფინჯნებიდან
ძირს

— ბიჭებო! ვინა ხართ მანდ! მიშველეთ! დაიწყო ევი-
რილი აბდულამ და გამოვარდა მეორე ოთახში. ევაბ-კი
გადმოქუსდა ძირს, უფარავდა ფეხებს აბდულას და სწვავდა.

აბდულას ევირილსე მოკვივდენ მოსამსახურეები, მაგ-
რამ შიშით ოთახში ვერავინ შედიოდა, ცხელი ეავით ფეხების
დაწვისა ეძინოდათ.

— ახლავე გაგზავნეთ ცხენოსნები ახმეტასთან, იხვეწე-
ბოდა აბდულა. საჩქაროთ გააქციეს ცხენით კაცი. ევაბ-კი
გადმოდიოდა და გადმოდიოდა. მოედვა მთელ ესოს, ესო-
დან ბოსტანს და იქიდან ქალაქის ქუჩებს. მცხოვრებლები
შეძინდენ და სახლებში შეიძალენ, სოკი სახლის ბანებ-

სე შედგა და იქიდან იცქირებოდა. აბდულა-გი თავისი ცოლებით, შვილებით და ეველა მოსამსახურეებით ქალაქ გარეთ გავიდა. არავინ იცოდა რითი გათავადებოდა ეს ამბავი.

საღამო ჟამს მოვიდა ანძეცა. ქალაქში ვერც ის შევიდა, მაგრამ შორიდან ალერსით, ტებილათ დაუწყო მახილი:

— ხელ-საფეკვაო, ხელ-საფეკვაო, შეხერდი, აღარ გვინდა უავაო.

ხელ-საფეკვაო შეხერდა. როდესაც ქუჩებში უავა განელდა, ანძეცა შევიდა ძმის სახლში, იზოგა ხელ-საფეკვაო და წამოიღო შინ.

IV

ამას შემდეგ ეველა დარწმუნდა, რომ შესანიშნავი ხელ-საფეკვაო მარტო ანძეცას სიტყვას ისმენდა და აღარავინ ეცილებოდა. ანძეცა სიბერემდის ბედნიერათ და მშვიდობიანათ ცხოვრობდა, მაგრამ სიბერის დროს ცოტა გაამწარტანდა. მოისურვა იმისთანა სასახლის ქონა, როგორც თვით ოსმალეთის სულთანსაც არა ჰქონდა.

ხელ-საფეკვაობა არც ამის უარი უთხრა. ანძეცას აუშენდა მარმარილოს სასახლე, რომელსაც ბროლის ბანი ჰქონდა ოქროთი და ვერცხლით შესაკებული და რომელიც დღე მხესაებ ბრწეინავდა, დილა-საღამოს ვარდისფრათ და ღამე ისე ელვარებდა თითქო ვარსკვლავებით მოჭედილი და მთვა-

რით განათებულიაო. სახლის გარშემო გაძენდა ბაღი უსარ-
 მსარი ხეებით, ათასფერი ყვავილებით და შადრევნებით.
 ხეებზე იხსდენ ათასგვარი მკალობელი ფრინველები და სა-
 ამურათ ჭიკჭიკობდენ. საღისი გაცხებული შესცქეროდა და
 თაყვანს სცემდა მის მფლობელს ასმეტას. ასმეტაც ამაუობ-
 და თვისი სიძლიდრით.

ერთხელ მოუახლოვდა ასმეტას სახლს თორმეტი კეძი.
 ეს კეძები ეკუთვნოდენ ვაჭრებს, რომლებთაც ძარილი გა-
 ედიანათ და ახლა სახლში ბრუნდებოდენ. როდესაც შესე-
 დეს ასმეტას სასახლეს, რომელიც გაბრწინებული მედი-
 დურათ გამოიუურებოდა, მეტათ განცვიფრდენ, რადგან ამ
 ადგილს ხშირათ გამოიუულიათ და არ უნახავთ, თუ ეს სა-
 სახლე ან აშენებული იყო და ან შენდებოდა. მათ მოინდო-
 მეს სასახლის ჰატრონის გაცნობა და გაეძარათენ მისკენ.

ასმეტამ სტუმრები დიდის სიამოვნებით მიიღო, კარგათ
 გაუმასპინძლდა და გულში სულ ამას ფიქრობდა: რა კარგათ
 მოხდა, რომ უცხო ქვეყნელები მოვიდენ ჩემი სასახლის სა-
 ნახავათ, ახლა ესენი გაავცელებენ ჩემი სიძლიდრის ამბებ-
 სო. სტუმრებმა დაუწვეეს გამოკითხვა ასმეტას თუ როგორ
 შეიძინა ამოდენა სიძლიდრე. ასმეტამაც დაწვრილებით უამ-
 ბო სელ-საფქვავის შექმნის ამბავი.

დაღამდა. ეველამ დაიძინა, ვაჭრებს კარდა. შუადამისას
 სტუმრები ადგენ, ჩუმათ აიღეს სელ-საფქვავი, გავიდენ სას-

ლიდან, ჩასდენ გემში და გაუდგენ გზას. რომ შევიდნენ შუა ზღვაში ვაჭრებმა უთხრეს სელ-საფქვავს—აბა სელ-საფქვა-
ვო, აამსე გემები მარლითაო.

სელ-საფქვავმა დაიწყო ბრუნვა. მთელ ღამეს იმუშავა, დილაძდის ორი გემი აამსო მარლით, მაგრამ მანც შეუ-
ჩერებლათ ბრუნავდა. მეორე დღეს და ღამეს კიდევ შვიდი
გემი, მესამე დღეს თორმეტივე გაიშო; სელ-საფქვავი-კი
მანც ბრუნავდა და ბრუნავდა და გემებს მარლის უმატებ-
და. შემინდნენ ვაჭრები, არ იცოდნენ რანაირათ გაეჩერებინათ
სელ-საფქვავი, რომელიც შეუჩერებლათ ბრუნავდა. ბოლოს
გემებმა დაიწყო ძირ-ძირ წასვლა, თანდათან ზღვაში იმა-
ლებოდა და ბოლოს ეველა გემები ვაჭრებიანათ და სელ-
საფქვავიანათ სრულიად ჩაიძირა ზღვაში.

იმიტომაც არის ზღვაში ძლასე წვალი, რომ მას შემ-
დეგ სელ-საფქვავი არავის დაუყენებია; ბრუნავს და ბრუნავს
და თანდათან უმატებს ზღვას მარლის. თუკა ამბობენ, რომ
ვინც იზოვის სელ-საფქვავს და შეეხვეწება, გაჩერდებაო,
მაგრამ ვინ იზოვის, როდესაც არავინ იცის სად არის.

ნიკო მაჩაბელი.

(რუსულიდან)

ვასოს საიდუმლო.

I

ქარა, ძიძა, ჩქარა, ჩემო ძიძიკო, რათ იცი რომ სულ აქეთ-იქით დატრიალებ ხოლმე! სხაპა სხუ-პით ელაპარაკებოდა თავის გამდელს პატარა რეაწლის ვეი ვასო და თან რაც ძალი და ღონე ჰქონდა ხტოდა.

ძიძა კი აუჩქარებლივ, დიდის სიფრთხილით ეარცხნიდა თავის გაზდილს ხუჭუჭა თმას.

— აი შე კუნტრუშავ... ერთ წამს არ შეგიძლია გაჩერდე ერთ ადგილს, სულ ერთთავათ გაიძახი: ჩქარა, ჩქარა, თითქო ცეცხლის გასაქრობათ მიეშურებოდე! ბუტბუტებდა გამდელი და თან ალერსით შეჰკურებდა საყვარელ არსებას.—ნუ ხტუნავ, ბიჭო, აგრეთე ქენ, მე შენ თავის დღეში ვერ დაგვარცხნი თმას. თმა-გაწეწალი ხომ ვერ ირბენ ქუჩის ბიჭივით.

მაგრამ ბავშვს სრულიადაც არ ესმოდა გამდლის დარიგება, ის გატაცებული იყო ბრწყინვალე მზის სხივების ცქერით, რომლებთაც ათასურათ შემოენათებინათ ღია ფანჯრებიდან და სასიამოვნო სუნ-წიღებასთან ერთათ გაებრწყინებინათ ბავშვის ოთახი. ბოლოს ბავშვა ვეღარ მოითმინა, გაუსხლტა გამდელს ხელიდან და დაიწყო სალათის ჩაცმა.

— ზემოდან მაინც გადაგისვა ხელი, ვასოჯან! ეხეწებოდა ძიძა.

— ასე კარგია, ჩემო ძიძა.

— მშვენიერი, უკეთესი აღარა შეიძლება-რა! აღმირალის შეი-
 ლი და თმა-გაწეწილი! დაგინახოს მამამ, ძალიან მოგიწონებს აი...
 მაგრამ ეასო უკვე დერეფანში მირბოდა და უკანასკნელი სიტყვა
 გამდლისა აღარ გაუგონია.

ეასო მეტათ ცელოქი და გამხდარი ბავში იყო, ზღვის ნავთ სადგუ-
 რის უფროსი და სევასტოპოლის გუბერნატორის შვილი. ესენი ცხოვ-
 რობდენ დიდ სახელმწიფო სახლში.

ეასომ გაიზბინა დერეფანი, გაიარა რამდენიმე ოთახი და მიად-
 გა მამის სამუშაო ოთახს, ბავშვის მხიარული სახე ერთ წამს მოი-
 დღუშა. ის შეჩერდა კარებთან და თითქო შესვლას ევრა ბედავდა.

— ხომ უთუოთ უნდა შევიდე! გაიფიქრა ბავშმა და გაალო კარი.
 დიდ სამუშაო ოთახში საწერ მაგიდასთან იჯდა ხანში შესული
 კაცი, რომლის გაქაღარაებულები ეაქცაური სახე მეტათ ამაყათ გა-
 მოიყურებოდა; მისი მკაცრი შეხედულებების მიზეზი იყო, რომ ცო-
 ლიდან დაწყებული უკანასკნელ პატარა ფინიამდე მისი ყველას ეში-
 ნოდა.

— დილა მშვიდობისა, მამა! ნელა, გაუბედავთ — ხმის კანკალით
 წაილაპარაკა ეასომ და მიუახლოვდა საწერ მაგიდას, თან მამას თვალს
 არ აშორებდა.

მამამ კარგა ხანს ეასოს ხმა არ გასცა. გაიარა რამდენიმე წამმა.
 ღია ფანჯრიდან-კი სასიამოვნოთ მოჩანდა ამწვანებული აკაციები, და-
 კუნწული თხილის ტოტები, ყველა ესენი აგონდებოდა ეასოს და ფიქ-
 რობდა: კარში რა სიამოვნებით შეიძლება დროს გატარება, ამოდენა
 ხეხილებში და იმ მეკობრებში, რომლებსაც ისე მალამდა ეასო ყვე-
 ლა შინაურებთან. ეასომ გაბედა და ხელ-მეორეთ მიმართა მამას:

— დილა მშვიდობისა მამილო!

აღმირალმა უცებ აიხნდა და დაფიქრებით შეაჩერდა შეილს, თა-
 ვისი ამაყი და მრისხანე თვალებით. ერთ წამს თითქო რაღაც სი-
 ხარულმა გაიელვა მის თვალებში.

— გამარჯობა! დინჯათ და მკეხეთ წაილაპარაკა მამამ.

და იმის მაგიერ, რომ ჩვეულებრივ ენიშნებინა შეილისთვის, გარეთ გადიო, მან ვასოს თავზე ხელი დაადო, ლოყაზე მოუცაცუნა და ისევ ამაყისა და მკეახე ხმით უთხრა:

— რაღა თქმა უნდა კარგათა ხარ? მალე წახეალ აღესაში... სასწაელებლათ... პირველ ენკენისთვისათვის წახეალ გემით... წადი ახლა.

ვასომ საჩქაროთ მოიბრუნა პირი და სასადილო ოთახისკენ გაიქცა. დედას და დებს ისევ ეძინათ. საჩქაროთ დაღია ჩაი, რომელაც ძიძას უკვე მოემზადებინა, ძიძის ჩუმათ ჩაიწყო ჯიბეში რამდენიმე ნატეხი შაქარი და გავარდა ბაღში ხტუნვა-ხტუნვით. გაიარა ყვავილების კვლები, ხეივანი და ჩაეიდა ძირის ბაღში, სადაც მრავლათ იყო რიგ-რიგათ ჩამწკრივებული ყოველნაირი ხილი: წითელ-ყვითლათ დაბრაწული მსხვილი ატმები, ყვითელ ქარვასავით დიდ-რონი მსხლები, მწვანე-ყვითელ-წითელი ქლიაეები, ნუში, ბერძნული თხილი და სხვა, ერთი-ერთმანეთში არეულდი, მეტათ მიმზიდველ სურათს წარმოადგენდა. ეს უშველებელი ბაღი, დიდრონი ხეებით, გაუთაეებელ ხეივნებით, ამაყათ გადაჰყურებდა სამ-კუთხით შემოვლებულ ქეითკირის კვდელს, შარა გზას და მეოთხე კუთხით მღელვარე ზღვას. ყოველი მცენარე და გზები ბაღში სამაგალითოთ სუფთათ და რიგზე იყო შემუშაეებული ტყეებისაგან, რომელთაც აქ ამუშაეებდენ ყოველ დღე. ისინი, თხუთმეტ-ოც კაცამდე, ყოველ დილით ადრე მოდიოდენ, ორი ან სამი ჯარის-კაცის ზედამხედველობით და მუშაობდენ ბაღში ნაშუადღევის სამ საათამდე. ამუშაეებდენ ერთსა-და იმაეე ტყეეს და ისინი ისე შეეჩეიენ ნათ სადგურის უფროსის (ადმირალის) ბაღს, რომ ყველა ერთგულათ და სიამოენებით მუშაობდა. არც ძნელი სამუშაო იყო; ქეაბებით ზიდაედენ წყალს სარწყავათ, ჰგეიდენ გზა-ბილიკებს ბაღში, სხლაედენ ხეებს და სხვა სამუშაოს, უფროსი მებაღის ზედამხედველობით და სწორეთ ამ ხალხთან, ამ საცოდაეებთან მიეშურებოდა ჩეენი ვასოც.

სრულიად გამხეცებული ხალხი ცხოვრობს, ძალიან შორს არის აქედან, ზღვებს იქით. ისინი მიამუნებსა ჰგევანან, აი, ის შეჩვენებულები სკამენ კაცის ხორცსა, მაგრამ სხვაგან არსად არ არის, განსაკუთრებით ჩვენში. ძიძას მოუტყუებინა, ბატონი შეილო; ის სულელი, არ იცის რომ ბავშვისთვის რა ძნელია ასე შეშინება— ბუტბუტებდა კირილე.

— არც მე მჯერა ძიძას სიტყვები... მე განა არ ვიცი რომ კაცი კაცის ხორცს არა ჭამს... იმართლებდა თავს შერცხენილი თავმოყვარე ბავში.— მე ისე გკითხე, განა არ ვიცი, რომ ტყვეები საშიში ხალხი არ არიან. დაუმატა ვასომ, რომელსაც ძალიან უნდოდა ასე უფაფისფრის მცოდნე კირილესთვის გამოეკითხა რამე ტყვეების შესახებ.

— სრულიადც ისინი საშიშარნი არ არიან, ჩემო ბატონო, ისინი ისეთივე ხალხია, როგორიც ჩვენა ვართ. მხრლათ ხასიათით უფრო სუსტნი არიან და ადვილათ სცდებიან. ესე იგი უფრო უბედურნი, შესაბრალისნი.

— რისთვის არიან დატყვევებულნი?

— სხვა და-სხვა დანაშაულობისათვის, ბატონო, ყველა მათგანი ან სალდათათ ნამყოფია, ან გემზე მოსამსახურე. ზოგი მათგანი ქურდობისთვის, ზოგი მოტყუებისათვის, ზოგი კაცის მკვლელობისათვის, ზოგიც ურჩობისათვის არის დაჭერილი.

— როგორ თუ ურჩობისათვის? დაეკითხა კირილეს ვასო.

— ისე, ალბათ ვერ მოითმინა და უზრდელათ მოექცა მებატონეს ან რომელსავე მოხელეს, როდესაც ისინი სასტიკათ მოექცენ, ან შეიძლება დათვრა და რამე სიგლახე ჩაიღინა და ამიტომ გადააცევს ტუსაღის ფარაჯა და ციხეში ამოაყოფინეს თავი.

ამას შემდეგ ვასოს შეეცვალა აზრი ტყვეების შესახებ. ის კარგათ ხედავდა, რომ ისინი ისეთივე ხალხი იყვენ, როგორც გარეთ მოსამსახურენი და სულ სხვა თვალით დაუწყო ცქერა; აღარც ისე გაუბრბოდა, უფრო ახლო მიდიოდა მათთან და სიამოვნებით უცქე-

როდა, როდესაც ისინი მზიარულათ მუსაიფობდენ ერთმანეთში, იცი-
ნოდენ, ხუმრობდენ და მაღიანათ შეექცეოდენ საუზმეს.

ერთხელ, როდესაც ვასო ცნობის-მოყვარეობით შესცქეროდა
ტუსალებს, როგორ გემრიელათ ილუქმებოდენ მარილ დაყრილ შავ
პურს და თან აჯანდენ ციე წყალს, ერთმა ტუსალმა ისეთი გულ-
კეთილათ შესთავაზა „პაწია ბატონს“ ტუსალის პური, რომ ვასომ
უარი ველარ უთხრა და დიდის საამოენებით შექამა ორი ნაჭერი და
კარგა ხანსაც დარჩა იმათთან. ყველა ტუსალი ისეთი სიყვარულით
და თავაზიანათ ექცეოდა ვასოს, რომ როდესაც მუშაობის გათაგე-
ბის ზარი დაუკრეს ვასო ძალიან შეწუხდა, ნეტა ასე ჩქარა არ გათა-
გებულყო.

ამას შემდეგ ადმირალის შვილი და ტუსალები ძალიან დამე-
გობრდენ, რასაც ვასო დიდის სიფთხილით მალამდა, რადგან იცო-
და რომ შინაურები ამას არ მოუწონებდენ. რაც უფრო ხანი გადი-
ოდა ვასო უფრო რწმუნდებოდა, რომ დედაც, დებიც, ძიძაც და
თვით ლენერალი მამაც შემცდარი იყენ, რომ ტუსალები საშიშარ
ხალხათ მიიჩნდათ. ვასომ ტყვეები ძალიან კარგ და კეთილ ადამიანე-
ბათ გაიცნო. და სულ იმას გაიძახოდა: რას ერჩიან საწყლებს, რომ
თმა მოუპარსიათ, ფეხებში ბორკილი გაუქრიათ და თავისუფლათ
სირბილის ნებას არ აძლევენო.

ვასო ყველა ტყვეებს სულით და გულით დაუმეგობრდა, გან-
საკუთრებით-კი უფრო ერთ ყმაწვილ ტყვეს, რომლის ლურჯი
თვალეები მეტათ აღერსით გამოიყურებოდენ. ვასოს არ გამოუკო-
ხავს მისთვის, თუ რათ დაატყვევეს, იგი მტკიცეთ იყო დარწმუნებუ-
ლი, რომ დიღი დანაშაულისთვის არ იქნებოდა დაჭერილი და
მეტათ თავაზიანათ ექცეოდა იმ ჰკვიან ტყვეს, რომელიც ისე დაუ-
მეგობრდა ვასოს და ისე კარგათ უამბობდა ათასნაირ ზღაპრებს. ეს
ტყვე ყოველთვის მეტათ დალონებული იყო და ვასოს დანახვაზე-კი
სიხარულით გაიელვებდენ ხოლმე მისი თვალეები. ამ ტყვეს მაქ-
სიმე ერქვა. ტყვეები იმას მეორე სახელათ „ბულბულს“ ეძახდენ,

რადგან მაქსიმე მუშაობის დროს მშენიერაო იმღეროდა, თუმცა მის სასიამოვნო სიმღერაში ხან-და-ხან ისეთი მწუხარებაც გამოინახებოდა ხოლმე, რომ ეასოს პატარა გული ეხუთებოდა მისი საცოდაობით და თვალში ცრემლები მოადგებოდა ხოლმე. ხშირათ კიდევ გაუბოდა ამ საცოდაე ხმას.

III

ვასო სწორეთ იმ დროს ჩაეიდა ქვეით ბაღში, როდესაც ტყეებს დასასვენებლათ ზარი დაურეკეს. ისინი ნახევარ საათს ისვენებდნ და ამიტომ აქეთ-იქით გაითანტენ, ზოგი ჯგუფ-ჯგუფათ, ზოგი სათითაოთ და ჩრდილოებში — საუზმეთ შავ პურსა და საზამთროს შეეცყოდნ.

სიცოცხლით სავსე გაწითლებული სახით ვასომ მიიბრინა ტყეებთან და დაუწყო აღერსით მისალმება. ტყეებიც, როგორც ყოველთვის, აღტაცებულის სიხარულით მიეგებნენ ვასოს და აქეთ-იქიდან ეკითხებოდნ:

— როგორ ბძანდები „პაწია ბატონო?!“

— ძიძას ხომ არ შეუშინებინარ?

— საზამთროს ხომ არ მიირთმეე?

— მე უფრო კარგი საზამთრო მაქვს!

— „პაწია ბატონი“ მაქსიმესთან ისაუზმებს, მაქსიმემ დღეს ბაზარში განგებ, მაგის გულისთვის დიდი საზამთრო იყიდა.

— სად არის მაქსიმე? იკითხა ვასომ, რომელიც აქეთ-იქით ათვალთვარებდა თავის საყვარელ მეგობარს.

— აგერ სადა ზის, ქოხში. ის ხომ ყოველთვის ხალხს ემალემა... წადი იმასთან „პაწია ბატონო“ და უბძანე რომ გამხიარულდეს, თორემ როგორღაც ბევრსა ოხრავს.

— რათ არცს აგრე? იკითხა ცნობის-მოყვარეობით ვასომ.

— ეგ თითონ იმასეე ჰკითხეთ.. აღბათ გერ კიდევ ვერ შე-

ჩვევია ტყვეობას. ისე ღნება ჯაგრით, როგორც გალიაში დამწყვედუ-
 ლი ჩიტი.

— გუშინ უფროსისაგან კიდევ მოხედა... ჩაუმატა შენგამა ხნი-
 ერმა ტუსაღმა.

— რათ მოხედა? დაეკითხა ვასო.

— რო თქვას კაცმა უსამართლოთაც და სამართლიანათაც. მაქ-
 სიმემ ვერ შეამჩნია, რომ ზედამხედველი მოდიოდა და არ ჩამოეცა-
 ლა, იმანაც აიღო და სდრუზა და სდრუზა თავპირში. ეს-კი, ვინც
 უნდა იყოს, ყველასთვის სათაკილოა, არა „პაწია ბატონო?“ თქვენ
 რას იტყვიან?—რომ ღირსი იყოს კიდევ ჰო, მაგრამ ასე ტყუილ-
 უბრალოთ ცემა!

ვასოს მოაგონდა ია დღეები, როდესაც უდანაშაულოთ სჯი-
 დენ ხოლმე სახლში და ამიტომ დაუმატა: ზედამხედველი ძალიან
 ცუდათ მოქცეულა და რომ შემეძლოს ახლა მე ვდრუზამდი იმას
 ცხვირპირშიო.

ტყვეებმა დიდის სიყვარულით დაუწყეს ცქერა „პაწია ბატონო“,
 რომელიც ისე თანაგრძნობით ექცეოდა მათ.

ვასო გაეშურა თავის მეგობრისკენ და შეჰყო ქოხში თავი. მაქ-
 სიმეს ხელუხლებლათ ედო გაჭრილი საზამთრო და რამდენიმე ნაჭე-
 რი პური.

— გამარჯობა, მაქსიმ! როგორა ხარ?

— დილა მშვიდობისა, ბატონო! მიუგო მაქსიმემ დამშვიდებუ-
 ლის ტკბილი ხმით.—როგორ გეძინა? აბა იგემეთ რაკარგი სა-
 ზამთროა. ინებეთ ჩემო კარგო. მაქსიმემ მიაწოდა ვასოს საზამთ-
 როსი და პურის ნაჭერი და თან თავისი ჭვიანი თვალებით ალერ
 სით შესცქეროდა.—მე თქვენ გელოდებოდით.

— მადლობელი ვარ, მაქსიმე.. მე შენ გვერდით დაეჯდები...
 შეიძლება?

— რატომაც არა, დაბანდი, ჩემო კარგო ბატონო... გრილა
 აქა და გიამება,

ვასო მიუჯდა გვერდით მაქსიმეს, ამოიღო ჯიბიდან რამდენიმე ნატეხი შაქარი, პატარა ქალაქში გახვეული ჩაი, მიაწოდა და უთხრა:

— აი მაქსიმე, ეს მოგიტანე, გამომართვი... ჩაი დალიე ხოლმე..

— დიდი მადლობელი ვარ, ბატონიშვილო!.. ოხ რა გულ კეთილი ხარ!.. ვაი თუ დაგსაჯონ თქვენებმა, რომ სახლიდან ჩაი-შაქარს ზიდაე.

— ნუ გეშინიან, ჩემო მაქსიმე, არაფერს დამსჯის. არც კი არაფერს გაიგებს... ამ დროს ჩვენებს ყველას ძინავთ. მხოლოდ მამამ გაიღვიძა და თავის სამუშაო ოთახში წას, ამის გარდა ჩვენ ჩაი-შაქარი იმდენი გვაქვს, იმდენი რო!... სხაპა-სხუპით ლაპარაკობდა ვასო და ცდილობდა დაერწმუნებინა მაქსიმე, რომ არაფერს დასჯიდა, თან მადიანათ შეეცქეოდა შეე პურსა და საზამთროს და ყურადღებას არ აქცევდა იმას, რომ საზამთროს წვენი გულზე ჩამოსდიოდა.

მაქსიმემ ჩაიღო ჯიბეში ჩაი-შაქარი და დაიწყო საუბრის ქამა.

— კიდევ ინებე, ბატონიშვილო, შესთავაზა მაქსიმემ, როდესაც ვასომ გაათავა საზამთროს ნაჭერი.

— შენ ცოტა დაგრჩება! უპასუხა ვასომ, რომელსაც საზამთროს ქამაც უნდოდა და მეგობრის ზარალიც აწუხებდა.

— მეყოფა... ამას გარდა როგორღაც არცა მშინ.

— მაშ ერთ ნაჭერს კიდევ შეეკამ.

როდესაც საზამთროცა და პურიც შესჭამეს ვასომ ჰკითხა მაქსიმეს:

— მაქსიმე, შენ დალონებული რათა ხარ?

— სამხიარულო ტუსაღს ბეგრი არაფერი აქვს, ბატონიშვილო!

— ბორკილები ფეხებზეა გტკენა?

— მონობა საძაგლობაა, ბატონიშვილო... ჯერ სამსახურში ყოფნა იყო ჩემთვის საძნელო და აბა ტყვეობაში რაღა იქნება!

— შენ, მაქსიმე, ჯარის-კაცათ იყავი თუ გემზე მოსამსახურეთ?

— გემზე მოსამსახურეთ ვიყავი, ორმოც-და-მეორე ეკიპაჟზე;

იქნება გაგეგონოს კაპიტან ბაგატოვის გარი, მე იმასთან ვიყავ.

— ვიცნობ, ვიცნობ, ჩვენსა მოდის ხოლმე. სქელი კაცია და უშველღებელი მუცელი აქვს, არა?

— ჰო, სწორეთ იმის მიზეზით ვარ ახლა დატუსაღებული. ღმერთმა მოჰკითხოს ჩემი ცოდო!

— გალანძღე ის, თუ რა უყავი?

— როგორ გავლანძღედი? რას ამბობ ბატონიშვილო! ჩემისთანა მორჩილი მონა იმას არა ჰყავდა, მაგრამ ისე მცემდა ხოლმე, რომ ჩემი მზე იმან დააბნელა.

— რათა, რისთვის?

— ყველაფრისთვის, საბუთიანათაც და უსაბუთოთაც. ორჯელ იმის მიზეზით საევათმყოფოშიაც ვიწვექი... ერთხელ ველარ მოვითმინე და ბოროტი დაეუძახე. მართლა რომ ბოროტია... ამიტომაც გამასამართლეს და დამატყვევეს. რაც უნდა იყოს აქ ყოფნას გემზე ყოფნა ჯობდა. იქნება იქიდან სხვაგან გადაესულიყავ, უკეთეს კაცის ხელში. აქ თქვენ ხომ ხედავთ რა არის ჩემი ცხოვრება, რაც უნდა ჯაფრი მკლავდეს არაეინ მიბრალებს, ყველა ცხვირპირში მცემს, იმიტომ რომ ტყვე ვარ! დამთავრა მაქსიმემ მწარის ღმირილით. ვასო დიდის თანაგრძნობით უსმენდა მაქსიმეს და რამდენსამე წამს შემდეგ უთხრა:

— მაქსიმე, რატომ არ გაიქცევი, თუ ავრე გლახათ გექცევიან? მაქსიმეს სიხარულით თვალეგმა გაუელეა.

— თქვენ გგონიათ შეიძლება? მე დიდი ხანია გავიპარებოდი რიამ შემეძლოს, წავიდოდი ჩემს ქვეყანაში.

— საით არის შენი ქვეყანა?

— პალოლის ოლქში... იქნება გაგიგონია პრასკუროვი? იქვე ახლოა, ერთი ნეტა შემეხედა დედისა და მამისათვის და მერე წავიდოდი ავსტრიის საზღვარზე ბედის საძებნელათ. წარმოთქვა მაქსიმემ და სახეზე წითლათ აღმუღი აუვიდა. ის დიდი ხანია ოცნებობ-

და გაპარეაზე და ახლა უნებურათ წამოსცდა ის რასაც ამოდენ ხანს გულში მალავდა.

— ბატონიშვილო-კი არაგის უთხრათ, თუ მე რამე ვითხარით გაპარეაზე, თორემ ტყაეს გამაძრობენ, თუ გამიგეს! დაუმატა მაქსიმემ შიშით თავზარ-დაცემულმა, რომ ბავშს გაანდო თავისი საიდუმლო.

ვასომ სასოვებით პირჯვარი გადიწერა და შეჭვიცა, რომ არაგის ვეტყვი თავის დღეში არათფერსაო.

— შენ ნუ გეშინიან, მაქსიმე, თავის დღეში არა სულიერი არ გაიგებს ჩემგან არაფერს, შენ ჩემის მიზეზით არავინ გცემს, ჩემო მაქსიმე, თუმცა მე პატარა ვარ, მაგრემ საიდუმლოს შენახვა-კი ვიცი. თავგამოდებით დაუმატა ვასომ.

როდესაც შეატყო მაქსიმეს დამშვიდება, ვასომ განაგრძო გაპარეაზე ლაპარაკი:

— შენ ამბობ, რომ გაპარეა არ შეიძლებაო; მე-კი ვამბობ, რომ შეიძლება და ძალიან ადვილათაც. ეუბნებოდა ვასო.

— აბა რანაირათ, ბატონიშვილო? ღ-მილით დაეკითხა მაქსიმე.

— შენი ბორკილები დაანტვირე აი აქ, ჩვენ ბაღში... ჩაქუჩს მე მოგიტან... მერე გადაძვერ კედლიდან და გაუდექი აესტრიის გზას.

— ტუსალის ტანისამოსში? იმწამსვე გამქაჩვენ, ბატონიშველო, მწარის ღიმილით მიუგო მაქსიმემ.

— ღამე გაიპარე.

— ღამე უფრო ვერ გავიპარები... რკინის გალიაში ვართ დამწყდელი. ამას გარდა ღამის დარაჯები დამხერცენ.

— მაშ არ შეიძლება გაპარეა? იკითხა ვასომ და სახე მოეღუშა.

ტყვე პასუხს არ აძლევდა, თითქო რაღაც საიდუმლო აზრები უტრიალებდნ თავში. უცებ მისმა სახემ რაღაცნაირი გამომეტყველება მიიღო, გაწითლდა. ყმაწვილს ისე დაუწყო ცქერა თითქო მისი გამოცდა სწადიანო, თითქო რილასიც თქმა უნდა და ვერცა ბედაესო.

— რას გაჩუმებულხარ, მაქსიმე? კიდევ გეშინიან, რომ მე შენ საიდუმლოს ვისმე ვეტყვი? გულნაკლულათ დაეკითხა ვასო.

— არა, ბატონიშვილო... თქვენ ტუსაღის დაღუპვას არ მოინდომებთ, ვიცი კეთილი გულისა ხარ. მიუგო მაქსიმემ დაბეჯითებით და, თითქო გულში რაღაც გადასწყვიტაო, ჩურჩულით განაგრძო:

— გაქცევა შეიძლება, ბატონიშვილო, მაგრამ მაკ გვარათ კი არა, როგორც თქვენ ამბობთ!..

— მაშ როგორ?

— მაგალითათ, რომ შეძლებოდეს კაბის შოვნა..

— როგორი კაბის?

— ქალისა. აი, ეთქვათ ისეთის, როგორც თქვენ ძიძას აცვია.

— ქალისა? გაიმეორა ვასომ გაოცებით.

— დაახ, და აკრეთვე ქალის თავზე მოსახვევი.. მაშინ-კი შეიძლებოდა გაქცევა.

ვასო ცოტახანს ჩაფიქრდა, მერე გადაჭრით უპასუხა:

— მე მოგიტან ძიძას კაბას და თავზე მოსახვევს.

— თქვენ მომიტანთ... ბატონიშვილო?

მაქსიმე ისე იყო აღვლვებული, რომ სიტყვები ყელში შეუჩერდა. ცოტახანს უკან ვცა ვასოს ხელებზე და ხან ერთზე და ხან მეორეზე კოცნა დაუწყო.

ვასომაც გადაჰკოცნა თავის მეგობარი ტყვე.

— როგორ მოახერხებთ მერე? . რომ გავიგონ?..

— ნუ გეშინიან, მაქსიმე... ვერაფერს გამოიგებს. ამას მე იმდროს მოვახერხებ, როცა ყველა ეძინება. მხოლოდ საღ დაგიწყო ტანისამოსი ისე, რომ შენს მეტმა არაფერს ნახოს?

— აი აქა, ვაზის ძირში დადე, ბატონიშვილო და ზემოდან ფოთლები გადააფარე, რომ არაფერს დაინახოს.

— მოდი მიწას გადავყრი, ჰა, მაქსიმე, რას იტყვი? დაფიქრებით დაეკითხა ვასო.

— არა, ბატონიშვილო, ტყუილათ რად ეწვალათ. აქ არაფერს დადის და ვინ დაინახამს!

ბეჟანია *) (ქირაფი).

ეს არის ერთადერთი წარმომადგენელი მთელი თავისი საგვარეულოსი, —ობოლი, უნათესაეო, უთვისტომო.

საოცარი სანახაობისაა ეს ცხოველი. არც ერთ სულდგმულს არა ჰგავს თავისი მოყვანილობით მთელ დედამიწის ზურგზე. ის თითქო სხვა-და-სხვა ცხოველთა სხვა-და-სხვა ასოთავან შეუდგენია ბუნებას: იმისი თავი და ტანი ნამდვილ ცხენის თავსა და ტანს მოგავგონებს, მისი კისერი და მხრები — აქლემისას, ყურები — ხარისას, კული — ვირისას, ფეხები — ჯვირჩისას, ფერი და ხალებიანი ტყავი — ვეფხისას.

სიგრძე ტანისა აქვს სამი არშინი; სიგრძე თავიდან გვამამდე თითქმის ექვსი არშინი; სიკბე კულისა ცალკე — ერთი არშინი და თოთხ-

*) ეს სასული გეოგრაფი უიწოდეს ჩემს საუმაწვილო „ასად ანანში“ და აღარც აქ გამოგუტვალე. სიტყვა „ბეჟანია“ აქვს ასსნილი საბა ორბელიანს ლექსიკონში: „ბეჟანია გინა ბეჟანირი, ცხენის გვარია“. სსვაგან, ლექსიკონებში ეს სიტყვა არსად შეტკბგედრია, — არც რ. კრისტოვისაში, არც ჩუბინაშვილისაში. და რომ ჰგავს კიდეც ცხენს უიწოდებ, ეს სჩინს მის აღწერილობიდან.

მეტი გოჯი. სიმაღლე გავასთან აქვს სამი არშინი და შვიდი გოჯი, სიმაღლე მხრებთან — ოთხი არშინი და სამი მეოთხედი და თავის აწევა შეუძლიან მიწიდან ექვს—რვა არშინზედაც კიდევ მაღლა. წონით ოც-და-შვიდ ფუთ ნახევარია.

ბეჭანია იმოდენათ საკვირველი ცხოველია თავისი სხეულის აგებულობით, რომ უსათუოთ საჭიროა ცოტა უფრო დაწვრილებით მოეინსნით მისი გარეგანი აღწერილობა. თავი აქვს წაგძელებული და თანდათან წაწვრილებული. თვალები მშვენიერი, დიდი, ბჭყერიალა და მასთან მშვიდი და ჭკვიანური; ყურები დიდები, ლამაზი, ძრეულ მოძრავი. თავზედ აქვს ორი ძვლის რქა, სულ მთლათ ტყავით შემოსილი, სიგდით ყურებზე უფრო პატარა. ამ რქების წინ, ზედ შუაზე ამომჯდარი აქვს კიდევ ძვალი, თითქო მესამე რქააო. კისერი ძალიან გძელი, წერილი და ბრტყელი, დამშვენებული ფაფარის მაგვარ მოკლე ლამაზი ბალნით. ტანი მხრებთან უფრო მაღალია და

მერე ცოტ-ცოტათ დაბლა ეშვება; ამასთან წინ, მკერდთან ძლიერ სქელია და უკანა ნაწილი-კი იმოდენათ აქვს გაწვრილებული, რომ, თუ წინიდან უყურებს კაცი ბეჭანიას, ვერ შეამჩნევს სრულიად მის უკანა ხაწილს. ტანის წინ ისე შორს აქვს წამოშვერილი ბეჭები, თითქო ნახევრათ გარეთ გამოსცივენიაო. ფეხები შედარებით ნებიერი აქვს და სიმაღლით თითქმის ტოლები, ჩლიქები ფეხებზე კობტა მოყვანილობისა; ფეხის სადრეკებზე კორ-

ძები, **) როგორც აქლემს. ტყავი ძალიან სქელი, შემოსილი თანასწორი ბალნით. ფერი მისი ბალნისა მკრთალ-ყვითელ ქვიშის ფე-

**) კორძი — „მაზალი“.

რისაა, ქვემოთ ნაწილი სხეულისა-კი უფრო მოთეთრო; ტყავი მოხატულია ძრიელ ხშირი და დიდრონი ხალებით; ფერი ხალებისა — მუქი ანუ ღია ქანგ-მოწითელ-მოჩალისფერია. ხალები კისერზე და ფეხებზე უფრო პატარები აქვს, ვიდრე ტანზე. ფაფარი აქვს მოპირისფერო — ჩალის ფერი; ყურები ძირში და წინიდან თეთრი, უკანიდან ღია წაბლისფერი; ძუა შავი.

ბეჟანია ცხოვრობს სამხრეთ და შუა აფრიკაში. იქაც, თუ ადგილი მთა-გორიანია, ვერ შეხედება ვერსად კაცი ამ ცხოველს, რადგან მას უყვარს მხოლოდ დაცემული, ვაკე ადგილები, ტყით ანუ მაღალი მიმოზის ბალახით შემოსილები. უყვართ ცხოვრება გროვით; იკრიბებიან ერთათ ასე — სამიდან ვიდრე რვამდე. ხოლო თუ ადგილი საშიში არ არის, იქ ბეჟანიაც ხშირია და ამისთანა ადგილებში ხან 16 სულამდე გროვებიან ერთათ.

ცხადია თავისთავათ, რომ საჭმელი უნდა შეეფერებოდეს მის უცნაურ გარეგნობას. ან-კი რაში უნდა გამოიყენოს მან ბალახი, როდესაც მისთვის ძირს დაწვდომა მეტის-მეტე ძნელია. სამაკიროთ ძრიელ ენერჯება მაღალი ხეებიდან ფოთლის კორტნა. ამ შემთხვევაში ძრიელ შევლის მას მისი სამაკალ-თოთ მოწყობილი ენა. მართალია, ყველა მცოხნაფი ცხოველი ენით ჰგლეჯს ბალახს და ფოთოლს, მაგრამ ენა ბეჟანიასათვის იგივეა თითქმის, რაც ხორთუმი სპილოსათვის; მას შეუძლიან ენის შემწეობით აიღოს მიწიდან სულ მცირე, ძლივ შესამჩნევი ნივთი ანუ მოწყვეტოს ხიდან სრულიად პაწია ნებიერი ფოთოლი და ჩაიდოს პირში.

უპირველესი მისა საჭმელი მიმოზაა; ის ჭამს მის ტოტებს, ნეკერს და ფოთოლს. ჭამს ასეთივე სიამოვნებით ფოთლებს ყველა იმ მცენარეებისას, რომლებიც ეხვევა სხვა ხეებს და ამგვარი მცენარეებ-ც აუარებელია აფრიკის ტყეებში. ბეჟანია იცოხნის საჭმელს მდგომელა, მომეტებულათ უფრო ღამით და არც იმდენ ხანს უნდება, როგორც სხვა მცოხნაფი ცხოველები. თუ საჭმელი ახალია, მას შეუძლიან დიდის ხნობით გასძლოს უწყლოთ. ხოლო როდესაც

დგება უწეიმო თვეები, როდესაც მომეტებული ხეები დგას ფოთოლ-
 გაყრინებული და ბეჟანის წილ რჩება-ლა მცირე საზრდო, მხოლოდ
 გამხმარი მინდვრის მალალი ბალახი, მაშინ ის მიემგზავრება წყლის
 დასალევით რამდენისამე ევრსის მანძილზე და უსათუოთ მოიკლავს
 კიდევ წყურვილს, რაც უნდა მდგარი, ტალახიანი გუბე იყოს ანუ
 საძაგელი ჭაობიანი ადგილი.

წყლის დაღვეა და მიწაზე დაწდომა, რისამე ასაღებათ ძალიან
 სხენაირათ იცის: გასდგამს წინა ფეხებს აქეთ-იქით კარგა შორი-
 შორს და მაშინ თავისი გრძელი კისრის შემწეობათ, დასწევდება ხოლ-
 მე კიდევ მიწას. ახირებული სანახავია ამ მდგომარეობაში ბეჟანია
 და არც ადვილი წარმოსადგენია, ვისაც არ უნახავს ის იმ დროს, და-
 ხატული მინც.

მოძრაობა მისი ისევეა გარჩეული, როგორც თვით ბეჟანია გან-
 სხევეებულია ყველა ცხოველთაგან. ჩვეულებრივი მისი სიარული
 ნელი, შეურყეველი, იორღაა. სირბილი აქვს საშინელი სწრაფი,
 სკუბი იცის მეტის-მეტი დიდი. რადგან წინა ხაწილი ტანისა შე-
 დარებით ძრიელ დიდია და მძიმე ხტომა მისთვის ძრიელ გასაჭირი
 უნდა ყოფილიყო, მაგრამ მაშველათ მიუტია მისთვის ბუნებას მე-
 ტათ გძელი და მოქნილი კისერი. როდესაც ბეჟანია გადასახტომათ
 ემზადება, ჯერ კისერს გადინხრის სულ მთლათ უკან და მერე გაღე-
 შვება. ხტომის დროს არ დრეკს წინა ფეხს, ხოლო კისერი-კი წა-
 შვერილი აქვს იმ დროს წინ და დაჭიმული. მეორე სკუპისათვის
 იგივეა საჭირო, ე. ი., ჯერ უნდა კისერი სულ მთლათ უკან გადინა-
 როს და მერე ისევე წინ წაჭიმოს. ამგვარად, კისერი მისი ხტომის
 დროს გაუჩერებლივ მიდი-მოდის წინ და უკან, როგორც აფრა გე-
 მისა, აზვირთებულ ზღვაში. როდესაც ბეჟანია გაურბის მტერს, გა-
 უწყვეტლივ იცემს ზურგზე თავის გრძელ კუდს; მასთან ხშირათ იბ-
 რუნებს უკან თავს, რომ შეხედლოს თავისი მშვენიერი, გონებუს გა-
 მომეტყველი, თვალებით თავის მდგენელს.

ბეჟანია ისეენებს მხოლოდ ღამ-ღამობით. ეშვება ჯერ წინა

ფეხების მუხლებზე და, როდესაც შეიკეცავს უკანა ფეხებს, წევბა მკერდზე, აქლემივით. ძილის დროს ხანდისხან გვერდზედაც იცის გადაბრუნება და ამ დროს უსათუოთ უკან, თეძოზე უძევს ხოლმე თავი. ძილი იცის ფხიზელი და მცირე; მას შეუძლიან დაჰყოს უძილოთ რამდენსამე დღეს, ხოლო ამ დროს ისვენებს, რასაკვირველია, მდგომელა.

გონებრივი მხრივ ბეჯანია ძალიან მალლა დგას. მეტის-მეტო გულ-კეთილი, მშვიდი და წყნარი ცხოველია. მას შეუძლიან მეგობრობა გაუწიოს არა თუ მარტო თავისიანებს, არამედ სხვა მოდგმის ცხოველებსაც, უკეთუ ის მისთვის საშიში არ იქნება და ანუ თუ ძლიან არ მოაბეზრეს თავი. მისი თავის დასაცველი იარაღი არის ფეხის დაკრა ანუ წიხლი. და ისეთის ღონით იცის თავისი ძარღვიანი ფეხის დაკრა, რომ ერთის დაკრით შეუძლიან—ლომი მიწაზე დასცეს.

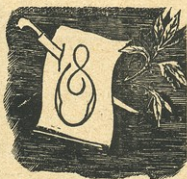
მაკვა ხოლმე ბეჯანია სრულ თოთხმეტ თევს. მისი ნუკრი, ახლად დაბადებული, სიგრძით თითქმის ერთი საყენია, სიმაღლე წინა ფეხებისა აქვს ორ არშინზე მეტი და სიგრძე კუდისა ათი გოჯი.

მოკლული ბეჯანია ყველაფრით გამოსადგვია. ტყეისას ბევრგვარ რასმე აკეთებენ, ძუისას სანიაფებელს, ჩლიქებისას სხვა-და-სხვა წერილ ნივთებს და ხორციც ხომ საკმელოთ იხმარება. მაგრამ უფრო მეტათ ცდილობენ ცოცხლათ შეიპყრან, რადგან მეტის-მეტი სასიამოვნო და საყვარელი ცხოველია. იქ, იმ აფრიკის ქვეყნებში მაინც ბევრგან ჰყავთ სრულიად მოშინაურებული და სტკებებიან მისი ცქერით და აღერსით. სახელიც საყვარელი—„სერაფე“—ჰქვიან ბეჯანიას არაბულს ენაზე, საიდანაც ევროპელებს გაუყეთებიათ „ფირაფი“.

ყველა ამ მიზეზებისა გამო, ძრიელ დენის მას კაცი, ძრიელ არის იქ გავრცელებული ბეჯანიაზე ნადირობა. ბეჯანია საშინელი სწრაფია სირბილში,—მიჰქრის თითქმის, როგორც ქარი; მასთან დალლითაც ყველა სხვა ცხოველებზე გვიან იღალება და მაშასადამე, მას

მეხომალდენი.

(ოვიდიუსი)

ირენელი მეხომალდენი ახალგაზდა აკოითის წინამძღოლობით კუნძულ დელოსს მიემგზავრებოდენ. მთელი დღის განმავლობაში მოგზაურები მხიარულდნენ, თანხმობით, სიამტკბილობით, გამალებით მისცურავენ ზღვის თვალ-უწვდენელ სიერცეში. ყველანი ერთის აზრით, ერთის მისწრაფებით იყვენ გამსჭალულნი, ყველას სურდა, რაც შეიძლებოდა მალე და მშვიდობიანათ მისულოყო დანიშნულ ადგილას. საერთო სურვილის განხორციელებას ყველანი ხელს უწყობდენ და შორეული გზა დღითი დღე მოკლდებოდა, შორეული დელოსი დღითი დღე ახლოდებოდა.

ერთ საღამოს მეხომალდენი კუნძულ ხიოსის ნაპირზე დაბინადრენ ღამის გასათევათ. მეორე დღეს, ალიონმა რომ დაჰკრა, აკოითმა ბძანება გასცა წყაროს წყალი მოეტანათ, მხოლოდ თითონ მახლობელ ბექობზე ავიდა, რომ გავგო საიდან ჰქროდა ქარი ან როგორი ამინდი მოელოდათ იმ დღეს მოგზაურებს. თუ კარგი ამინდი იქნებოდა გზის განგრძობა შეიძლებოდა. ზემოდან აკოითმა ხმა-მალღივ დაჰყვირა თავის თანამოგზაურებს.

— „ჩვენ აქა ვართ“, შესძახა ერთმა მეხომალდეთავანმა, რომელსაც მახლობელ უდაბნო მინდორში დეტყვევებინა ახალგაზდა კაცი და თან შაჰყავდა. ახალგაზდა ტყვე ძლიეს-ლა მოსდევდა მეხომალდეს, იგი წამდაუწყუმ ბარბაცებდა, თითქო მთურალია ან მძინარეო.

მეხომალდების წინამძღოლმა დაინახა თუ არა ახალგაზდა ტყვეს პირისახე, მიუბრუნდა თანამოგზაურებს და უთხრა:

— ეს ყმაწვილი უბრალო მომაკედავი ვინმე არ გეგონოთ! ღრმად დარწმუნებული ვარ, ამ ყმაწვილის სახით, რომელიმე ღმერთთაგანი მოგვევლინა, ხოლო რომელი, ამის გამოცნობა არ შემოიძლია.

ამ სიტყვებთან ერთად აკოითი მიუახლოვდა ახალგაზდა ყმაწვილს და მორიდებით უთხრა: — ეინც უნდა ბძანდებოდეთ, გთხოვთ, მოწყალე თვალთ შემოგვხედოთ, მოგვიმართოთ ხელი ჩვენს მოგზაურობაში. გთხოვთ ამატოთ დანაშაული თქვენ დამტყვევებელს.

— ჩვენს მაგივრათ სათხოვენლათ ნუ სწუხდებით! გაბრაზებით შეჰყვირეს მებომალდეებმა.

— მე არასოდეს ნებას არ მოგცემთ შემოგაყვანიოთ ეს ღეთის კაცი გემზე. თქვენი სურვილი აშკარაა— ტყვეს გაყიდვა გინდათ. ღმერთები დაგესჯიან, გზაში რამე უბედურებას მოგვივლენენ.

მებომალდეები მეტათ გააჯაგრა აკოითის ამგვარმა სიტყვებმა და ერთბაშათ ასტეხეს საშინელი ღრიანცელი და ხმაურობა. გაბრაზებულნი წინ აღუდგენ აკოითის განკარგულებას და ძალმომრეობით მოათავსეს ახალგაზდა ტყვე გემზე.

— რა ამბავია, რა ხმაურობაა, ეინ მომიყვანა აქა და ან საით მიგყევართ? იკითხა ბოლოს ვითომ გონზე მოსულმა ახალგაზდა ტყვემ.

— ნუ გეშინია! უბასუხა ერთმა მებომალდემ: შენ ოღონდ გვითხარი, რომელ ნეთ-სადგურში გწადია ჩამოხტე და ჩვენც იქ ვადმოგსვამთ ზღვის ნაპირას.

— ჩემი სამშობლო ნაქსოხია, უბასუხა ყმაწვილმა, — და სწორეთ რომ სამშობლოში მწადია დაბრუნება.

მებომალდეები უსირცხვილოთ ეფიცებოდენ ახალგაზდა ყმაწვილს, შენს სურვილს უთუოთ შეგისრულებთო.

ნაქსოხი მდებარეობდა მარჯვნივ. მებომალდეებმა სწრაფათ ააფრიალეს იალქნები. აკოითი ცდილობდა ნაქსოხისკენ მოემართა იალქნები, მაგრამ გაბრაზებულნი მებომალდეებმა ნება არ მისცეს და სულ სხვა ადგილისაკენ გააქანეს ახალგაზდა ტყვე.

ღმერთი ბახუსი, რომელსაც ახალგაზდა ყმაწვილის სახე მიელო, ეთომ ახლა მიხედა მეხომალდეების სიცრუეს და განზრახ ტირილით შესჩიოდა:

— ეს ის ქვეყანა როდია, საცა მე უნდა მიგვეყანეთ. რა დაგიშავეთ ასეთი! თქვენ რა შეგემატებათ, მე რომ დავიღუპო, ჩემს საყვარელ სამშობლოს საპუდამოთ მოვწყდე! გვეედრებით, ნუ დააბლებთ ჩემ მშობლებს და ნურც მე მაქმევთ სიმწარის სამსალას სამშობლოს უნახაობით. ჩემზე ძალმომრეობის გამოჩენა არათფერი გმირობაა. მე ერთი ვარ და თქვენ-კი, აი რამდენი!

მეხომალდეებმა სიცილით ქოქოლა დაყარეს საცოდავ თვალ-ცრემლიან ახალგაზდა ტყვეს. ნიჩბები უფრო მარდათ მოუსვეს და გემს ელვის სისწრაფით მიაცურებდნენ ზღვის ტალღებში. ელვასავით მიმფრინაფი გემი უეცრივ შედგა და ადგილიდან დაძვრა ველარ შესძლეს. მეხომალდეებმა უფრო კარგათ მომართეს იალქნები, ნიჩბები უფრო მძლავრათ მოუსვეს ზღვის ტალღებს, მაგრამ ნაფი ოღნაეც ვერ შეარხიეს. ყველანი შიშის ზარმა აიტანა. შიში მეხომალდეებს ერთი ორათ გაუორკეცდათ, როცა ახალგაზდა ტყვეს თავზე დაინახეს ეაზის ფოთლებით დაწნული გვირგვინი. გემი მთლათ ეაზის ფოთლებით შეიმოსა. ბახუსმა კვერთხი დაჰკრა გემს და უეცრივ იგი საშიშარ მხეცვებით აიესო.

მეხომალდეები შიშისაგან ერთი მეორეს აწყდებოდნენ და ვინ რას შერებოდა, არა გაეგებოდათ-რა. დახეთ საკვირველებას! ამ დროს შენიშნეს რომ თვითოეულ მეხომალდეს სხეული, პირისახე ეცვლებოდა, უსხვაფერდებოდა; გაკვირვებით შესჩერებოდნენ ერთი მეორეს და სრულებით ერთმანეთს ველარა ცნობდნენ. ბოლოს მეხომალდეები ზღვის ღორებათ გარდაიქცნენ და დაუყონებლივ ნაფიდან ზღვის სიღრმეში გარდაეშვენ. აკოითი შიშისაგან ცახცახებდა და ყოველ წამს მოელოდა რომ ამხანაგების დღე დაადგებოდა, მაგრამ ღმერთმა დაიფიარა ამ უბედურებისაგან.

— აკოით, ნუ გეშინია, მომართე იალქნები ნაქსოსისაკენ. ღმო-

თით, მუსულმანები ისპანიაში, რომელთაც ეძახდნენ მაგრებს; 3) ჩრდილოეთ აღმოსავლეთისკენ სლავიანები და პრუსები, რომლებიც იყვნენ ბარბაროსები და კერპთ-თაყენის მცემელები. პაპებს უნდოდათ უსჯულოების ძალით მოქცევა ქრისტიანებათ, და ამისათვის ისინი აქეზებდნენ რაინდებს რათა იმათ ომით შეეშინებინათ უსჯულოები. ამგვარ ომებს უწოდებდნენ ჯეაროსანთა გალაშქრებას, რადგან, ვინც ლაშქარში მიღაოდა, წითელ ჯვარს იკეთებდა ტანისამოსზე.

2) ჯეაროსნები აღმოსავლეთში. უდიდესი გალაშქრება ჯეაროსნებისა მოხდა რეაჯერ: აღმოსავლეთისა და ეგვიპტისაკენ. პირველ ომში მონაწილეობა მიიღეს უმეტეს ნაწილათ ფრანგებმა.

1099 წელს ჯეაროსნებმა აიღეს იერუსალიმი, და იმათ, რომლებმაც მოისურვეს დარჩენა, დააარსეს იერუსალიმის სამეფო. მაგრამ რადგან მუსულმანებთან წინააღმდეგობის გაწევა ვერ შესძლეს მაშველათ რაინდები მოიწვიეს ევროპიდან. მეორე ჯეაროსანთა ომი (1147 წ.) გამართეს საფრანგეთის მეფემა და გერმანიის იმპერატორმა, მაგრამ მუსულმანებმა დასძლიეს და აიღეს იერუსალიმი.

მესამე ომი გამართეს (1191 წ.) გერმანიის იმპერატორმა და საფრანგეთის და ინგლისის მეფეებმა, მაგრამ მათ მხოლოდ ქალაქი სენ-ჟან-დაკრი დაიბრუნეს. რკინის იარაღებით დატვირთულმა რაინდებმა აღმოსავლეთის სიციხეები ვერ აიტანეს; თითქმის ყველა გზა-გზა დაიხრცა.

მეთხუთმე ჯეაროსანთა ომში რაინდებს უნდოდათ ზღვით წასულიყვენ იერუსალიმში, მაგრამ ენეციელებმა ისინი დააბრუნეს და წარპართებთან ომის მაკიერ კოსტანტინოპოლში წაიყვანეს, სადაც მეფობდა ქრისტიანი იმპერატორი. რაინდებმა გადააკდეს კოსტანტინოპოლის მეფე ტახტიდან (1204 წ.) და მის მაგიერ გაამეფეს ფრანგი ბალდუინი. გაინაწილეს ერთმანეთში მთელი მხარე და თავისთავათ მიითვისეს თავადებისა და გრაფების ხარისხები, ეს იყო კოსტანტინოპოლის ლათინთა იმპერია; არსებობდა იგი 1261 წლამდე. მუსულმანებმა დაიპყრეს მთელი იერუსალიმის სამეფო, გარდა კუნძულ

კიბრისა. ამას გარდა კიდევ იყო ოთხი ლაშქრობა ჯვაროსნებისა. მეექვსე ლაშქრობას წინამძღოლობდა გერმანიის იმპერატორი, მაგრამ იგი შებრძოლების მაგიერათ, დაუმეგობრდა მუსულმანების მთავარს, რომლის სამფლობელოშიაც იყო იერუსალიმი, და უომრათ შევიდა ქალაქის შუაგულ ციხეში (ციტადელში) 1229 წ. ორი უკანასკნელი ომი გამართა წმიდა ლუიმ, საფრანგეთის მეფემ. მას უნდოდა ეგვიპტის დაპყრობა, მაგრამ მტერს ტყვეთ ჩაუფარდა. მერვე და უკანასკნელ ლაშქრობის დროს კი იგი მოკვდა ჟამისაგან (შავი ჭირისაგან)

3) ჯვაროსანთა ომები ისპანიაში. მუსულმანებმა დაიპყრეს მთელი ისპანია. ქრისტიანე თავადებმა, რომლებიც დამკვიდრებულნი იყვნენ პირენეებზე, დაუწყეს მათ ბრძოლა. ეს თავადები ნელ-ნელა მიიწივედნენ სამხრეთისაკენ და იღებდნენ ქალაქებს ერთი მეორეზე. მაშინ იყო ხუთი პატარა-პატარა ქრისტიანთა სამთავრო: პორტუგალია, კასტილია, ლეონი, ნავარსა და არაგონია. ისპანიის რაინდები მთელ დროს ატარებდნენ მებრებთან ბრძოლაში. მაგალითათ, შესანიშნავმა სიდიშმა, რომელმაც მეთექვსმეტე საუკუნეში 1075 წ. დაიპყრო ვალენცია. ამ ომებში ჯვაროსანთა რიცხვში სხვათა შორის იყვნენ საფრანგეთისა, ინგლისისა და იტალიის რაინდებიც. ეს ომები გაგრძელდა 600 წელიწადზე მეტს. ქრისტიანები ისე ხშირათ ეერ იმარჯვებდნენ, რადგანაც ერთმანეთში უთანხმოება და ჩხუბი მოსდიოდათ. ბოლოს მაინც მებრებმა დაისაკუთრეს ისპანიის სამხრეთის მხარეში ერთი პატარა სამეფო ისპანია.

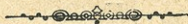
4) ჯვაროსანთა ომები პრუსიაში. მეთექვსმეტე საუკუნედან გერმანიის ქრისტიანები ებრძოდნენ მდინარე ელბას იქეთა მხარეს მცხოვრებ წარმართებს. მათ დაიპყრეს ქვიშიანი მხარე, რომელსაც ეწოდებოდა ბრანდენბურგი და იქ გააშენეს პატარა ქალაქი ბერლინი. იმ ხანებში იერუსალიმის სამეფოში ცხოვრობდნენ რაინდი—ბერები, რომლებსაც უწოდებდნენ ტეკტაჩულ ჩაინდებს; ამათ შეადგინეს ძმობა, სახელათ სასულიერო ჩაჩმა და ცხოვრობდნენ უცოლ-შვილოთ; ისი-

ნი ატარებდნენ გულზე „ძმობის“ ნიშნებს და იცვამდნენ ღიღასა და თეთრს მანტიას. მათი დანიშნულება იყო ურწმუნოებთან ბრძოლა. როცა ქრისტიანები განდევნეს იერუსალიმიდან, მაშინ პოლონელებმა მოიწვიეს ნემეცი რაინდები ვისლის ნაპირებზე, სადაც წარმართი პრუსები ცხოვრობდნენ; აქ ააგეს რაინდებმა სიმაგრე მარაენბურგი. პრუსების გასაქრისტიანებლათ ეს რაინდები ყოველ წელიწადს გაილაშქრებდნენ ხოლმე იმათზე; სწვადენ სოფლებსა და ხოცადენ მკვიდრთ. ტევტონის ძმობის მაველათ მოდიოდნენ რაინდები ყველა საქრისტიანო ქვეყნებოდან, რადგან ეს ომებიც ჯვაროსანთა ომებათ ითვლებოდა და ამიტომ ისინი დარწმუნებული იყვნენ, ღმერთს ვაამებთ თუ დაეხოცათ იმ კაცებს, რომლებიც არ ემსახურებიან ქრისტეს ეკლესიას და მის კანონებსო.

5) ჯვაროსანთა ომების შედეგი. ჯვაროსანთა ომების მეოხებით ქრისტიანებმა დაიმორჩილეს ორი ქვეყანა, ისპანია და პრუსია. რადგან ღიღ ლაშქრობაში აღმოსავლეთისაკენ დაიხოცნენ ქრისტიანები მილიონობით, ამიტომ მათგან დაარსებული სამეფოც მალე დაიშალა. მიუხედავად ამისა ამ ომებს უსარგებლოთ არ ჩაუვლია. ერთი, რომ ქრისტიანე რაინდებმა, რომლებიც უწინ განცალკევებით ცხოვრობდნენ, ამ საერთო ომებში ერთმანეთი გაიცნეს; ამას გარდა აღმოსავლეთში კარგათ შეისწავლეს მუსულმანების ცხოვრება, რომელთაც ჰქონდათ კარგ გეგმაზე აშენებული სახლები, მშვენიერი ტანისამოსი, სკოლები, ჰყავდათ საუკეთესო ექიმები და ამით ისარგებლეს. ერთის სიტყვით ჯვაროსანთა ომების შემდეგ ევროპა უფრო განათლებული შეიქმნა, ვინემ მანამდის იყო.

6. შენგელია.

(შემდეგ იქნება)

ა ნ დ ა ზ ე ბ ი.

(წამოდგენილი კოტე სენიაშვილისაგან).

ქვას კლდიდან დანაგორებსა დამსხერვეა არ ასდებაო.

დინახო მელია—თოფი მიარტყიო, დაიჭირო ტყაფი გააძერაო.

ლორს თუ დინგით ვერა კუდით მაინც რცნობენო.

(წამოდგენილი დ. თამაშვილისაგან).

ქათამმა უთხრა კვერცხსაო:
იმდენს გავედრებ ღმერთსაო,
ჩემსავეთ გაგხდი შენცაო.

გ ა მ ო ც ა ნ ე ბ ი.

(წამოდგენილი მღვ. ბეს. ვაშაძისაგან).

ერთ თეთრს მანდილოსანს 70 კაბა აცვია
და არც ერთი არა აქვს შეზნეული.

მამამ დაბადა მე უდღოთ, მე დაებაღე ცოლი ჩემი, ცოლმა
 ჩემმა დაბადა ასული ჩემი და ასულმა ჩემმა შვა მამაჩემი.

გარეთა ვარ შავი ვარ, აბანოში ეწითლდები.

(წამოდგენილი აღ. შიუგაშვილისაგან).

არ მინახავს და ეიცნობ, ვერ ვხედავ და მიყვარს.

ჩქარა გამოსათქმელი.

(წამოდგენილია გერმანე სკვირდამისპ. რეფისაგან).

შენი კატა, კატუნა, კულ-გრძელი ყურ-ცქვიტინა;
 ჩემსა კატას, კატუნას, კულ-მოკლეს ყურ-პანტურას.
 რას ერჩოდა, რას ებრძოდა, რას ეკატ—კატუნ—კულ-
 გრძელ—ყურ-ცქვიტ ეპანტურებოდა!

შ ა რ ა დ ა.

(წამოდგენილი ჯადო პუგანკელისაგან).

პირველ მარცვალსა ხმარობენ
 როს მიღენიან ღორსაო;
 მეორე ასოს თუ იცნობთ,
 არ ახლავს ღანსა შორსაო.
 მესამე ნიშნავს კარგ ამინდს
 არის გამღები კარისა;

